

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir

SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER PROJESİ

Bileşen A: Sürdürülebilir Şehir Planlaması
ve Yönetim Sistemleri
Seçili Büyükşehir Belediyeleri İçin Mevcut
Durum Tespiti - 2
Proje Referansı: (IB-A1.C1-2)

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇERÇEVESİ RAPORU 2021

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

DOKÜMAN KONTROL FORMU

Sözleşme Makamı	: İLBANK
Nihai Faydalanıcı	: Seçili 6 Büyükşehir Belediyesi ve Su ve Kanalizasyon İdareleri
Proje	SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER PROJESİ Bileşen A: Sürdürülebilir Şehir Planlaması ve Yönetim Sistemleri - Seçili Büyükşehir Belediyeleri İçin Mevcut Durum ve İhtiyaç Tespit Analizi – 2 Proje Referansı: (IB-A1.C1-2)
Başlık	: Sürdürülebilirlik Çerçevesi Raporu
Sunum Tarihi	: Final : 12.02.2021

	Hazırlayanlar	İnceleyen	Onaylayan
Final	EPTİSA Serdar Hakkaçılmaz – Proje Direktörü Rifat Ünal Sayman – Takım Lideri Hüseyin Çiçek – Şehir Planlama Uzmanı Ali Albayrak – Çevre ve Enerji Uzmanı Onur Akpulat – Çevre Uzmanı Şeyla Ergenekon – Ekonomi Uzmanı Nuh Mehmet Arslantürk – Ulaşım Uzmanı Yelda Reis – Sosyal Uzman Pinar Uyanık – Yardımcı Uzman Belit Ayaydın - Çevirmen	İLBANK Deniz Karaer – Proje Koordinatörü Volkan İdris Sarı – Proje Koordinatörü	İSİM
TARİH 12.11.2021			

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	10
1. GİRİŞ	15
1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇERÇEVESİ RAPORUNUN YAPISI	15
1.2. PROJE HEDEFLERİ VE GÖREVLERİ	16
1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI	18
1.4. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK, BELEDİYELER İÇİN NEDEN ÖNEMLİDİR?	19
2. BAĞLAM VE KARŞILAŞTIRMALAR	20
2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇERÇEVESİ NEDİR?	20
2.2. ULUSLARARASI ÇERÇEVELER	24
2.2.1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI (SKA'lar)	24
2.2.2. KENTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇERÇEVESİ (USF)	27
2.2.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER İÇİN AVRUPA REFERANS ÇERÇEVESİ (RFSC) VE DİĞER AB GİRİŞİMLERİ	28
2.2.4. ULUSLARARASI STANDARTLAŞTIRMA ORGANİZASYONUNUN (ISO) STANDARTLARI	31
2.2.5. OECD VE 5P SINIFLANDIRMASI	32
2.2.6. YENİ KENTSEL GÜNDEM (NUA)	34
2.3. ULUSAL POLİTİKA ÇERÇEVESİ	36
2.3.1. ULUSAL KALKINMA PLANI (11. KALKINMA PLANI)	36
2.3.2. BÜTÜNLEŞİK KENTSEL GELİŞME STRATEJİSİ VE EYLEM PLANI (KENTGES)	37
2.3.3. ULUSAL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ UYUM STRATEJİSİ VE EYLEM PLANI (UİDUSEP)	38
2.4. İLGİLİ ÇALIŞMALAR	39
2.4.1. ŞEHİRLEŞME İNCELEMESİ (DÜNYA BANKASI'NIN ANADOLU KAPLANLARI'NIN YÜKSELİŞİ)..	39

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

2.4.2. YEREL İDARELER İÇİN SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER YAKLAŞIMI (SCALA)	40
2.5. BBSÇ'NİN BELEDİYELERE KATKISI	42
3. BBSÇ'NİN GELİŞTİRİLMESİ	44
3.1. ADIM 1: FAZ I YAPISI VE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER	46
3.2. ADIM 2: ULUSAL MEVZUATIN GEREKLİLİKLERİ	47
3.3. ADIM 3: ULUSLARARASI ÇERÇEVELER	48
3.4. ADIM 4: ULUSAL POLİTİKALAR VE PLANLAR	49
3.5. ADIM 5: GÖSTERGELERİN ANALİTİK DEĞERLENDİRMESİ	49
3.6. ADIM 6: YEREL TEST AŞAMASI	50
3.7. ADIM 7: SÇ'NİN SONUÇLANDIRILMASI	53
4. BBSÇ'NİN TEMALARI, ALT TEMALARI VE GÖSTERGELERİ	54
4.1. GENEL BAKIŞ	54
4.2. BBSÇ'NİN BİLEŞENLERİ	57
4.3. TEMALAR	60
4.3.1. AKILLI ŞEHİRLER	63
4.3.2. ARAZİ KULLANIMI	66
4.3.3. KENTSEL TASARIM VE KAMUSAL ALAN	68
4.3.4. SOSYAL HİZMETLER	70
4.3.5. SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL HAREKETLİLİK	72
4.3.6. ATIK YÖNETİMİ	74
4.3.7. BÜTÜNLEŞİK SU YÖNETİMİ	75
4.3.8. DİRENÇLİLİK	76
4.3.9. DOĞA VE KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA	78
4.3.10. GÜRÜLTÜ KİRLİLİĞİ	79
4.3.11. İKLİM EYLEMİ	81

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.12. TEMİZ HAVA	82
4.3.13. EKONOMİK GELİŞME VE İSTİHDAM	84
4.3.14. MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SERMAYE YATIRIMI	85
4.3.15. YENİLENEBİLİR ENERJİ VE ENERJİ VERİMLİLİĞİ.....	86
4.3.16. YÖNETİŞİM.....	87
4.4. ALT TEMALAR.....	89
4.5. GÖSTERGELER	90
4.5.1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN ETKİSİ	93
4.5.2. ÖNCELİK (BİRİNCİL – İKİNCİL)	94
4.5.3. DÜZEY (YEREL – ULUSAL – ULUSLARARASI)	95
4.6. BBSÇ’NİN BM SKA VE DB USF İLE DETAYLI KARŞILAŞTIRMASI	96
4.6.1. BBSÇ VE BM SKA’lar.....	96
4.6.2. TEMALAR VE DB USF.....	103
4.6.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BOYUTLARI ALTINDA BİR TEMANIN ÖRNEK GÖSTERGELERİNİN ANALİZİ.....	105
4.7. GÖSTERGELER İÇİN ÖRNEK BİLGİ KARTI	107
5. SÇ NASIL KULLANILIR?	108

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Projenin görevleri ve çıktıları.....	17
Tablo 2: BBSC'nin geliştirilmesi sırasında incelenen uluslararası, ulusal ve diğer dokümanlara genel bakış	23
Tablo 3: 11. Kalkınma Planı'nda Türkiye'nin SKA'lara ilişkin temel hedefleri	25
Tablo 4: Türkiye'deki BB'lerin sorumluluklarıyla doğrudan ilgili olan seçilmiş SKA göstergelerinde Türkiye'nin ilerlemesi	25
Tablo 5: Türkiye'nin 2010 - 2019 yılları arasında Türkiye'deki BB'lerin sorumluluklarıyla doğrudan ilgili seçilmiş SKA göstergeleri üzerindeki performansı.....	26
Tablo 6: SKA'ların Coursera ve OECD 5P Sınıflandırmalarının Projenin BBSC Temalarıyla Karşılaştırılması.....	33
Tablo 7: Sürdürülebilir Şehirler Yaklaşımı İçin SCALA Genel Çerçevesi	41
Tablo 8: Temalar ve test edilen şehirler	51
Tablo 9: SÇ'nin Bileşenleri.....	57
Tablo 10: SÇ BB Türkiye Temalarına Genel Bakış.....	61
Tablo 11: BBSC'nin Temaları (Zorunlu/Opsiyonel ve Mekânsal/Mekânsal Değil)	62
Tablo 12: Göstergelerin Analitik Değerlendirmesi (sayıyla).....	91
Tablo 13: Göstergelerin Analitik Analizi (yüzdeyle)	92
Tablo 14: Belediyelerin Gösterge Değeri Üzerindeki Etkisi Altında Gruplandırılan BBSC Göstergeleri.....	93
Tablo 15: Birincil ve İkincil Olarak sınıflandırılmış BBSC'nin Gösterge Sayısı.....	94
Tablo 16: Yerel, Ulusal, Uluslararası olarak sınıflandırılmış BBSC'nin Gösterge Sayısı.....	95
Tablo 17: BBSC Temalarının SKA'larla Karşılaştırması.....	97
Tablo 18: BBSC'de SKA göstergelerinin kapsamı	102
Tablo 19: BBSC Temalarının Dünya Bankası USF ile Karşılaştırması	103
Tablo 20: Ulusal ve Uluslararası Bağlamla Karşılaştırmalı Örnek Göstergelerin Analizi	105
Tablo 21: Türkiye'deki Stratejik Yönetim Süreci.....	114

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Proje BB'leri	17
Şekil 2: Sürdürülebilirliğin 3 Bileşeni	18
Şekil 3: Bir Sürdürülebilirlik Çerçevesinin Öğeleri.....	20
Şekil 4: Veri, Göstergeler ve İndeksler Arasındaki İlişki	21
Şekil 5: 5P altında SKA'ların OECD sınıflandırması	32
Şekil 6: Sürdürülebilir Planlama Çerçevesinin Değerlendirme Döngüsü.....	43
Şekil 7: Faz 2'nin BBŞÇ'sinin geliştirilme adımları	45
Şekil 8: Sürdürülebilirlik Çerçevesi.....	55
Şekil 9: SÇ'nin İçeriği.....	56
Şekil 10: SÇ'nin Temaları.....	61

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

KISALTMALAR DİZİNİ

5P	Kalkınmanın İnsan, Gezegen, Refah, Barış ve Ortaklıklar Sütunları
AAT	Atıksu Arıtma Tesisi
AB	Avrupa Birliği
AEEE	Atık Elektrik ve Elektronik Ekipman
ARAS	Afet Riski Azaltım Sistemi
ASAT	Antalya Su ve Kanalizasyon İdaresi
BASKİ	Balıkesir Su ve Kanalizasyon İdaresi
BB	Büyükşehir Belediyesi
BM	Birleşmiş Milletler
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
ÇŞİDB	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
ÇŞİDİM	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
DB	Dünya Bankası
DESKİ	Denizli Su ve Kanalizasyon İdaresi
DPSİR	İtici Güç, Baskı, Durum, Etki, Tepki
EEE	Elektrik ve Elektronik Ekipman
GEP	Gürültü Eylem Planı
GHG	Sera Gazı
ISO	Uluslararası Standartlaştırma Organizasyonu
İLBANK	İller Bankası A.Ş.
KASKİ	Kahramanmaraş Su ve Kanalizasyon İdaresi
KENTGES	Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı
KSP	Kurumsal Stratejik Plan
MARSU	Mardin Su ve Kanalizasyon İdaresi
MASKİ	Malatya Su ve Kanalizasyon İdaresi
MUSKİ	Muğla Su ve Kanalizasyon İdaresi
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OSKİ	Ordu Su ve Kanalizasyon İdaresi
PDD	Proje Değerlendirme Dokümanı

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

PSR	Baskı, Durum, Tepki
RFSC	Sürdürülebilir Şehirler İçin Avrupa Referans Çerçevesi
SCALA	Yerel İdareler İçin Sürdürülebilir Şehirler Yaklaşımı
SCP	Sürdürülebilir Şehirler Projesi
SÇ	Sürdürülebilirlik Çerçevesi
SÇD	Stratejik Çevresel Değerlendirme
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
SKHP	Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı
SYP	Sermaye Yatırım Planı
TAMP	Türkiye Afetle Mücadele Planı
TAYSB	Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
THEP	Temiz Hava Eylem Planı
UMP	Ulaşım Master Planı
TOB	Tarım ve Orman Bakanlığı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UAYEP	Ulusal Atık Yönetimi Eylem Planı
UBSEP	Ulusal Biyoçeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı
UDSEP	Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı
UEVEP	Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı
ÜDUSEP	Ulusal İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı
UKYSBEP	Ulusal Kuraklık Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı
UNCSD	Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu
UNDRR	Birleşmiş Milletler Afet Riski Azaltımı Ofisi
USF	Kentsel Sürdürülebilirlik Çerçevesi
VASKİ	Van Su ve Kanalizasyon İdaresi
YİDEP	Yerel İklim Değişikliği Eylem Planı

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

YÖNETİCİ ÖZETİ

Küresel bir eğilim olarak, vatandaşların hükümetlerinden politikalarını daha sürdürülebilir bir geleceğe kaydırma talepleri artmaktadır. Bu talepleri karşılamak için hükümetler sürdürülebilirlik konularını uluslararası, ulusal ve yerel düzeylerde ele almaya başlamışlardır.

BM Genel Kurulu, 2015 yılında gerçekleştirilen 70. oturumunda 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı'nı (SKA'lar) kabul etmiştir. Türkiye, bu küresel amaçları imzalayan 193 ülkeden biridir. Avrupa Birliği (AB) de sürdürülebilirliği teşvik etmek adına çeşitli politika ve mevzuatları tanıtmıştır. AB, iklim değişikliğinin azaltılması ve uyumu, çevresel, sosyal ve ekonomik konuları kapsayan çok sayıda AB politikası arasında daha iyi koordinasyon çağrısında bulunan AB Kentsel Gündemi'ni oluşturmuştur. Türkiye, AB'ye katılım sürecinde olan bir ülkedir ve tam bir uyumlaştırma için sürdürülebilirliği amaçlayanlar da dâhil olmak üzere, AB Müktesebatı'nı kendi ulusal mevzuatına aktarmak durumundadır.

Vatandaşlardan gelen talepleri karşılamak ve uluslararası gereklilikleri yerine getirmek için Türkiye, sürdürülebilirliği ulusal ve yerel düzeyde de ele almalıdır. Türkiye, birçok AB direktifini iç hukuka aktarmış ve 11. Ulusal Kalkınma Planında (UKP) SKA'ları ele almıştır. Ancak Türkiye'nin uluslararası hedefler doğrultusunda ulusal düzeyde sürdürülebilirliğe ulaşabilmesi için; belediyeler de yerel düzeyde sürdürülebilirlik performanslarını artırmalıdır. Yerel eylemin önemi SKA 11, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar ile kabul edilmiştir. BM Habitat Yeni Kentsel Gündem ve Paris Anlaşması da şehir düzeyinde eylemin önemini vurgulamaktadır.

Türkiye hızlı bir kentleşme sorunuyla karşı karşıyadır. Türkiye'deki belediyeler ve özellikle Büyükşehir Belediyeleri (BB'ler) kategorisine terfi etmiş olanlar önemli sürdürülebilirlik kısıtlamalarına sahiptir. 2012 yılında bu belediyelerin toprak sınırları il sınırlarına kadar genişlemiştir. Bu yeni durum, belediyelerin sosyal, çevresel ve ekonomik yönleri dikkate alarak kentsel sürdürülebilirlik için yeni ve daha geniş yerel eylem türleri geliştirmesini gerektirmektedir. Zorlukların üstesinden gelmek için Türkiye, belediyelerinin sürdürülebilirlik düzeylerini ölçmelerine ve analitik yaklaşımlarla planlama faaliyetlerini kolaylaştırmasına olanak sağlamalıdır.

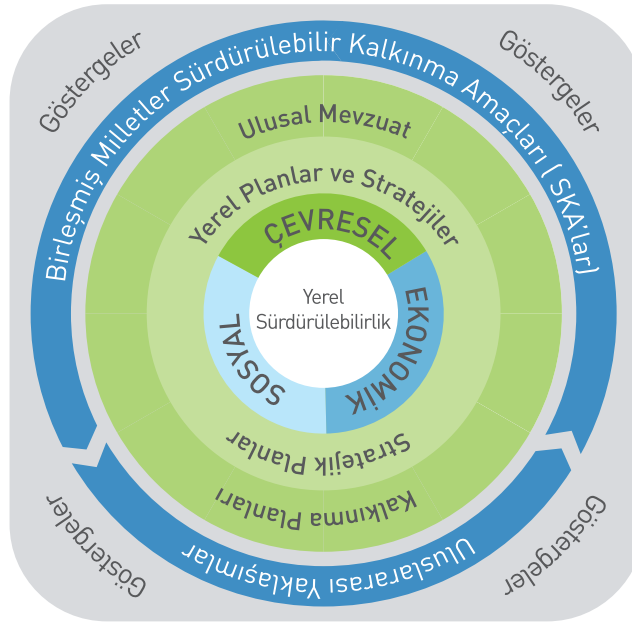
Sürdürülebilirlik Çerçevesi (SÇ), şehirlerin sürdürülebilirlik düzeylerini ölçmekte olup, politika oluşturma süreçleri için girdi sağlamaktadırlar. Buna ilaveten, belediyelerin sürdürülebilirliğini ölçmek için çalışmalar, kamuya açık olan verilerin yetersiz veya mevcut olmaması nedeniyle sorunlu hale gelmiştir. Türkiye'nin yerel bir SÇ ve SÇ göstergeleri eksikliği mevcuttur. Dolayısıyla, mevcut durum tespitleri yapmak, yatırımları ve izleme süreçlerini önceliklendirmek ve kararlaştırmak için bir SÇ'nin geliştirilmesi, bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu projede geliştirilen Büyükşehir Belediyeleri için Sürdürülebilirlik Çerçevesi (BBSÇ), daha sürdürülebilir bir kentsel gündem için boşlukları belirleyerek ve süreçleri izleyerek, büyükşehir belediyelerinin karar alma süreçlerine destek olacaktır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Projenin BBSC'si, yerel ihtiyaçları, ulusal öncelikleri ve uluslararası standartları eşleştirme yaklaşımı ile, bir masa başı çalışması sonucu oluşturulmuştur. Projenin SC'sinin aşağıdaki özelliklere sahip olması öngörülmektedir:

- BB'ler tarafından yerel bağlamları için yerelleştirilebilen esnek bir çerçeve.
- Boşlukları hızlı bir şekilde belirleyebilecek çok boyutlu bir analize izin veren bir çerçeve.
- Türkiye'deki mevcut veriler göz önünde bulundurularak seçilen ve böylece BB'lerin mevcut verilerle sürdürülebilirliklerini ölçmelerine olanak tanıyan (aynı zamanda belediyeleri bir dereceye kadar mevcut olmayan veriler oluşturmaya iten) göstergelerden oluşması.
- Yerel bilgileri uluslararası yaklaşımlar ve evrensel olarak kabul edilen göstergelerle uyumlu hale getirmesi.
- Ulusal öncelikler ve hedeflerle uyumlu olması.
- BB'lerin planlama ve strateji araçlarını dikkate alması.
- Okuyucu dostu, anlaşılması kolay olması.
- SC'yi korumak ve gösterge verilerini güncellemek kolayken, çoklu boyutları kapsayacak kadar kompakt olması.

Çalışmanın Sürdürülebilirlik Çerçevesi Yaklaşımı

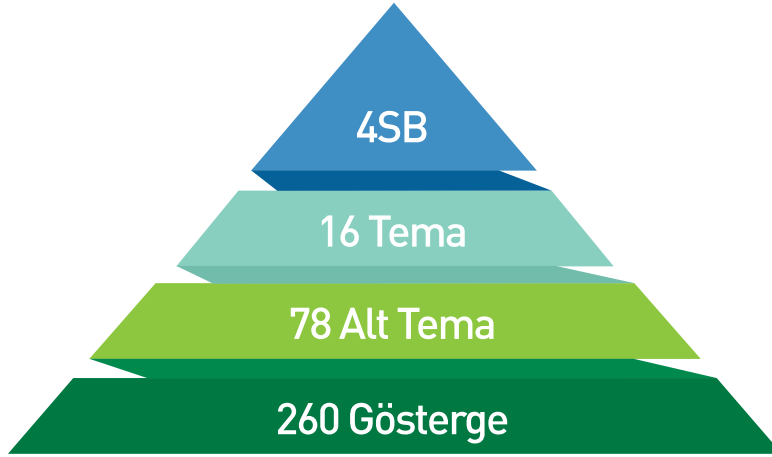
BBSC, uygulamaların dört düzeyde değerlendirilmesi yoluyla oluşturulmuştur. Yerel düzeydeki bağlamda değerlendirmede, BBSC, kentsel planlama ve stratejiler gibi çeşitli konuları kapsamayı amaçlamaktadır. Ulusal düzeydeki bağlamda değerlendirmede, BBSC, yasal gereklilikleri ve ulusal plan ve politikaları düzenlemeyi amaçlamaktadır. Uluslararası düzeydeki bağlamdaki değerlendirmede, BBSC, SKA'lardan ve diğer uluslararası kabul görmüş çerçevelerden gelen göstergeleri birleştirmeyi amaçlamaktadır. Son olarak, BBSC sürdürülebilirliğin sosyal, çevresel ve ekonomik temellerini yerel düzeyde dengelemektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

BBSÇ'de yer alan konuların çoğu, çok disiplinli bir değerlendirmeyi ve geniş ve kesişen konuların analizini gerektirmekteydi. Bu, çerçevenin dağınık bir bilgi koleksiyonu haline gelmesini tehlikeye atmaktaydı. Bu zorluğun üstesinden gelmek için BBSÇ, Türkiye'deki yerel ihtiyaçlara en uygun hiyerarşik katmanlarda organize edilmiştir. BBSÇ, 4 katmanda yapılandırılmıştır:

- İlk katman en üstte olup, sürdürülebilirlik boyutlarını temsil etmektedir. Bu katmanda BBSÇ'nin, sosyal, çevresel, ekonomik ve kurumsal olmak üzere dört kısmı bulunmaktadır.
- İkinci katman, temalar içindir. Sürdürülebilirliğin ana tematik alanlarını temsil etmek için Türkiye BB'leri için en alakalı temalar oluşturulmuştur¹. Bu katmanda BBSÇ'nin 16 teması bulunmaktadır.
- Üçüncü katman, alt temalar içindir. Her bir tematik alanın altında, Türkiye BB'leri için en uygun olan alt temalar tanımlanmıştır². Bu katmanda BBSÇ'nin, 78 alt teması bulunmaktadır.
- Dördüncü katman, göstergeler içindir. Bu göstergeler, amaçlar ve hedeflere yönelik performansı ölçmek için kullanılmaktadır. Bu son katmanda BBSÇ'nin 260 göstergesi bulunmaktadır. 260 gösterge arasından 60'ı birincil (temel) gösterge olarak belirlenmiş olup, geriye kalanlar ikincil göstergeler olarak görülmektedir.

SÇ'nin Yapısı

BBSÇ toplamda, 5P altında gruplandırılmış 16 tema dâhilinde 78 alt tema ve 260 göstergeden oluşmaktadır. Projenin BBSÇ'si, proje süresince tespit edilebilecek ihtiyaçlar ve tespit edilebilecek boşluklar dikkate alınarak yeni göstergeler eklenerek iyileştirilmeye devam edilecektir.

1 Bunlar, Türkiye'nin belediyeleri için hedefleri tanımlayabilecekleri ve planlama/strateji araçlarıyla müdahale edebilecekleri temel alanlardır.

2 Bunlar, Türkiye'nin belediyeleri için hedef tanımlayabilecekleri temel alanlardır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Akıllı Şehirler	Arazi Kullanımı	Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan	Sosyal Hizmetler
Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik	Atık Yönetimi	Bütünleşik Su Yönetimi	Dirençlilik
Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma	Gürültü Kirliliği	İklim Eylemi	Temiz Hava
Ekonomik Gelişme ve İstihdam	Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı	Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	Yönetişim

BBSÇ'nin Temaları

BBSÇ'nin Temaları

- Tema 01. Akıllı Şehirler
- Tema 02. Arazi Kullanımı
- Tema 03. Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan
- Tema 04. Sosyal Hizmetler
- Tema 05. Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik
- Tema 06. Atık Yönetimi
- Tema 07. Bütünleşik Su Yönetimi
- Tema 08. Dirençlilik
- Tema 09. Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma
- Tema 10. Gürültü Kirliliği
- Tema 11. İklim Eylemi
- Tema 12. Temiz Hava
- Tema 13. Ekonomik Gelişme ve İstihdam
- Tema 14. Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı
- Tema 15. Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği
- Tema 16. Yönetişim

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Aşağıdaki tablo, SKA'ların Coursera ve OECD 5P sınıflandırmalarını projenin BBSÇ'sinin temalarıyla karşılaştırmaktadır.

SKA'ların Coursera ve OECD 5P Sınıflandırmalarının Projenin BBSÇ Temalarıyla Karşılaştırılması

P'ler altında BM SKA'ların Coursera Sınıflandırması ³	OECD Sınıflandırması P'ler / SKA'lar ⁴	Projenin BBSÇ'si
P1 İNSAN: SKA 01-05 SKA01 Yoksulluğa Son SKA02 Açlığa Son SKA03 Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam SKA04 Nitelikli Eğitim SKA05 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	P1 İNSAN: SKA 01-05 SKA01 Yoksulluğa Son SKA02 Gıda SKA03 Sağlık SKA04 Eğitim SKA05 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK Tema 01. Akıllı Şehirler Tema 02. Arazi Kullanımı Tema 03. Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan Tema 04. Sosyal Hizmetler Tema 05. Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik
P2 GEZEĞEN: SKA 06, 12-15 SKA06 Temiz Su ve Sanitasyon SKA12 Sorumlu Üretim ve Tüketim SKA13 İklim Eylemi SKA14 Sudaki Yaşam SKA15 Karasal Yaşam	P2 GEZEĞEN: SKA 06, 12-15 SKA06 Su SKA12 Sürdürülebilir Üretim SKA13 İklim SKA14 Okyanuslar SKA15 Biyolojik Çeşitlilik	ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK Tema 06. Atık Yönetimi Tema 07. Bütünleşik Su Yönetimi Tema 08. Dirençlilik Tema 09. Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma Tema 10. Gürültü Kirliliği Tema 11. İklim Eylemi Tema 12. Temiz Hava
P3 REFAH: SKA 07-11 SKA07 Erişilebilir ve Temiz Enerji SKA08 İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme SKA09 Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı SKA10 Eşitsizliklerin Azaltılması SKA11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topuluklar	P3 REFAH: SKA 07-11 SKA07 Enerji SKA08 Ekonomi SKA09 Altyapı SKA10 Eşitsizliklerin Azaltılması SKA11 Şehirler	EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK Tema 13. Ekonomik Gelişme ve İstihdam Tema 14. Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı Tema 15. Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği
P4 BARIŞ & ORTAKLIKLAR: SKA 16-17 SKA16 Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar SKA17 Amaçlar İçin Ortaklıklar	P4 BARIŞ: SKA 16 SKA16 Kurumlar P5 ORTAKLIK: SKA 17 SKA17 Uygulama	KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK Tema 16. Yönetişim

3 <https://www.coursera.org/lecture/sustainable-development-ban-ki-moon/summary-JvkbC>

4 OECD (2019), *Measuring Distance to the SDG Targets 2019: An Assessment of Where OECD Countries Stand*, OECD Publishing, Paris

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

1. GİRİŞ

1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇERÇEVESİ RAPORUNUN YAPISI

Türkiye'nin, ulusal düzeyde, sürdürülebilirliğini artırması ve uluslararası hedeflere ulaşması için; belediyelerin de yerel düzeyde sürdürülebilirlik performanslarını artırması gerekmektedir. Bunun için de Türkiye, belediyelerinin sürdürülebilirlik düzeylerini ölçmelerine ve analitik yaklaşımlarla planlama faaliyetlerini kolaylaştırmasına olanak sağlamalıdır. Bu projede geliştirilen Sürdürülebilirlik Çerçevesi, daha sürdürülebilir bir kentsel gündem için boşlukları belirleyerek ve süreçleri izleyerek, belediyelerin karar alma süreçlerine destek olacaktır. Bu rapor, Proje Faydalanıcısı olan İLBAK'I, BBSÇ konusunda bilgilendirmeyi, BBSÇ'nin içeriğini sunmayı ve farklı boyutlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Rapor beş bölümden oluşmaktadır:

- Bölüm 1 yani giriş bölümü, proje ve sürdürülebilirlik konsepti hakkında bilgi vermektedir. Bu bölüm ilaveten, sürdürülebilirliğin belediyeler için olan önemini değerlendirmektedir.
- BBSÇ'nin ve Karşılaştırmaların Bağlamı bölümü, BBSÇ'nin yapısının oluşturulması için incelenen ulusal ve uluslararası referansları da içermekte olup, SÇ hakkında arka plan bilgisi vermektedir.
- Yapı ve Metodolojiye Genel Bakış bölümü, BBSÇ'nin oluşturulmasında izlenen adımları açıklamaktadır.
- Raporun ana gövdesini oluşturan BBSÇ'nin Kapsamı bölümü, BBSÇ'nin temalarını ve alt temalarını ve göstergelerin çeşitli boyutlara dayalı analitik değerlendirmesini içermektedir. Bu bölüm ayrıca projenin BBSÇ'sinin BM SKA'ları ve DB USF ile çok boyutlu değerlendirmesi ve karşılaştırmasını sağlamaktadır.
- BBSÇ Nasıl Kullanılır bölümü, BBSÇ'nin BB'lere nasıl uygulanacağını belirtmektedir.

İlaveten, BBSÇ'nin ayrıntılarıyla ilgili temel bilgiler, BBSÇ raporunun altı eklentisinde ve iki ekinde sunulmaktadır. İlave Bilgiler, BBSÇ'nin geliştirilmesi ile ilgiliyken, ekler, BBSÇ'nin kendisi hakkında bilgi içerir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

1.2. PROJE HEDEFLERİ VE GÖREVLERİ

Dünya Bankası (DB) ile Avrupa Birliği (AB) tarafından finanse edilen ve İLBANK tarafından uygulanan Sürdürülebilir Şehirler Projesi (SCP), Türkiye'nin şehirlerinin sürdürülebilirliğinin geliştirilmesine yardımcı olmayı hedeflemektedir. SCP, Türkiye şehirlerinin sürdürülebilirliğinin iyileştirilmesini desteklemeyi amaçlamaktadır. Sürdürülebilir Şehirler çerçevesi, sürdürülebilirliğin üç boyutunu (çevresel, ekonomik ve sosyal), Türkiye şehirleriyle en alakalı olarak tanımakta ve aynı zamanda şehirleri sürdürülebilirlik doğrultusunda planlıdan sağlıklıya ve nihayet akıllı şehirlere uzanan bir yelpazede hareket ettirecek kapsamlı ve entegre bir planlama sürecinin parçası olan mekânsal, çevresel ve finansal planlama araçlarını tanımlamaktadır.

SCP, bir proje serisi (PS) olarak tasarlanmıştır. PS aracı, tek bir borçluya, İLBANK'a, belediye gelişimine sürdürülebilir şehirler yaklaşımıyla ilgilenen kademeli sayıda belediyeye/kamuya yerel kredi sağlanması için finansman sağlanmasına izin vereceğinden uygundur. Sürdürülebilir şehirler yaklaşımı/tasarımı, sürdürülebilir kentsel kalkınmaya yönelik yatırımları belirlemek ve daha sonra bu yatırımlara bir SYP (SCP'nin Bileşen A'sı kapsamında desteklendiği gibi) aracılığıyla öncelik vermek için kapsamlı ve entegre bir planlama (mekânsal, sosyal, çevresel ve altyapı planlaması dâhil) üstlenen belediyelere/kamu hizmetlerine dayanmaktadır. Ayrıca, tüm belediyelerin/kamu hizmetlerinin, PS'deki (SCP'nin Bileşen B'si kapsamında) bu ilk proje kapsamında veya Dünya Bankası, diğer uluslararası finansman kuruluşları (IFI) veya İLBANK dâhil yerli finansörler tarafından desteklenebilecek müteakip projeler kapsamında sürdürülebilir kentsel kalkınmaya yönelik öncelikli yatırımlar için finansmana erişmesine olanak tanır. SCP'nin bir PS olarak kavramsallaştırılması, böylece belediyelerin/bağlı kuruluşların hizmetlerinin veya bir grup belediyenin/bağlı kuruluşun programa girmesine ve yatırım finansmanına aşamalı olarak ve sürdürülebilir şehirler yaklaşımı kapsamında uygunluk gereksinimlerini (Bileşen B altında detaylandırıldığı üzere) karşılamaya hazır olmaları ve yetenekleriyle tutarlı bir hızda erişmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca İLBANK ve Dünya Bankası'nın sürdürülebilir şehirler yaklaşımını hem sektörel hem de mekânsal olarak genişletmesine olanak tanımaktadır.

Bu proje, Seçili BB'ler İçin Mevcut Durum Tespiti – 2, Proje Referansı: (IB-A1.C1-2), SCP'nin Bileşen A'sı kapsamındadır. Antalya BB, Denizli BB, Muğla BB ve Kayseri BB ile bu belediyelerin bağlı kuruluşları olan ASAT, DESKİ, MUSKİ ve KASKİ olmak üzere dört büyükşehir belediyesini kapsayan Sürdürülebilir Şehir Planlaması ve Yönetim Sistemleri – Seçili Büyükşehir Belediyeleri İçin Mevcut Durum Tespiti – 1 Projesi'ni (bundan böyle 'Faz I' olarak adlandırılacaktır) izlemektedir. Faz I, başarıyla yürütülüp sonlandırılmış olup, nihai çıktıları Dünya Bankası, AB, İşveren ve belediyelerin görüşleri doğrultusunda üretilmiştir.

Sürdürülebilir Şehir Planlaması ve Yönetim Sistemleri – Seçili Büyükşehir Belediyeleri İçin Mevcut Durum Tespiti – 2 (bundan böyle 'Proje' olarak adlandırılacaktır), Balıkesir BB, Kahramanmaraş BB, Malatya BB, Mardin BB, Ordu BB ve Van BB olmak üzere (bkz. Şekil 1), seçili altı ilave büyükşehir belediyesi için yürütülecektir. Projenin beş görevi bulunmaktadır ve her birinin, Tablo 1'da verilen çıktıları bulunmaktadır (detaylar için bkz. Eklenti 1).

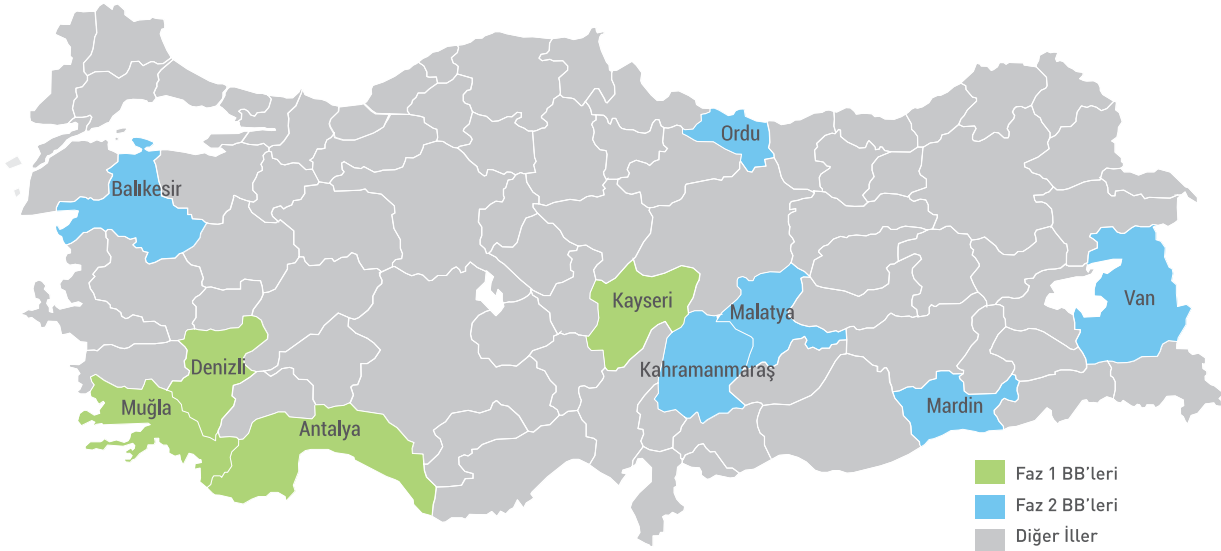

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 1: Projenin görevleri ve çıktıları

No	Görevler	Çıktılar
1	Görev 1: Sürdürülebilirlik Çerçevesi	Sürdürülebilirlik Çerçevesi Raporu: Bu rapor, 6 BB için İLBANK tarafından düzenlenen çalıştay ışığında, revize edilmiş Sürdürülebilirlik Çerçevesi ve Sürdürülebilirlik Endeksi'ni sunacaktır (2. ay).
2	Görev 2: Mevcut Durum Analizi	Mevcut Durum Analizi Raporu: Bu rapor, 6 BB için mevcut durum analizi faaliyetlerinin bulgularını ve 4 BB için bir revizyonu sunacaktır (4. ay).
3	Görev 3: İhtiyaç Analizi	İhtiyaç Analizi Raporu: Bu rapor, BB'lerin mevcut durum analizi ile planlama ihtiyaçlarını bağdaştıracak ve ihtiyaç analizi faaliyetlerinin bulgularını sunacaktır (6. ay).
4	Görev 4: Faaliyet Tasarım Çalışması	Faaliyet Tasarım Çalışması: Bu rapor, değerlendirme raporlarından sonra sunulacak ve bunların bulgularına göre hazırlanacaktır. Rapor, SCP kapsamındaki her bir BB için entegre bir program ve metodoloji için özel tavsiyeler sunacak ve SCP desteği ve izleme çerçevesi kapsamında üstlenilecek öncelikli çalışmaları ve görevleri listeleyecektir (9. ay).
5	Görev 5: Nihai Raporun Sunulması	Nihai Rapor: Bu rapor, tüm görevleri ve ana bulgu çıktıları ve tüm görevlerin bulgularını, teknik raporlar, toplantı tutanakları ve saha ziyareti raporları gibi tüm destekleyici belgeleri özetleyen yönetici özetini içerecektir (10. ay).

Proje, mekânsal, sosyal, çevresel ve sermaye yatırım planlaması ve yönetimi ve sürdürülebilir kentsel gelişim için mevcut ihtiyaçlar dâhil olmak üzere kapsamlı ve entegre planlama için seçilen BB'leri teknik olarak desteklemek için tanıtım değerlendirme çalışmaları yürütmeyi amaçlamaktadır. Bu, BB'lerin planlı bir şehirden akıllı bir şehre doğru bir yelpazede ilerlerken sürdürülebilirliğin çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlarının her birini iyileştirmelerine izin verecektir.

Şekil 1: Proje BB'leri

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

Küresel anlamda kamuoyunun sürdürülebilirlik kelimesi ve kavramı ile tanışması Birleşmiş Milletler (BM) bünyesi altında çalışmakta olan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılı içerisinde yayınlamış olduğu "Ortak Geleceğimiz" isimli rapor aracılığı ile olmuştur. Bu rapora göre sürdürülebilir kalkınma, "kaynakların tüketiminin, yatırım kararlarının, teknolojik gelişmenin ve kurumsal değişimin bir uyum içinde gerçekleştiği ve insan ihtiyaçlarının ve isteklerinin şimdi ve gelecekte karşılanabilme potansiyelinin artırıldığı değişim süreci" olarak ifade edilmiştir⁵.

Şekil 2: Sürdürülebilirliğin 3 Bileşeni

Sürdürülebilir kalkınma, "kaynakların tüketiminin, yatırım kararlarının, teknolojik gelişmenin ve kurumsal değişimin bir uyum içinde gerçekleştiği ve insan ihtiyaçlarının ve isteklerinin şimdi ve gelecekte karşılanabilme potansiyelinin artırıldığı değişim süreci" olarak tanımlanmaktadır.

Sürdürülebilirlik yaklaşımı, elli yıllık varoluşu boyunca farklı anlam ve kavramsallaştırmalarla ele alınarak üç boyutlu yapısını her zaman korumuştur. Ekonomik ve çevresel politikaların koordineli bir şekilde uygulanmasının sağlıklı sosyal büyümeyi sağlayacağı gerçeği, sürdürülebilirliğin çevresel, sosyal ve ekonomik olan üç temel boyutunu göstermektedir. Basit bir ifadeyle çevresel sürdürülebilirlik, doğal ve çevresel kaynakların korunmasını ifade eder, sosyal sürdürülebilirlik katılımcı ve güçlü bir sivil toplumu kapsar ve ekonomik sürdürülebilirlik, tutarlı bir sermaye yapısının kurulmasını ve yatırımlar için yeterli finansmanın sağlanmasını gerektirmektedir⁶. Bu raporda kurumsal sürdürülebilirlik, belediyenin yönetimine ilişkin dördüncü bir boyut olarak kullanılacaktır.

5 United Nations - Brundtland Commission - Our Common Future

6 Yerel Yönetimler için Sürdürülebilir Şehirler Yaklaşımı, SCP, 2015.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

1.4. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK, BELEDİYELER İÇİN NEDEN ÖNEMLİDİR?

Birleşmiş Milletler'in tahminlerine göre, 2050 yılına kadar dünya nüfusunun yaklaşık %70'i şehirlerde yaşıyor olacaktır⁷. Şehirler ana üretim ve tüketim merkezleri haline gelirken, hızlı şehirleşme çeşitli sosyal problemler yaratmış ve uygun fiyatlı konut, iyi bağlantılı ulaşım sistemleri ve diğer altyapı, temel hizmetler ve işlerin yanı sıra, özellikle kaçak yerleşimlerde yaşayan yaklaşık 1 milyar kent yoksulu için, fırsatlara yakın olmak için hızlandırılmış talebin karşılanması da dâhil olmak üzere insan faaliyetlerinden kaynaklanan çevresel ve sosyal baskıları artırmıştır. Şehirler, küresel GSYİH'nın %80'inden fazlasını üretmektedir ve küresel enerji tüketiminin üçte ikisini tüketir ve sera gazı emisyonlarının %70'inden fazlasını oluşturmaktadır, ancak iyi yönetilir ve planlanırsa sürdürülebilir büyümeye katkıda bulunabilirler⁸.

Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için şehirlerin önemine işaret eden Birleşmiş Milletler, 2015 yılında 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı'ndan (SKA) birini sürdürülebilir kentsel kalkınmaya adanmıştır ve SKA 11, Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmayı hedeflemektedir.

İnsan yerleşimleri arasında teknolojik ve ekonomik gelişmenin ana kaynağı, doğal kaynakların ana tüketicisi, kirliliğin ve atıkların ana üreticisi olan büyük şehirler, sosyal sorunların derinleşmesi ve çevresel bozulmanın hızlanması nedeniyle kentleşmenin en olumsuz etkileriyle karşı karşıya kalacaklardır. Sonuç olarak, BB'ler, kentleşmenin sosyal ve çevresel zorluklarını ele almada ve gelişimlerini daha sürdürülebilir bir kalkınma yolunda yönlendirmede çok önemli bir rol oynamak zorundadır. Bu amaçla, sürdürülebilir kentleşme yaklaşımı, çevrenin korunmasını ve geliştirilmesini, kentsel hizmetlere ulaşmada toplumsal eşitliği, dinamik ve çeşitli bir kent ekonomisinin teşvik edilmesini gerektirmektedir. Sürdürülebilir kentleşme, bu nedenle, insanların yaşam kalitesini iyileştirmek için kentsel sorunların ve ihtiyaçların yeniden tanımlanmasına ve bütüncül bir bakış açısıyla yönetilmesine odaklanmalıdır.

Kentsel hizmetlerin sağlayıcıları olarak belediyeler ve özellikle BB'ler, sürdürülebilirlik arayışında kentsel topluma öncülük etme sorumluluğuna sahiptir. BB'ler, sürdürülebilir kentleşmeyi sadece bir amaç olarak değil, bir süreç ve hedefler kümesi olarak algılamalı ve yerel karar alma mekanizmalarına toplumun tüm kesimlerinin aktif katılımını sağlamalıdır. BB'lerin "herkes için daha yaşanabilir, daha sağlıklı ve daha akıllı şehirler sunmak" için sürdürülebilirlik kavramını tüm belediye politikalarının ve eylemlerinin altında yatan bir kavram olarak benimsemeleri önemlidir. Ayrıca, BB'lerin idari sınırlarının 6360 sayılı Kanun'un 2021 yılında kabulü ile il sınırlarına kadar genişlemesi nedeniyle, BB'lerin sorumluluk alanlarında etkin hizmet verme ihtiyacı bütüncül bir planlama yaklaşımını zorunlu kılmıştır. Böylece kentsel yaşam kalitesinin yükseltilerek daha nitelikli ve yaşanabilir kentsel alanların oluşturulması, ulusal ve uluslararası sürdürülebilirlik stratejilerinin ana hedefi olduğu kadar BB'lerin de birincil görevi haline gelmiştir.

7 <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>

8 <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview#1>

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

2. BAĞLAM VE KARŞILAŞTIRMALAR

2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇERÇEVESİ NEDİR?

Sürdürülebilirlik çerçeveleri, sürdürülebilir kalkınma politikalarının oluşturulmasında ve eylem planlarının ve faaliyetlerinin altında yatan sürdürülebilir kentleşmeyi desteklemek için önemli araçlardır. Bu tür sürdürülebilirlik çerçeveleri şunları içermelidir: (1) uzun vadeli stratejik vizyonlar ve hedefler, (2) hedeflere ulaşılmasını ve kurumsal sorumlulukları desteklemeyi amaçlayan ayrıntılı eylemler, (3) niceliksel hedefler ve (4) yerleşik sürdürülebilirlik hedeflerine yönelik ilerlemenin değerlendirilmesini desteklemek ve tanımlanan uygulama eylemlerinde gerekli revizyonları mümkün kılmak.

Şekil 3: Bir Sürdürülebilirlik Çerçevesinin Öğeleri

Bu proje kapsamında geliştirilen BBSÇ'nin amacı, BB'lerin hedefleri, sorumlulukları ve operasyonları hakkında tanısal bir değerlendirme yapmalarını, gereksinimlerini belirlemelerini ve ileriye dönük planlamalarını ve eylemlerini oluşturmalarını sağlayan işlevsel bir çerçeve sunarak sürdürülebilirliğin kurumsallaşmasını teşvik etmek ve daha iyi sürdürülebilirlik için eylem planıdır. Ayrıca, belediyelerin Türkiye'deki yerel belediye bağlamı ve görevleri doğrultusunda Ulusal Kalkınma Planında tanımlanan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ve hedeflerine ulaşmasını da destekleyebilir.

BB'ler için sürdürülebilir kentleşme sürecinin daha kolay ve verimli bir şekilde yönetilmesini sağlamak ve tanısal bir değerlendirme yapmak için geliştirilen SÇ şunları amaçlamaktadır:

- kolayca anlaşılabilir ve şeffaf olmak,
- mevcut işleyiş yapılarıyla uyumlu olmak,
- somut şekilde ölçülebilecek amaç ve hedeflere yön vermek,
- zaman içinde ortaya çıkacak gelişmelere uyum sağlayacak esneklikte olmak,
- yerel karar verme süreçlerini kolaylaştırmak.

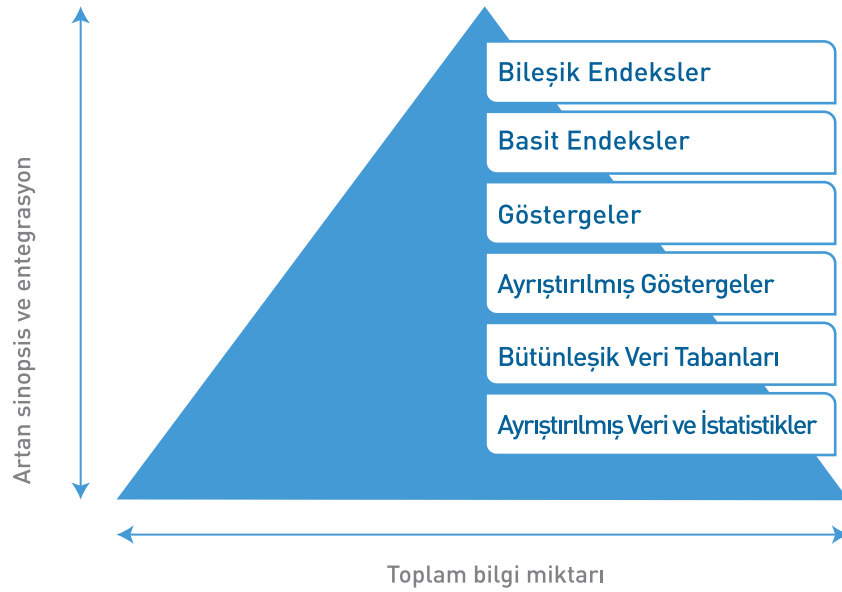

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Bu çerçeve içerisinde; yerel karar verme sürecinde yer alanlar, Büyükşehir Belediyesi sorumluluk, görev ve yetkileri temelinde, üst ölçekli (uluslararası / ulusal) politikalara uygun vizyon – hedef – gösterge – sonuç döngüsünü daha rahat oluşturacak, takibini yapacak ve sonuçlardan tüm paydaşları haberdar edebilecektir.

Göstergeler, BBSC'nin kritik bir parçasıdır. Gösterge terimi, bir gelişmeye atıfta bulunan miktarlar veya değerler arasındaki ilişki olarak tanımlanmaktadır. Yani gösterge, mevcut bir durumu gösteren ve veriler üzerinden elde edilen yöntemlerdir (formül). Hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığı, amaçların elde edilip edilmediği gibi bir mevcut durum değerlendirmesi yapabilmek için göstergeler oluşturulmalı ve analiz edilmelidir. Kısacası, stratejik amaç ve hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediği bu göstergeler aracılığıyla belirlenebilir.

Verilerin ve göstergelerin sağlayabileceği bilgi türü, daha geniş, toplu bilgilerden kesin, nicel ve zamana bağlı verilere kadar değişebilir. Daha fazla toplu bilgi, sürdürülebilir kalkınmanın bütünsel bir resmini sağlayabilir, ancak daha az ayrıntı sağlayabilirken, daha ayrıntılı veriler, performansın daha kesin bir şekilde değerlendirilmesini ve izlenmesini sağlayabilir⁹.

Şekil 4: Veri, Göstergeler ve İndeksler Arasındaki İlişki

Kaynak: Pinter et al, 2000

9 Pinter, L., Zahedi, K., and Cressman, D. 2000. Capacity Building for Integrated Environmental Assessment and Reporting. Training Manual. Winnipeg, Manitoba: International Institute for Sustainable Development.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Sürdürülebilir kavramının 1987’de tanıtılmasından bu yana, ilerleme izlemeyi desteklemek için çeşitli gösterge çerçeveleri geliştirilmiştir (örneğin, baskı-durum-tepki (PSR) veya itici güç-basınç-durum-etki-tepki (DPSIR) modeli; soruna dayalı; sermaye tabanlı veya mantıksal tabanlı çerçeveler). Bu çerçevelerden birine dayanarak, küresel, ülke ve şehir seviyelerinde çeşitli sürdürülebilir kalkınma gösterge setleri tanıtılmıştır. Küresel sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin ilk setinin geliştirilmesi 1995 yılında başlatılmış ve 2007 yılında BM Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu (UNCSD) tarafından tamamlanmıştır. BM çabalarının yanı sıra Avrupa Birliği İstatistik Kurumu (AB), Dünya Bankası ve OECD de ilgili gösterge setleri geliştirmiştir. 2000’li yılların başında birçok ulusal ve yerel yönetim de sürdürülebilirlik göstergesinin oluşturulmasına başlamıştır. BM SKA’larının ve SKA’lara yönelik ilerlemenin izlenmesini destekleyen gösterge sisteminin tanıtılmasıyla, sürdürülebilirlik değerlendirmelerini teşvik etmeye yönelik küresel, ulusal ve yerel çabalar daha uyumlu hale gelmiştir: 17 BM SKA’sının ve bunların 169 hedefinin izlenmesi için, 247 gösterge lanse edilmiştir. Küresel izlemenin yanı sıra, bu göstergelerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik kapsamlı ve koordineli izlemeyi desteklemek ve mümkün kılmak için ulusal ve yerel yönetimler tarafından üstlenilmesi gerekmektedir.

SÇ’nin bir parçası olarak, BB’lerin mevcut koşullarını ölçmek ve gelecekte belirlenecek amaç ve hedeflere ulaşip ulaşamayacaklarını belirlemek için çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlar için çeşitli göstergeler belirlenmiştir. Bu göstergelerin seçiminde uluslararası gösterge setleri incelenmiştir. Ulusal hedefler ile belediyelerin zorunlu ve isteğe bağlı görevleri karşılaştırılarak en uygun göstergeler belirlenmiştir.

Uluslararası yaklaşımlarla alakasını korurken Türkiye’nin ulusal ve yerel şartlarına uygun bir SÇ yaratmak adına birçok doküman incelenmiştir (bkz. Tablo 2). Bu dokümanlar BBŞÇ’nin temaları ve alt temalarının yapısının oluşturulması ve Türkiye’nin büyükşehir belediyeleri için göstergeler seçilmesi için kullanılmıştır. SKA’lar, USF ve Ulusal Kalkınma Planları, BBŞÇ’nin geliştirilmesine en etkili dokümanlar olmuştur. SKA’lar ve Ulusal Kalkınma Planları, göstergelerin belirlenmesinde birincil kaynaklar olarak görülmüştür. USF, BBŞÇ’nin ilk taslak versiyonu sonrasında bir kontrol listesi olarak; ve alt temalar ile nihai göstergelerin eklenmesinde kullanılmıştır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 2: BBSÇ'nin geliştirilmesi sırasında incelenen uluslararası, ulusal ve diğer dokümanlara genel bakış

Tür / Bölüm	İsim / Alt Bölüm
Uluslararası Çerçeveler (Bölüm 2.2)	BM – Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar) (2.2.1)
	Kentsel Sürdürülebilirlik Çerçevesi (USF) (2.2.2)
	Sürdürülebilir Şehirler İçin Avrupa Referans Çerçevesi (RFSC) ve diğer AB girişimleri (2.2.3)
	Uluslararası Standartlaştırma Organizasyonu'nun (ISO) Standartları (2.2.4)
	OECD ve 5P Sınıflandırması (2.2.5)
	Yeni Kentsel Gündem (NUA) (2.2.6)
Ulusal Çerçeveler (Bölüm 2.3)	11. Kalkınma Planı (2.3.1)
	Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (KENTGES) (2.3.2)
	Ulusal İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı (İDUSEP) (2.3.3)
İlgili Çalışmalar (Bölüm 2.4)	Kentleşme İncelemesi (Dünya Bankası'nın Anadolu Kaplanlarının Yükselişi) (2.4.1)
	Yerel İdareler İçin Sürdürülebilir Şehirler Yaklaşımı (SCALA) (2.4.2)
Diğer İlgili Planlar	• Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı (2011-2023)• ÇŞİDB tarafından hazırlanan Ulusal Atık Yönetimi Eylem Planı (2016-2023)• Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından hazırlanan Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı (2017-2023)• Ulusal Biyoçeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı (2018-2028)• Ulusal Nehir Havza Koruma Eylem Planları• Ulusal Kuraklık Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2017-2023)• Atıksu Arıtımı Eylem Planı (2017-2023)• Çevresel Gürültü Eylem Planı (2009-2020)

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

2.2. ULUSLARARASI ÇERÇEVELER

2.2.1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI (SKA'LAR)

17 Küresel Amaçtan oluşan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar), Birleşmiş Milletler tarafından 2016-2030 dönemi için, "herkes için daha iyi ve sürdürülebilir bir geleceğe ulaşmak için bir kılavuz" olması amacıyla belirlenmiştir; bu amaçlar Milenyum Kalkınma Amaçlarının başarımları üzerine kurulmuş olup, diğer şeyler ile birlikte, iklim değişikliği, ekonomik eşitsizlik, yenilikçilik, sürdürülebilir tüketim, barış ve adalet gibi yeni alanları da içermektedir.

25-27 Eylül 2015 tarihinde gerçekleştirilen BM Genel Kurulu (BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi) 70. oturumunda başkanlar, dünya liderleri, üst düzey BM temsilcileri ve sivil toplum temsilcileri bir araya gelmiş ve SKA'ları kabul etmiştir. Bu belgenin altında Türkiye de dâhil olmak üzere 193 ülkenin imzası bulunmaktadır.

SKA'lar, bir diğer deyişle Küresel Amaçlar, yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için evrensel eylem çağrılarıdır. SKA'lar, bugünden doğru seçimler yapmak ve gelecek nesiller için yaşamı sürdürülebilir bir şekilde iyileştirmek için ortaklık ruhu içindedir. Tüm ülkelere önceliklerine ve dünyanın karşı karşıya olduğu çevresel zorluklara göre net rehberlik ve hedefler sağlarlar. SKA'lar kapsayıcı bir gündemdir. Yoksulluğun temel nedenlerine iner ve hem insanlar hem de gezegenimiz için olumlu değişiklikler yapmak üzere bizi birleştirir. Toplamda, 17 amaç altında 168 hedef ve 232 benzersiz Gösterge bulunmaktadır. SKA'lardan biri doğrudan kentsel gelişim zorluklarını ele almaktadır. Bu SKA 11, şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir hale getirmeyi amaçlamaktadır. Proje kapsamında geliştirilen BBSÇ, SKA'lara karşılık gelmektedir. 4.6 Bölümü, 5P altında sınıflandırılan BBSÇ'nin tematik alanlarının SKA'larla karşılaştırmasını kapsamaktadır.

Türkiye, 11. Kalkınma Planı'nda SKA'lara yönelik ana hedefini, Türkiye'nin öncelikleri doğrultusunda Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını yansıtmak ve etkin bir takip ve gözden geçirme mekanizması oluşturmak olarak tanımlamıştır. Plan, SKA'lara ilişkin 3 politika ve önlem tanımlamaktadır:

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 3: 11. Kalkınma Planı'nda Türkiye'nin SKA'lara ilişkin temel hedefleri

No	Politika	Tedbir
1	843. SKA'lar ulusal öncelikler ve koşullar doğrultusunda sektörel ve tematik politika belgelerine yansıtılacaktır.	843.1. Kurumsal stratejik planlar ile sektörel ve tematik politika belgeleri hazırlıklarında SKA'larla uyum gözetilecektir.
2	844. SKA'ların takip ve gözden geçirilmesi için iyi işleyen ve katılımcı bir kurumsal koordinasyon mekanizması kurulacaktır.	844.1. SKA'ların uygulanmasının ulusal düzeyde takip ve gözden geçirilmesi ile koordinasyonunu sağlamak üzere Strateji ve Bütçe Başkanlığı başkanlığında ilgili kamu kurumlarının yanı sıra yerel yönetimler, akademi, özel sektör ve STK temsilcilerinin katılımı için esnek bir yapıda Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Koordinasyon Kurulu kurulacaktır.
3	845. Küresel SKA göstere setindeki gelişmelere paralel olarak ulusal göstere setinin kapsamı öncelikler doğrultusunda genişletilecektir.	845.1. Ulusal sürdürülebilir kalkınma amaçları izleme ve değerlendirme sistemi kurulacaktır.

TÜİK, 2 Şubat 2021 tarihinde Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Göstergelerinin 2010-2019 dönemine ilişkin bir rapor bülteni yayınlamıştır. SKA'larda 247 gösterge bulunurken, TÜİK bu göstergelerden 131'ini (%53) raporuna dâhil etmiştir. Türkiye'nin, belediyelerin su ve atık su, katı atık yönetimi ve ulaşım gibi temel sorumluluklarını içeren konulardaki SKA göstergelerine ilişkin sonuçları 2010-2019 yılları arasında iyileşmiştir. Kamu kullanımına açık alanlara ilişkin ilerlemeyi izlemek için herhangi bir veri mevcut değildir. Son olarak, belediyeler konuyla ilgili performansı kısmen etkileyebilirken, yıllık sera gazı emisyonları artmıştır.

Tablo 4: Türkiye'deki BB'lerin sorumluluklarıyla doğrudan ilgili olan seçilmiş SKA göstergelerinde Türkiye'nin ilerlemesi

SKA Göstergeleri	İlerleme
6.1.1 Güvenilir şekilde yönetilen içme suyu hizmetlerini kullanan nüfusun oranı	Stabil
6.3.1 Güvenli bir şekilde arıtılan evsel ve endüstriyel atık su akışlarının oranı	Pozitif
11.2.1 Toplu taşıma araçlarına kolay erişimi olan nüfusun oranı	Pozitif
11.6.1 Üretilen toplam belediye atığından düzenli olarak toplanan ve yeterli nihai deşarja sahip belediye atıklarının oranı	Pozitif
11.7.1 Kamu kullanımına tamamen açık, yapılaşmış alanların şehirlerdeki ortalama payı	N/A
13.2.2 Yıllık sera gazı emisyonu	Negatif

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 5: Türkiye'nin 2010 - 2019 yılları arasında Türkiye'deki BB'lerin sorumluluklarıyla doğrudan ilgili seçilmiş SKA göstergeleri üzerindeki performansı

SKA	SKA Göstergeleri	Birim	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
SKA 6	6.1.1 Güvenilir şekilde yönetilen içme suyu hizmetlerini kullanan nüfusun oranı	(%)	98.3	-	98.3	-	97.4	-	98.3	-	98.6	-
SKA 6	6.3.1 Güvenilir arıtılmış atıksu oranı	(%)	72.8	-	76.0	-	76.9	-	80.6	-	80.9	-
SKA 11	11.2.1 Cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre, toplu taşıma araçlarına kolay erişimi olan nüfusun oranı	(%)	-	-	-	-	77.7	79.9	82.6	82.6	82.9	83.6
SKA 11	11.6.1 Düzenli olarak toplanan ve uygun nihai işlem uygulanan kentsel katı atıkların toplam kentsel katı atıklara (şehir bazında) oranı	(%)	54.7	-	59.9	-	61.8	-	70.1	-	78.6	-
SKA 11	11.7.1 Cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre kamu kullanımına açık, yapılaşmış alanların şehirlerdeki ortalama payı	(%)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13.56
SKA 13	13.2.2 Yıllık sera gazı emisyonları	(Milyon ton CO ₂ eşdeğeri)	398.9	427.8	447.3	439.4	458.4	472.6	497.7	523.8	520.9	-

BBSÇ'nin SKA'lar ile karşılaştırılması Alt-Bölüm 4.6.1'de sunulmaktadır. Ayrıca, Ek 3'te daha ayrıntılı bir değerlendirme sunulmaktadır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

2.2.2. KENTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ÇERÇEVESİ (USF)

DB tarafından geliştirilen Kentsel Sürdürülebilirlik Çerçevesi (USF), iklim değişikliğinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirerek sürdürülebilirlik düzeylerini iyileştirmek, yaşam kalitesini iyileştirmek ve rekabeti artırmak isteyen her ölçekte ve her düzeydeki şehirler için ortak bir rehber görevi görmektedir¹⁰.

Uluslararası gündemin merkezinde yer alan sürdürülebilir kentleşme politika ve stratejilerinin kentsel ölçekte gerçekleştirilebilmesi için bütünlük planlama ve finansal sürdürülebilirlik konusunda kent yönetimlerine yol gösterici olmak amacıyla oluşturulan bu çerçeve, aynı zamanda:

- Kentsel bağlamda sürdürülebilirlik için ortak bir anlayışın oluşturulmasına yardımcı olur,
- Entegre yaklaşımlarla sürdürülebilirliğe ulaşmanın yolu konusunda şehirler için pratik bir rehber görevi görür,
- Şehirlerin veri toplama ve veri entegrasyonunu desteklemek için gerekli altyapının oluşturulmasında, bu veri setlerinin vizyon oluşturmada kullanılmasında, hedeflerin belirlenmesinde, ilerlemenin izlenmesinde, trendlerin hesaplanmasında ve böylece benzer düzeydeki şehirler ile kıyaslanmasında politika aracı olarak hizmet eder,
- Kentlerin kentsel sürdürülebilirlik düzeylerini ölçmelerine ve dolayısıyla kentlerin mevcut performanslarını değerlendirip karşılaştırmalarına, politika ve planlar üzerindeki etkilerini izlemelerine olanak sağlayacak ortak bir çerçeve sunar.

USF, iki bölümden oluşmaktadır:

Birinci Bölüm – Kentsel Sürdürülebilirliğin Anlaşılması ve Elde Edilmesi: Bu bölüm, şehirlerin sürdürülebilirlik sürecini sergileyen ve pratik bir kılavuz sağlayan dört aşamalı bir yaklaşım sunmaktadır. Bu yaklaşım, şunlardan oluşmaktadır:

- a | şehrin mevcut durumunun tespiti,
- b | önceliklerin belirlenmesi ve değiştirilmesi için bir vizyon tanımı,
- c | mali sürdürülebilirliği sağlayan ve gösteren planın finansmanına yönelik bir yaklaşım,
- d | sonuçların izlenmesi ve değerlendirilmesi.

10 Global Platform for Sustainable Cities, Urban Sustainability Framework (USF)

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

İkinci Bölüm – Ölçüm Çerçevesi: Bu bölüm, kentsel sürdürülebilirlik konusunda ortak bir anlayış oluşturmayı ve bütünlüklü kentsel planlamayı desteklemeyi amaçlamaktadır (imkân sağlayan ve sonuç olarak kategorize edilebilecek altı boyutlu yapısı sayesinde). Bu boyutlar şunlardır:

- a | Yönetişim ve bütünlüklü kentsel planlama
 - b | Mali sürdürülebilirlik
 - c | Şehir ekonomileri
 - d | Doğal çevre ve kaynaklar
 - e | İklim eylemi ve dirençlilik
 - f | Kapsayıcılık ve yaşam kalitesi
- İmkan veren
- Sonuç

BB'ler için SCP kapsamında oluşturulan BBŞÇ ile ilgili olarak, DB USF, "bir şehrin mevcut durum değerlendirmesi"ne atıfta bulunan "Şu anda neredeyiz?" sorusuna yanıt vermeye çalışmaktadır. Mevcut durum değerlendirmesi statik değil, dinamik ve sürekli bir analiz sürecidir. Bu, temel fırsatlara ve sürdürülebilirliğe giden yolda önemli eksikliklerin tespit edilmesini sağlamaktadır. Böylece şehirlerin ortaya çıkan yeni fırsatlara, eğilimlere, gelişmelere ve zorluklara cevap verebilmesi sağlanmaktadır.

Proje kapsamında geliştirilen BBŞÇ, USF ile uyumludur. Alt bölüm 4.6.2, 5P altında sınıflandırılan BBŞÇ'nin tematik alanlarının USF temaları ve alt temaları ile karşılaştırmasını kapsamaktadır.

2.2.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER İÇİN AVRUPA REFERANS ÇERÇEVESİ (RFSC) VE DİĞER AB GİRİŞİMLERİ

Avrupa Komisyonu, uzun bir süredir, yerel yönetimlerin çevreyi iyileştirmedeki önemli rolünü ve onların gerçek değişime yüksek derecede bağlılıklarını kabul etmiştir. Sürdürülebilir Kentler için Referans Çerçevesi (RFSC); Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi, Fransa Konut ve Sürdürülebilir Evler Bakanlığı ve Fransız Planlama Ajansları Ağı ile Üye Devletler, Avrupa Komisyonu ve yerel yönetimlerin Avrupa kuruluşları tarafından birlikte geliştirilen bir araçtır. Avrupa şehirleri arasında bilgi paylaşımı için bir ağ oluşturmayı hedeflemektedir, bunun için bu şehirler sürdürülebilirlik ilkelerini yerel politika ve eylemlere entegre etme konusunda pratik destek almaktadır.

2007 yılında kabul edilen Leipzig Sözleşmesi ve Sürdürülebilir Avrupa Şehirleri vizyonunun hedeflerini karşılamak ve Avrupa'daki küçük, orta ve büyük ölçekli şehirlerin bütünlüklü gelişimini desteklemek için geliştirilmiş bir dizi kriterdir ve ayrıca BM SKA'ların uygulanmasını desteklemektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Belirlenen kriterlerin rahat kullanımını sağlamak için web tabanlı yazılımlar geliştirilmiştir. Bu yaklaşımda belirli bir nüfus koşulu olmaksızın farklı büyüklükteki Avrupa şehirlerinin değerlendirilmesine uygun bir yapıda tasarlanmıştır. Yazılıma girilen bilgiler doğrultusunda her şehri kendine özgü koşullarına göre değerlendirmek, sürdürülebilirlik bağlamında hedeflerine uygun çözümler üretmek ve gerçekleştirilecek bir projenin olası etkilerini ortaya çıkarmak mümkündür.

Sürdürülebilir şehirler için referans çerçevesinde geliştirilen görev kategorileri, 5 ana boyut altında 30 görevden oluşmaktadır: mekânsal, yönetim, sosyal, ekonomik ve çevresel. Bunlar:

■ Mekânsal Boyut

- Sürdürülebilir şehir planlaması ve arazi kullanımı
- Mekânsal eşitliğin korunması
- Bölgesel dirençliliğin teşvik edilmesi
- Kentsel, mimari ve kültürel mirasın korunması ve iyileştirilmesi
- Kamusal alanların ve yaşam çevresinin yüksek kalitesinin ve işlevselliğinin teşvik edilmesi
- Alternatif ve sürdürülebilir hareketliliğin geliştirilmesi

■ Yönetişim Boyutu

- Bütünleşik bir bölgesel strateji sağlanması
- Sürdürülebilir yönetim ve finansal şehir yönetimini teşvik edilmesi
- Değerlendirme ve sürekli iyileştirme için bir süreç uygulanması
- Vatandaş katılımını artırılması
- Ortaklık içinde yönetişimin güçlendirilmesi
- Kapasite geliştirmenin ve ağ oluşturmaının kolaylaştırılması

■ Sosyal Boyut

- Sosyal içermenin sağlanması
- Sosyal ve nesiller arası eşitliğin sağlanması
- Herkes için bir konut kaynağının oluşturulması
- Sağlığın ve refahın korunması ve geliştirilmesi
- Kapsayıcı eğitim ve öğretimin geliştirilmesi
- Kültür ve eğlence fırsatlarının teşvik edilmesi

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

■ Ekonomik Boyut

- Yeşil büyümeyi ve döngüsel ekonominin teşvik edilmesi
- İnovasyonun ve akıllı şehirlerin teşvik edilmesi
- Bağlantısallığın sağlanması
- İstihdam ve dirençli bir yerel ekonominin geliştirilmesi
- Sürdürülebilir üretim ve tüketimin teşvik edilmesi
- İşbirliğinin ve yenilikçi ortaklıkların teşvik edilmesi

■ Çevresel Boyut

- İklim değişikliğinin azaltılması
- Biyolojik çeşitliliğin ve ekosistemlerin korunması, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi
- Kirliliği azaltılması
- İklim değişikliğine uyum sağlanması
- Doğal malzeme kaynaklarının sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi ve israfın önlenmesi
- Su kaynaklarının korunması, muhafaza edilmesi ve yönetilmesi

Aşağıda, AB tarafından teşvik edilen diğer iyi bilinen girişimlerden bahsedilmektedir.

AB İklim ve Enerji İçin Belediye Başkanları Sözleşmesi (2008), AB iklim ve enerji hedeflerini uygulamaya gönüllü olarak bağlı binlerce yerel yönetimi bir araya getirmektedir. Girişim şu anda dünya çapında çok paydaşlı bir hareketin güçlü yanlarından ve özel ofisler tarafından sunulan teknik ve metodolojik destekten yararlanarak 57 ülkede 9.000'den fazla yerel ve bölgesel yetkiliyi bir araya getirmektedir.

Avrupa Sürdürülebilirlik Ödülü (2018), Avrupalı insanların, işletmelerin ve kuruluşların çabaları ve yaratıcılığı için bir ödüldür. Bu ödülün itici gücü, küresel SKA'ları somut çözümlere ve fırsatlara ve 2030 Gündemine dönüştürücü katkılara dönüştüren ilham verici girişim örneklerini savunmaktadır.

AB için Kentsel Gündem (2016), Üye Devletler, şehirler, Avrupa Komisyonu ve diğer paydaşlar arasında Avrupa şehirlerinde büyümeyi, yaşanabilirliği ve yeniliği teşvik etmek, sosyal sorunları ve zorlukları belirlemek ve başarılı bir şekilde ele almak için işbirliğini teşvik eden yeni çok seviyeli bir çalışma yöntemini temsil etmektedir. Ayrıca, bu gündemle AB, kentsel alanlar üzerinde potansiyel etkisi olan AB politikalarına ve mevzuatına daha etkin, bütünlük ve koordineli bir yaklaşım oluşturmaya çalışmaktadır.

Avrupa Yeşil Başkenti Ödülü (2008), bir Avrupa şehri için her yıl çevresel siciline dayalı olarak verilen bir ödüldür. Ödül 2008 yılında tanıtılmış olup, 2010 yılının ilk ödülü Stockholm'e verilmiştir. Bu ödül, bu katkıları bir girişim olarak teşvik etmek ve ödüllendirmek için tasarlanmıştır. Ödüllü şehir, yüksek çevre standartlarına ulaşma konusunda tutarlı bir sicile sahiptir, çevreyi iyileştirme ve sürdürülebilir büyüme gibi sürekli ve iddialı hedeflere kendini adanmıştır ve diğer şehirlere ilham vermek ve diğer tüm Avrupa şehirleri için en iyi uygulamaları uygulamak için bir rol model olarak hizmet eder.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

2.2.4. ULUSLARARASI STANDARTLAŞTIRMA ORGANİZASYONUNUN (ISO) STANDARTLARI

ISO / TC 268 - Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Teknik Komitesi tarafından hazırlanan ve 2012 yılında çalışmalarına başlayan belgenin ilk versiyonu 15 Mayıs 2014 tarihinde yayınlanmış ve ardından Temmuz 2018'de revize edilmiştir.

International
Organization for
Standardization

17 ana bileşen altında 100 gösterge ve 39 profili içermektedir. Bu 17 ana bileşen şunlardır:

■ Ekonomi	■ Güvenlik
■ Eğitim	■ Barınma
■ Enerji	■ Katı Atık
■ Çevre	■ Haberleşme
■ Finans	■ Ulaşım
■ Yangın ve acil müdahale	■ Şehir planlama
■ Yönetişim	■ Atıksu
■ Sağlık	■ Su ve sanitasyon
■ Rekreasyon	

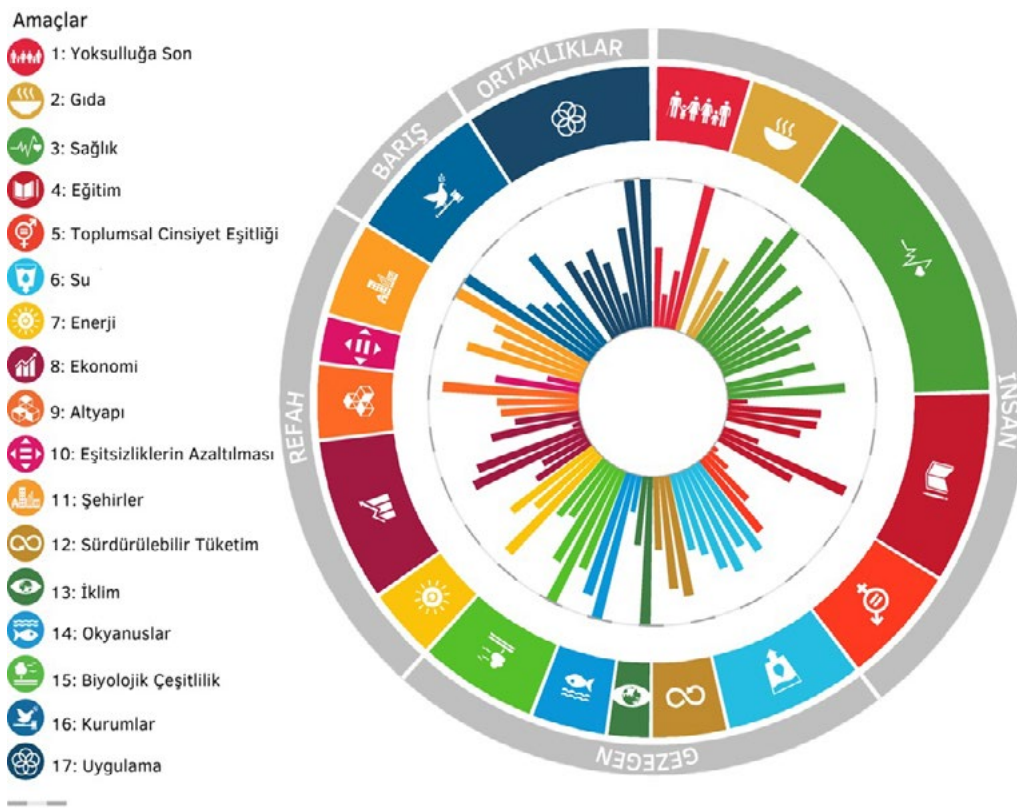
Bu belge, büyüklüğüne ve konumuna bakılmaksızın, performansını karşılaştırılabilir ve doğrulanabilir bir şekilde ölçmeyi taahhüt eden herhangi bir şehir, belediye veya yerel yönetim için geçerlidir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

2.2.5. OECD VE 5P SINIFLANDIRMASI

SKA'lar, kalkınmanın İnsan, Gezegen, Refah, Barış ve Ortaklık isimli beş sütununa atıfta bulunurken, BM, SKA: Dünyamızı Dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi'ni (A/RES/70/1) tanıtan kabul edilen kararda SKA'ları bu daha geniş sütunlar altında gruplandırmaz. Ancak OECD, SKA'ları 5P altında gruplandırmaktadır: İnsan (geniş ölçüde SKA 15'e karşılık gelmektedir), Gezegen (SKA 6, 12, 13, 14 ve 15), Refah (SKA 7, 11), Barış (SKA 16) ve Ortaklık (SKA 17). OECD, ülkelerin 5P gruplandırması altında SKA'ların uygulanmasına yönelik performanslarını değerlendirmektedir. Şekil 5, OECD yaklaşımının bir görselleştirmesini sunmaktadır.

Şekil 5: 5P altında SKA'ların OECD sınıflandırması

Kaynak: (OECD (2019), Measuring Distance to the SDG Targets 2019: An Assessment of Where OECD Countries Stand, OECD Publishing, Paris)

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 6, SKA'ların Coursera ve OECD 5P sınıflandırmalarını projenin BBSÇ temalarıyla karşılaştırmaktadır.

Tablo 6: SKA'ların Coursera ve OECD 5P Sınıflandırmalarının Projenin BBSÇ Temalarıyla Karşılaştırılması

P'ler altında BM SKA'ların Coursera Sınıflandırması<?>	OECD Sınıflandırması P'ler / SKA'lar<?>	Projenin BBSÇ'si
P1 İNSAN: SKA 01-05 SKA01 Yoksulluğa Son SKA02 Açlığa Son SKA03 Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam SKA04 Nitelikli Eğitim SKA05 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	P1 İNSAN: SKA 01-05 SKA01 Yoksulluğa Son SKA02 Gıda SKA03 Sağlık SKA04 Eğitim SKA05 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK Tema 01. Akıllı Şehirler Tema 02. Arazi Kullanımı Tema 03. Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan Tema 04. Sosyal Hizmetler Tema 05. Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik
P2 GEZEĞEN: SKA 06, 12-15 SKA06 Temiz Su ve Sanitasyon SKA12 Sorumlu Üretim ve Tüketim SKA13 İklim Eylemi SKA14 Sudaki Yaşam SKA15 Karasal Yaşam	P2 GEZEĞEN: SKA 06, 12-15 SKA06 Su SKA12 Sürdürülebilir Üretim SKA13 İklim SKA14 Okyanuslar SKA15 Biyolojik Çeşitlilik	ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK Tema 06. Atık Yönetimi Tema 07. Bütünleşik Su Yönetimi Tema 08. Dirençlilik Tema 09. Doğa ve Kültür Varlıklarını Korunması Tema 10. Gürültü Kirliliği Tema 11. İklim Eylemi Tema 12. Temiz Hava
P3 REFAH: SKA 07-11 SKA07 Erişilebilir ve Temiz Enerji SKA08 İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme SKA09 Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı SKA10 Eşitsizliklerin Azaltılması SKA11 Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	P3 REFAH: SKA 07-11 SKA07 Enerji SKA08 Ekonomi SKA09 Altyapı SKA10 Eşitsizliklerin Azaltılması SKA11 Şehirler	EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK Tema 13. Ekonomik Gelişme ve İstihdam Tema 14. Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı Tema 15. Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği
P4 BARIŞ & ORTAKLIKLAR: SKA 16-17 SKA16 Barış, Adalet, ve Güçlü Kurumlar SKA17 Amaç İçin Ortaklıklar	P4 BARIŞ: SKA 16 SKA16 Kurumlar P5 ORTAKLIK: SKA 17 SKA17 Uygulama	KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK Tema 16. Yönetişim

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

2.2.6. YENİ KENTSEL GÜNDEM (NUA)

Yeni Kentsel Gündem (NUA), 20 Ekim 2016'da Ekvator'un Quito kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Konut ve Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma Konferansı'nda (Habitat III) kabul edildi. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 23 Aralık 2016'daki yetmiş birinci oturumun altmış sekizinci genel toplantısında onaylanmıştır.

NUA; yerleşimler planlanması, tasarlanması, finanse edilmesi, geliştirilmesi, yönetilmesi ve idare edilmesi aracılığıyla yoksulluğu ve açlığı sona erdirmeyi, eşitsizlikleri azaltmayı, sürdürülebilir ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik etmeyi, cinsiyet eşitliğini sağlamayı ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesini, insan sağlığını ve refahını iyileştirmeyi, dayanıklılığı artırmayı ve şehirlerin ve insanların yaşam biçimini yeniden ele alarak çevreyi korumayı amaçlamaktadır. Yeni Kentsel Gündem, dünya çapında kentleşmeyi yönlendirmek ve takip etmek için kapsamlı bir çerçeve sağlamak için, özellikle SKA 11 olmak üzere SKA'ların hızlandırıcısı olarak çalışmaktadır¹¹.

Yeni Kentsel Gündem, kentsel hizmetlerden ve sürdürülebilir kalkınmadan insanların eşit şekilde yararlanmasını desteklemekte ve bu vizyon doğrultusunda hareket etmeyi önermektedir. Yeni kentsel gündemin öngördüğü kentler ve insan yerleşimleri aşağıda sıralanmıştır:

- Ayrımcılık olmaksızın yeterli bir yaşam standardı
- Katılımcı bir yönetim yaklaşımı
- Cinsiyet eşitliği
- Her düzeyde dengeli, sürdürülebilir ve entegre kentsel ve bölgesel kalkınma
- Herkes için sürdürülebilir, güvenli ve erişilebilir kentsel hareketlilik
- Yaşa ve cinsiyete duyarlı planlama
- Dayanıklı şehirler
- Ekosistemlerini, suyunu, doğal yaşam alanlarını ve biyolojik çeşitliliğini koruyan şehirler

NUA kapsamında, sürdürülebilir kentsel gelişmeyi sağlamak için dönüştürücü taahhütlerde bulunulmuştur. NUA'nın üç ana başlığı vardır:

II Sosyal İçerme ve Yoksulluğun Sona Erdirilmesi İçin Sürdürülebilir Kentsel Gelişme

Bu bağlamda insan merkezli, gezegeni koruyan, yaş ve cinsiyet farklılıklarına duyarlı, tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini eksiksiz sunan, birlikte yaşama kültürünü teşvik eden, şiddet ve ayrımcılığın tüm biçimlerine son veren, tüm birey ve toplumları güçlendiren, etkin ve anlamlı katılımlarına imkân sunan bir kentsel ve kırsal kalkınma taahhüt edilmektedir.

11 <https://unhabitat.org/the-new-urban-agenda-illustrated>

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

II I Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Kentsel Refah ve Herkes İçin Fırsatlar

Bu bağlamda yerel ekonomiyi güçlendirmek, sürdürülebilir ekonomik gelişme için fırsatları keşfetmek, ortaya çıkabilecek sorunları tespit etmek için işbirlikleri kurmak, sürdürülebilir ulaşım sistemleri kurmak, kaliteli kamu hizmetleri sunmak ve yaşam kalitesini iyileştirmek taahhüt edilmektedir.

III I Çevresel Olarak Sürdürülebilir ve Dirençli Kentsel Kalkınma

Bu bağlamda çevre dostu şehir planlaması yapmak, kentsel ekosistemi korumak, hava kirliliğini azaltmak, sürdürülebilir arazi kullanmak ve yenilenebilir enerji kullanmak taahhüt edilmektedir.

Bu taahhütleri gerçekleştirmek için iki etkin uygulama yöntemi belirlenmiştir:

II Kentsel yönetim yapısının inşası: Destekleyici bir çerçeve oluşturma

Yeni Kentsel Gündemin etkin uygulanmasını destekleyen, sürdürülebilir kentsel ve bölgesel kalkınmayı bütünleşik kalkınma strateji ve planlarının bir parçası olarak kabul eden hesap verebilir, şeffaf, kapsayıcı, uygulanabilir ve katılımcı kentsel politikalara ihtiyaç vardır.

III Kentin mekânsal gelişiminin planlanması ve yönetilmesi

Ekonominin kısa ve uzun vadeli hedeflerini belirleyen, yüksek yaşam kalitesini hedefleyen, sürdürülebilir bir çevre gerektiren entegre bir planlama sistemi kurmak. Ayrıca bu sistem aynı zamanda zaman içinde değişen ve gelişen sosyo-ekonomik koşullara uyum sağlayacak kadar esnek olmalıdır.

Sürdürülebilir bir planlama sisteminin temel parçalarından biri, sürecin izlenmesi ve değerlendirilmesidir. Yeni Kentsel Gündem, etki değerlendirmelerinin yapılması, uygulama aşamasında karşılaşılan güçlüklerin ortaya çıkarılması, gündemin etkin ve zamanında uygulanması için atılması gereken adımların belirlenmesi, vatandaşlara hesap verebilirlik ve şeffaflığın sağlanması için ilerlemenin periyodik olarak izlenmesini ve raporlanmasını gerektirmektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

2.3. ULUSAL POLİTİKA ÇERÇEVESİ

Ulusal planlar, politikalar ve yönetmelikler, stratejilerini ve politikalarını yerel düzeyde geliştirmeleri için bir çerçeve ve yol haritası oluşturarak BB'lere rehberlik etmektedir. Ulusal düzeydeki planlar, politikalar ve düzenlemeler ulusal öncelikleri tanımlar ve belirler; dolayısıyla yerel hedefler bu belgelerle uyumlu olmalıdır. Ayrıca, uluslararası hedefler göz önünde bulundurularak ulusal düzeyde plan, politika ve düzenlemeler oluşturulmuştur. Bu ulusal planlar, politikalar ve düzenlemeler, BB'lerin daha sürdürülebilir olmasını desteklemektedir. BBSÇ dâhilinde kullanılan ana ulusal belgeler şunlardır:

- 11. Ulusal Kalkınma Planı (2019-2023) (SÇ kapsamında 11. Kalkınma Planı)
- Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2023), KENTGES
- Ulusal İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı (2011-2023) (UİDUSEP)

Projenin BBSÇ'sinin oluşturulmasında, özellikle tema ve alt temaların seçiminde yukarıda belirtilen dokümanlardan yararlanılmıştır. Örneğin, somut bir örnek olarak 11. Ulusal Kalkınma Planı'nda 2023 yılı içme suyu dağıtım altyapısı için su kayıp ve kaçak oranı hedefi belirlenmiştir. Böylece bu konu BBSÇ'ye bir gösterge olarak eklenmiştir. Ayrıca, proje için ulusal düzeyde ek stratejiler ve planlar değerlendirilmiştir (bkz. Eklenti 3).

Ayrıca aşağıdaki belgeler de dikkate alınmıştır:

- Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı (2011-2023)
- ÇŞİDB tarafından hazırlanan Ulusal Atık Yönetimi Eylem Planı (2016-2023)
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından hazırlanan Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı (2017-2023)
- Ulusal Biyoçeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı (2018-2028)
- Ulusal Nehir Havza Koruma Eylem Planları
- Ulusal Kuraklık Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2017-2023)
- Atıksu Arıtımı Eylem Planı (2017-2023)
- Çevresel Gürültü Eylem Planı (2009-2020)

2.3.1. ULUSAL KALKINMA PLANI (11. KALKINMA PLANI)

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından 2019 yılında hazırlanarak TBMM'ye sunulan 11. Ulusal Kalkınma Planı, Türkiye Cumhuriyeti'nin son kalkınma planıdır. Kalkınma Planı, 2019-2023 yılları arasında Türkiye'nin kalkınma vizyonunu uzun vadeli bir perspektifle ortaya koyarak, Türk Milletinin temel değer ve beklentilerini karşılamak, Türkiye'nin uluslararası konumunu yükseltmek ve Türk vatandaşlarının refahını artırmak amacıyla hazırlanmıştır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Her alanda topyekûn bir değişim ve atılımın uygulanmasını ve uzun vadeli bir perspektifte kesintisiz olarak uygulanmasını öngörmektedir. Planlama döneminde ekonominin yapısı uzun vadede istikrar ve sürdürülebilirliği sağlayacak şekilde dönüştürülür ve milli teknoloji hamlesi ile beşeri sermayenin eğitim, teknoloji ve yenilikçilik ile kabiliyetinin artırılması hedeflenmektedir. 11. Kalkınma Planı, ortak hedeflere yönelik yoğunlaşma stratejilerinin uygulanması yoluyla orta ve uzun vadede ekonomik ve sosyal kaynakların artırılması ve daha verimli alanlara yönlendirilmesi için yol gösterici bir işlev üstlenecektir.

Kalkınma Planı, tüm alanlarda rekabet edebilirliği ve verimliliği artırmaya odaklanmıştır. Plan, istikrarlı ve güçlü ekonomi, rekabetçi üretim ve verimlilik, nitelikli insan ve güçlü toplum, yaşanabilir şehirler ve sürdürülebilir çevre ile hukuk devleti, demokratikleşme ve iyi yönetim geliştirme eksenleri olmak üzere beş ana eksen oluşturulmaktadır. Planın temel amaç ve politikaları “İstikrarlı ve Güçlü Ekonomi”, “Rekabetçi Üretim ve Verimlilik”, “Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum”, “Yaşanabilir Kentler, Sürdürülebilir Çevre” ve “Hukuk Devleti, Demokratikleşme ve İyi Yönetişim” başlıkları altında verilmiştir. Sürdürülebilirlik ilkesi, bu başlıklar altında amaç ve hedeflerin belirlenmesinde temel belirleyici ilke olmuştur.

“Yaşanabilir Şehirler ve Sürdürülebilir Çevre” ekseninde ekonomik ve sosyal faydaların artırılmasına paralel olarak çevrenin korunmasına, kent ve kırsal kesimde yaşam kalitesinin artırılmasına ve bölgesel farklılıkların azaltılmasına yönelik hedef ve politikalar bulunmaktadır. Bu planda şehirlerin sürdürülebilirlik yaklaşımı daha ön plana çıkarılmış ve herkes için yaşam kalitesi sunabilecek şehirler yapmak için öncelikler ve politikalar belirlenmiştir.

Eklenti 6'nın üçüncü sütunu, BBŞÇ göstergeleri ile 11. Ulusal Kalkınma Planı hedefleri arasındaki ilişkiyi ayrıntılı olarak sunmaktadır.

2.3.2. BÜTÜNLEŞİK KENTSEL GELİŞME STRATEJİSİ VE EYLEM PLANI (KENTGES)

KENTGES, kentleşmenin yapısal sorunlarının çözümüne, sağlıklı, dengeli ve yaşanabilir kentsel gelişmenin sağlanmasına yönelik ilke, strateji ve eylemleri belirleyen, uygulama ilkelerini belirleyen ve bunları bir eylem programına bağlayan ulusal bir belgedir. KENTGES, ülkemizin mekânsal planlama, yerleşim ve iskân konularında 100. yılı olan Cumhuriyetimizin 2023 yılını hedefleyen bir şehirleşme ve imar vizyonudur.

Sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde yerleşim ve kentleşme, yerleşim ve mekânsal planlama alanlarını, temalarını ve boyutlarını kapsar, mekânla ilgili sektörleri bütünleşik bir yaklaşımla ilişkilendirir ve temel ulusal politikalara uyumu sağlar. Kentleşme, yerleşme ve mekânsal planlama değerler sistemi ve ilkelerini benimseyen bir anlayıştan hareketle KENTGES, ulusal düzeyde referans çerçeve belgesi olan bir strateji belgesi olarak değerlendirilmektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik, sosyal ve çevresel alanlarda dengeli kalkınmayı öngörmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir bileşeni ve evrensel amacı olarak görülmesi gereken sürdürülebilir kentleşme ve yerleşme yaklaşımı; kentsel gelişmeden etkilenen ve kentsel gelişmeyi, çevresel korumayı, ekonomik ve sosyal gelişmenin iyileştirilmesini etkileyen tüm çevresel, sosyal ve ekonomik faktörleri içerir.

KENTGES'in temel amacı, yerleşim yerlerimizin yaşanılabilirliği ile mekân kalitesini artırmak ve bunların ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarını güçlendirmek için yol haritaları oluşturmaktır.

KENTGES'in temel stratejileri aşağıdaki üç temel boyut altında gruplandırılmaktadır:

- Mekânsal planlama sisteminin yeniden yapılandırılması
- Yerleşmelerin mekân ve yaşam kalitesinin artırılması
- Yerleşmelerin ekonomik ve toplumsal yapılarının güçlendirilmesi

Kentleşmeye yön veren en önemli aktörler yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimler, kentleşme sorunlarını ve olgularını belirleme, değerlendirme ve geçerli çözümler üretme becerisine sahip olmalıdır. Yerel yönetimlerin mekânsal planlama ve uygulama birimlerinin görev, yetki ve sorumlulukları doğrultusunda kurumsal yapının, insan kaynaklarının ve mali yönden güçlendirilmesi ve kapasitelerinin artırılmasına yönelik düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Eklenti 6'nın dördüncü sütunu, BBSÇ göstergeleri ile KENTGES hedefleri arasındaki ilişkiyi ayrıntılı olarak sunmaktadır.

2.3.3. ULUSAL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ UYUM STRATEJİSİ VE EYLEM PLANI (UİDUSEP)

Bu plan, 2009-2011 yılları arasında ÇŞİDB koordinasyonunda ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Ofisi aracılığıyla yürütülen Türkiye İklim Değişikliği Ulusal Eylem Planı kapsamında geniş bir paydaş grubu ile katılımcı bir süreçle hazırlanmış ulusal bir belgedir.

Ülkemizin iklim değişikliği ile mücadeledeki temel amacı, tarafsız ve bilimsel bulgular ışığında ortak akılla belirlenmiş küresel çabalara, sürdürülebilir kalkınma politikalarına uygun, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve özel sorumluluk ilkeleri doğrultusunda katılmaktır. Türkiye'nin bu alandaki ana hedefleri şunlardır:

- Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar" ilkesine uygun olarak ve özel koşulları çerçevesinde; iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum politikaları ile önlemlerini, ulusal kalkınma planlarına dâhil etmek,
- Sera gazı emisyonlarının azaltılması gayesiyle geliştirilen küresel politikalar ve önlemlerle kendi imkânları ölçüsünde, sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyumlaştırılmış kalkınma programını sekteye uğratmadan, sera gazı emisyon artış hızını sınırlayarak katkıda bulunmak,

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

- Küresel iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltma ve bu etkilere uyum sağlama konusunda, ulusal hazırlık seviyesi ve kapasitesini artırmak; bu çabalarda elde edeceği tecrübe ve kazanımlarını bölge ülkeleri ile paylaşmak ve azaltım ve uyuma yönelik ikili ve çok taraflı ortak araştırma projeleri geliştirmek,
- Azaltım, uyum, teknoloji transferi ve finansman ana başlıklarındaki küresel stratejik amaçların, tarafların sorumlulukları göz önünde bulundurulması suretiyle tasarlanması ve yürütülmesine uyum sağlamak ve uluslararası faaliyetlerde etkin rol oynamak,
- Azaltım ve uyum faaliyetlerini yürütebilmek için ihtiyaç duyulan mali kaynaklara erişimi artırmak,
- Mevcut teknoloji ve kalkınma düzeyimiz göz önüne alınarak temiz üretime yönelik Ar-Ge ve inovasyon kapasitesini geliştirmek, bu alanda rekabet ve üretimin artırılmasını sağlayacak ulusal ve uluslararası finansman kaynaklarını ve teşvik mekanizmalarını oluşturmak,
- İklim değişikliği ile mücadele ve uyum kapsamındaki faaliyetleri, etkin ve sürekli eşgüdüm sağlayarak, şeffaf, katılımcı ve bilimsel çalışmalara dayanan karar alma süreçleri ile geliştirmek.

2.4. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

2.4.1. ŞEHİRLEŞME İNCELEMESİ (DÜNYA BANKASI'NIN ANADOLU KAPLANLARI'NIN YÜKSELİŞİ)

Anadolu Kaplanları'nın Yükselişi Türkiye Şehirleşme İnceleme Raporu (Nisan 2015), Dünya Bankası ve TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı) tarafından hazırlanmıştır. Rapor, daha fazla ulusal-yerel kentsel politika koordinasyonu, güçlendirilmiş kentsel planlama, kentsel ulaşım ve hareketliliğe yatırım ve sosyal uyumun teşviki dâhil olmak üzere sürdürülebilir şehirleri teşvik etmek için gerekli kritik zorlukları ve politika önlemlerini vurgulamaktadır. Ayrıca, Türkiye şehirlerinin küresel yetenekler ve inovasyon kazanlarında mükânatıslar haline gelmesini sağlamak için, şehir plancıları ve politikacıların modern şehir ekonomisinin artan karmaşıklığına uyum sağlaması gerekecektir.

Son 70 yılda Türkiye, dünyadaki herhangi bir ülkenin en dramatik ve dönüştürücü kentleşme deneyimlerinden birini yaşamıştır. Türkiye'nin kentleşmeyi ekonomik ve sosyal ilerlemenin itici gücü olarak kullanma konusundaki etkileyici başarılarına rağmen, Türkiye'nin yüksek gelirli bir gelecek için yaşanabilir ve sürdürülebilir şehirler inşa etmedeki zorlukları da aynı derecede önemlidir. Bugün birçoğu "Anadolu Kaplanları" olarak bilinen Türkiye'nin ikincil şehirleri, ülkenin ikinci nesil kentsel kalkınma gündeminin merkez üssünde yer almaktadır.

2000 ile 2010 arasındaki dönem, ülkenin ikincil şehirlerinde kentsel büyümenin artan payına tanık olmuştur. Gerçekten de, Türkiye'nin kentsel nüfusunun İstanbul, İzmir ve Ankara'daki payı bu dönemde fiilen düşerken, Anadolu yarımadasında uzanan diğerlerinin yanı sıra Bursa, Mersin,

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Kocaeli, Kayseri ve Gaziantep gibi şehirler, kentsel göçmenler ve onları istihdam eden firmalar tarafından, yeni kentlerin daha büyük bir payını ele geçirmiş durumdadır. Son on yılda firma yerleşim kalıpları da ikincil şehirlerde yükselen bir kuruluş eğilimini doğrulamaktadır. Rapor, bu eğilimleri analiz etmekte olup, Türkiye'nin "Anadolu Kaplanları" olarak adlandırılan ikincil şehirlerinin yükselişine katkıda bulunan faktörleri araştırmaktadır.

Şehirleşme İnceleme Çerçevesi, Türkiye'nin ikinci nesil kentsel kalkınma gündemi için önemli bir politika ilkeleri seti olan planlama, bağlantı ve finansman konularına odaklanmayı vurgular:

- Yeni BB'ler için planlama temel bir öncelik olacaktır.
- Konut piyasalarını iş piyasalarıyla birleştirmek ve kent sakinlerinin hareketliliğinde genel iyileştirmeleri teşvik etmek, politika yapıcılar için ikinci bir kapsayıcı önceliği temsil eder.
- Şehirlerin finansmanı, Türkiye şehirleri için üçüncü bir öncelikli politika alanıdır.

Rapor, altı geniş politika önceliği alanına odaklanmaktadır:

- Ulusal Rekabet Gücüne Katkıda Bulunan Faktörler Olarak Şehirler
- Şehirlerin Rekabet Gücünün Artırılması
- Türkiye'nin Şehirlerinde Uygun Fiyatlı Konutlara Erişimin Artırılması
- Türkiye'deki Şehirlerde Kentsel Ulaşım
- Türkiye'deki Şehirlerin Finansmanı
- Türkiye'nin Şehirlerini Desteklemek İçin Kurumlar Arası Koordinasyon

2.4.2. YEREL İDARELER İÇİN SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER YAKLAŞIMI (SCALA)

Yerel Yönetimler için Sürdürülebilir Şehirler Yaklaşımı (SCALA) belgesi, şehir sürdürülebilirliği için bir çerçeve sunmaktadır (çevresel, ekonomik/finansal ve sosyal sürdürülebilirlik olmak üzere sürdürülebilirliğin üç boyutunu kabul etmektedir). SCALA Çerçevesi ayrıca daha sürdürülebilir bir şehir planlama için kullanılacak mevcut birkaç mekânsal ve çevresel planlama araçlarını da tanımlamaktadır. SCALA Çerçevesi, 'Planlı Şehirler, Sağlıklı Şehirler ve Akıllı Şehirler' olmak üzere üç sütun etrafında düzenlenir ve daha sürdürülebilir bir şehir için planlamada kullanılacak kapsamlı ve bütünleşik bir planlama sürecinin parçası olan mekânsal, çevresel ve finansal planlama araçlarını tanımlar. Sürdürülebilir Şehirler Yaklaşımı için SCALA Çerçevesi Tablo 7'de verilmiştir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 7: Sürdürülebilir Şehirler Yaklaşımı İçin SCALA Genel Çerçevesi

	Planlı Şehirler	Sağlıklı Şehirler	Akıllı Şehirler
Belgeler	İl Master Planı (1/25,000)Nazım İmar Planı (1/5,000)Uygulama İmar Planı (1/1,000)Jeolojik ve Jeoteknik EtütlerUlaşım Master PlanıAltyapı Master PlanıKatı Atık Yönetim PlanıKurumsal Stratejik PlanArazi Geliştirme UygulamasıMekânsal Yönetim PlanıSYP	Su, yağmur suyu ve kanalizasyon şebekeleriSu ve AAT'lerKentsel Yeşil Alan StratejisiStratejik Çevresel DeğerlendirmeEnerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları StratejisiGeri Dönüşüm StratejisiTarihi ve Kültürel Varlıklar Envanteriİklim Değişikliği PlanıTemiz Hava Eylem Eşdeğeri (veya hava kalitesi değerlendirmesi)	Altyapı Bilgi SistemiCBS dâhil Kentsel Veri tabanlarıSürdürülebilirlik GöstergeleriGeliştirilmiş hizmet sunumu ve şeffaflık için İ&D sistemleriDemografik, konut vb. sektör analizleriAçık veri, büyük veri girişi
Ekonomik Sürdürülebilirlik	Planlı büyüme yoluyla verimli kaynak kullanımıKompakt, karma kullanımlı, kentsel makro formEtkin finansal kaynak kullanımı için sermaye yatırım programlarıSektörel ve mekânsal planların uyumlu hale getirilmesi yoluyla yatırım önceliklendirmesiİ&B Yönetimi	İl sınırları içindeki altyapı projelerinde bütünleşik yaklaşımı benimsemekAltyapı tesislerinde işletme maliyetlerini azaltmak için teknolojilerin ve sistemlerin kullanılmasıEnerji verimli uygulamalar ve binalar yoluyla enerji maliyetlerinin azaltılmasıKirliliği azaltmak için uygun maliyetli hizmetlerin sağlanması	Her türlü teknik ve teknik olmayan kayıpların azaltılmasıBilgi sistemlerinin etkin kullanımı ile gelirlerin artırılmasıDaha şeffaf, hesap verebilir ve kolay denetlenebilir bütçe yönetiminin oluşturulmasıHizmet sunumunun verimli ve adil finansmanı için harcama yönetim sisteminin kurulması
Sosyal Sürdürülebilirlik	Planların hazırlanması ve uygulanmasında istişareKapsayıcı kamusal alan üretimiEşitlik ve sosyal adaleti sağlayan imar uygulamasının hayata geçirilmesi	Kent kimliğinin, yerleşik bilincin ve kültürün geliştirilmesiGüvenli yaşam alanlarının oluşturulmasıMahalle sosyal/teknik tesislerin oluşturulmasıKentsel hizmetlere adil ve uygun fiyatlı erişim	Kentsel sorunların ve çözümlerin öngörülmesiZamanında, şeffaf ve erişilebilir bilgi sağlanmasıErişilebilir vatandaş geri bildirimini oluşturulmasıKentsel veri tabanları kullanarak sosyal destek faaliyetlerinin sürdürülmesiKent Rehberlerinin geliştirilmesi

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

	Planlı Şehirler	Sağlıklı Şehirler	Akıllı Şehirler
Çevresel Sürdürülebilirlik	• Çevresel endişeler tarafından yönlendirilen arazi kullanım kararları• Kentsel/kırsal arazinin korunması• Planlama ile kent, tarihi ve kültürel dokunun korunması• Arazi kullanımı ile afet risk yönetiminin ilişkilendirilmesi• Uygun afet sonrası müdahalenin oluşturulması• Yeni yerleşim alanlarının kentsel altyapı ihtiyaçlarının dikkate alınması	• Yeşil alanların, ekolojik ve kültürel açıdan hassas alanların korunması• Verimli toplu taşıma• Yaya ve bisiklet ulaşımının teşvik edilmesi• Atıksu ve yağmur suyu şebekesinin zorunlu inşası ve saha seçim kriterlerinin revize edilmesi• Isı adalarını önlemek için kentsel arazinin verimli kullanılması• İklim değişikliği azaltım/uyum önlemlerinin uygulanması• Yenilenebilir enerji kullanımı	• Su, hava ve toprak kirliliği ölçümleri ve sera gazı emisyonları dâhil çevresel sürdürülebilirlik göstergelerinin sürekli izlenmesi için veri tabanlarının oluşturulması ve güncellenmesi• Su ve atıksu veya kentsel altyapı tesislerinin İ&B'si için modern sistemler

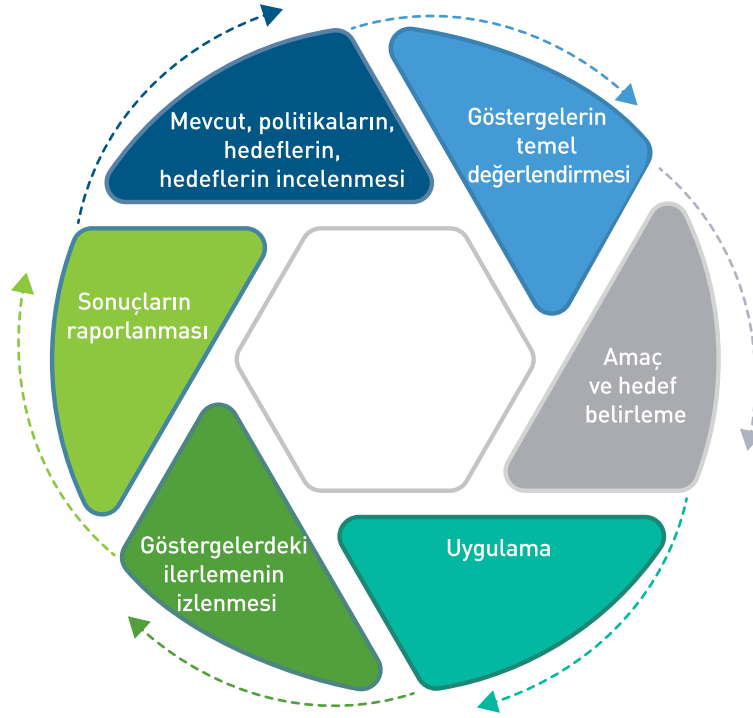
2.5. BBSÇ'NİN BELEDİYELERE KATKISI

Küresel bir eğilim olarak, vatandaşların hükümetlerinden politikalarını daha sürdürülebilir bir geleceğe kaydırma talepleri artmaktadır. Bu talepleri karşılamak için hükümetler sürdürülebilirlik konularını uluslararası, ulusal ve yerel düzeylerde ele almaya başlamıştır. Bir Sürdürülebilirlik Çerçevesi (SF), şehirlerin sürdürülebilirlik düzeylerini ölçmekte olup, politika oluşturma süreci için bir girdi oluşturmaktadır. Ayrıca, belediyelerin sürdürülebilirliğini ölçmeye yönelik çalışmalar, kamuya açık verilerin yetersiz veya mevcut olmaması nedeniyle zorlanmaktadır. Türkiye ayrıca yerel bir SÇ'den ve göstergelerinden yoksundur. Bu nedenle, tanısıl değerlendirmeler yapmak, yatırımları önceliklendirmek, karar vermek ve ilerlemeyi izlemek için bir SF geliştirmek bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu projede geliştirilen Sürdürülebilirlik Çerçevesi (SF), daha sürdürülebilir bir kentsel gündem için boşlukları belirleyerek ve ilerlemeyi izleyerek belediyelerin karar verme süreçlerini destekleyecektir. BBSÇ, belediyelerin, seçilen 16 tema altında bütünsel bir yaklaşımla boşlukları ve ihtiyaçları detaylandırmasını sağlayacaktır.

Göstergelerin toplanması ve analizi, BB'lerin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma konusundaki temel durumlarını kapsamlı bir şekilde değerlendirmelerini ve ilerlemenin gerekli olduğu alanları belirlemelerini sağlayacaktır. Bu ilk değerlendirmeye dayanarak, stratejik planlarını güncelleyebilecek ve bu planlarda belirlenen hedeflere yönelik ilerlemelerini düzenli olarak izleyebileceklerdir. Periyodik izlemenin sonuçlarına dayalı olarak, sürdürülebilirliğe yönelik tutarlı bir ilerleme sağlamak için mevcut hedeflerin, politikaların ve planların gözden geçirilmesi ve izleme sonuçlarına göre güncellenmesi de zorunludur.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Şekil 6: Sürdürülebilir Planlama Çerçevesinin Değerlendirme Döngüsü

BBSÇ, çeşitli idari düzeylerde karar alma süreçlerini de mümkün kılarak yerel düzeyde bilgi edinilmesini, yerel yönetimlerin rolünün güçlendirilmesini ve katılımcı demokrasiyi teşvik edecektir. BBSÇ ayrıca çeşitli paydaşlarla (işletmeler, STK'lar veya vatandaşlar gibi) farklı sürdürülebilirlik konuları hakkında hedefli ve şeffaf iletişimi destekleyebilir. Sürdürülebilir kalkınmanın kritik konularını anlayarak ve BB'lerin belirlenen amaç ve hedeflere yönelik kaydettiği ilerlemeyi takip ederek, paydaşlar aynı zamanda BB'leri eylemlerinde desteklemeye veya ilerlemeyi hızlandırmak için kendi eylemlerini yapmaya teşvik edilebilir.

Kullanılan göstergeler BB'lerin görev, yetki ve sorumluluklarına göre seçildiğinden, bu göstergelerin gerektirdiği verileri toplamak ve takip etmek BB'lerin sorumluluğundadır. BB'ler, ilgili göstergeleri ölçmek ve sürdürülebilirlik düzeylerini izlemek için ilgili kurum ve kuruluşlardan gerekli verileri temin edebilmelidir.

Çerçeve kapsamındaki her bir göstergedeki mevcut durum ve boşluğun hesaplanması için ihtiyaç duyulan potansiyel veri eksikliği bir sorun olarak değil, bir fırsat olarak görülmelidir. BBSÇ değerlendirmesini yürütmek için ihtiyaç duyulan veriler, yerel düzeyde veri toplama konusunda iyileştirmeye ihtiyaç duyulan alanları belirleyecek ve çeşitli sürdürülebilirlik boyutlarını ele alabilecek yeni veri setlerinin geliştirilmesini veya mevcut veri tabanlarının güncellenmesini destekleyecektir. Sürdürülebilirlik. Bu nedenle, BBSÇ'nin BB'ler tarafından benimsenmesinin ardından gerekli verilerin kamu kurumları tarafından alınması ve paylaşılması çok önemlidir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

3. BBŞÇ'NİN GELİŞTİRİLMESİ

Projenin BBŞÇ'si, yerel ihtiyaçları, ulusal öncelikleri ve uluslararası standartları eşleştirme yaklaşımı ile, bir masabaşı çalışması sonucu oluşturulmuştur.

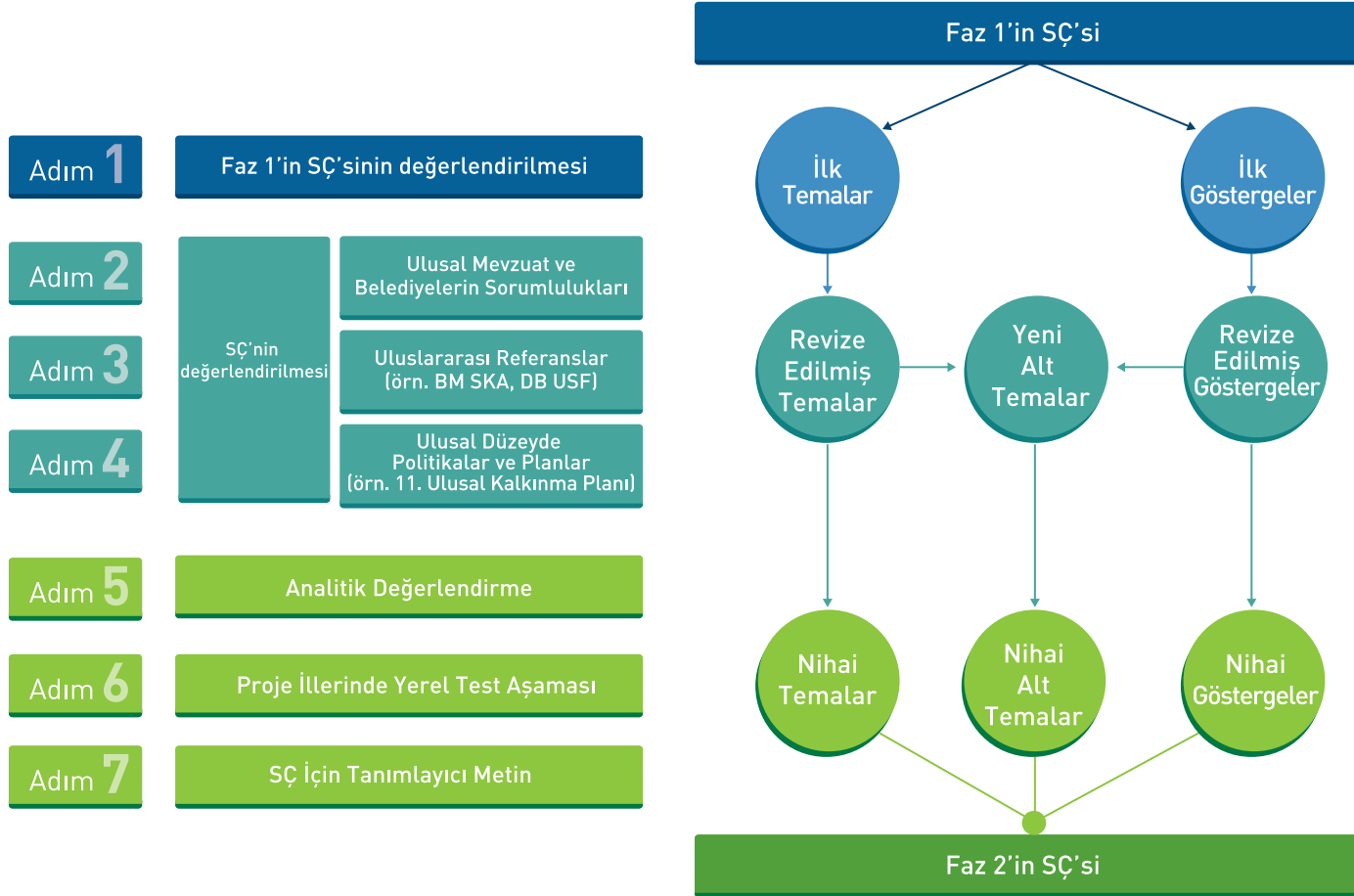
Aşağıda sıralanan yedi adım takip edilerek projenin BBŞÇ'sinin güncel versiyonu oluşturulmuştur. Bu adımların her birinde temalar ve alt temalar geliştirilmiş; ve tespit edilen boşluklara dayalı olarak; projenin BBŞÇ'sine yeni temalar ve alt temalar eklenmiştir. Buna paralel olarak temalar ve alt temalar altında göstergeler revize edilmiş; ŞÇ'ye yeni göstergeler eklenmiştir.

- Adım 1: Devamlılığı sağlamak ve projede edinilen deneyimleri kullanmak için, BBŞÇ'nin mevcut versiyonu, projenin ilk aşamasında oluşturulan ŞÇ'nin üzerine inşa edilmiştir. Bu amaçla, ilk aşamanın ŞÇ'si değerlendirilmiş ve aşağıdaki adımlar dikkate alınarak ince ayar yapılmıştır.
- Adım 2: Belediyelere sorumluluklar yükleyen, strateji ve plan geliştirmelerini gerektiren ulusal mevzuatlar incelenmiştir.
- Adım 3: SKA'lar ve USF gibi uluslararası referans belgeleri ile yabancı belediyelerin uygulamaları gözden geçirilmiştir. SKA'lar ve USF'ye kıyasla projenin BBŞÇ'sindeki boşlukları belirlemek için matrisler oluşturulmuştur.
- Adım 4: BBŞÇ, Ulusal Kalkınma Planı, KENTGES ve UİDEP gibi ulusal düzeydeki strateji ve planları dikkate alarak değerlendirme yapmıştır.
- Adım 5: Üç yeni boyut oluşturulmuş ve tüm göstergeler bunlara dayalı olarak analitik olarak değerlendirilmiştir: (i) belediyelerin göstergenin değerine etkisi, (ii) birincil/ikincil ve (iii) yerel/ulusal/uluslararası düzey.
- Adım 6: BBŞÇ, uygulanabilirliği değerlendirmek ve yerel düzeydeki uygulamaları ve verilerin mevcudiyetini dikkate alarak nihai boşlukları belirlemek için seçilen altı BB'de test edilmiştir. Bu amaçla belediyelerin kurumsal stratejik planları, belediye raporları, TÜİK verileri ve ilgili diğer belgeler incelenmiştir.
- Adım 7: Temalar ve alt temalar için betimleyici metinler hazırlanmıştır. Göstergeler için hazırlanan bilgi kartları, her bir gösterge için hesaplama yöntemleri, tanımlar, veri kaynakları ve diğerleri gibi detaylı bilgilerden oluşmaktadır.

BBŞÇ'nin yukarıda sıralanan revizyonu sırasında izlenen bu adımların ayrıntıları, raporun 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5 ve 3.6 bölümlerindeki değerlendirmelerdir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Şekil 7: Faz 2'nin BBSÇ'sinin geliştirilme adımları

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

3.1. ADIM 1: FAZ I YAPISI VE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

SÇ yaklaşımı ve birinci fazın belirlenen göstergeleri, ikinci fazın BBSÇ'si ve onun altında seçilen göstergeler için bir temel olarak kullanılmıştır. Ancak, iyileştirme için büyük revizyonlar yapıldı.

Projenin ilk aşamasın kavramsal bir şema oluşturmuştur. BBSÇ, kavramsal şemanın yapısına uygun olarak kentleşme ve sürdürülebilirliğin üç boyutunun yatay olarak, yetki ve sorumlulukların, üst ölçekli strateji belgelerinin, hedeflerin ve göstergelerin dikey olarak verildiği bir tablo olarak detaylandırılmıştır. Sonuç olarak, BB'lerin görevleri ile ulusal ve uluslararası üst ölçekli belgelerde verilen strateji ve eylemler daha net bir şekilde ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde, bu çerçevede gerçekleştirilen her türlü eylemin çıktıları ve sonuçları, BB'ler tarafından belirlenecek stratejik hedefler ve ilgili göstergeler de bu ilişkiye dâhil edilerek ölçülebilir hale getirilmiştir.

BB'lerin ve bunlara bağlı kurum ve kuruluşların politikalarının belirlenmesinde büyük önem taşıyan ulusal belgeler araştırılmıştır. Ulusal hedef ve stratejilerin analiz sonrasında BB'lerin görevleri ile eşleştirilmesinden sonra, sürdürülebilirlik kavramı için özellikle önemli oldukları için bazı uluslararası belgeler de analiz edilmiştir. Sonuç olarak, BB'lerin net bir değerlendirmesini yapmak için gösterge setleri belirlenmiştir. BB'lerin yeni stratejik planlarını yaparken bu göstergelerin faydalı olacağı unutulmamalıdır. Seçilen dört BB (Muğla, Denizli, Kayseri ve Antalya) için bu göstergeler ile yapılan tanısal değerlendirmeler ayrı ayrı detaylı olarak açıklanmakta olup, BB'lerin eksik ve geçerli yönlerinin bulunmasında fayda sağlayacaktır.

Son olarak ve en önemlisi, BBSÇ, Türkiye'deki diğer tüm BB'lerin sürdürülebilirlik spektrumundaki konumları açısından tanısal bir değerlendirme yapmak için bu çalışmanın gelecekte kullanılmasını mümkün kılacak şekilde oluşturulmuştur.

Birinci fazın SÇ'si, ikinci fazın İş Tanımı'nın temeliydi. SCP'nin İş Tanımı, Türkiye şehirlerinin sürdürülebilirliğinin iyileştirilmesini desteklemeyi amaçlamaktadır. Sürdürülebilir Şehirler Çerçevesi, sürdürülebilirliğin üç boyutunu (çevresel, ekonomik/finansal ve sosyal) Türkiye şehirleri için en uygun olanını tanımlar ve aynı zamanda kapsamlı ve entegre bir planlama sürecinin parçası olan ve şehirleri sürdürülebilirlik yelpazesi boyunca planlıdan sağlıklı ve nihayet akıllı şehirlere taşıyacak olan mekânsal, çevresel ve finansal planlama araçlarını tanımlamaktadır. Sözü edilen bu araçlar aşağıda verildiği gibi olup, İş Tanımı ile sınırlı değildir:

- İmar / Arazi Kullanımı Planı
- Ulaşım Master Planı
- Altyapı Master Planı
- Katı Atık Master Planı
- Kentsel Estetik ve Tasarım Stratejisi
- Kurumsal Stratejik Plan
- Kentsel Yeşil ve Kamusal Alan Stratejisi

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

- Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Stratejisi
- Tarihi ve Kültürel Miras Envanteri
- Stratejik Çevresel Değerlendirme
- Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve Kentsel Veri Tabanı
- Finansal Yönetim
- Sermaye Yatırım Planı

Bununla birlikte, BB'ler teknik kapasite, zorunlu planların türleri ve mevcudiyeti (bölgesel, altyapı ve diğer planlar dâhil) ve ön planlama çalışmalarının, altyapının ve verilerin mevcudiyeti açısından önemli ölçüde farklılık gösterir. Bu nedenle Müşavir, seçilen tüm BB'lerin ve bağlı kuruluşlarının stratejik planlarını gözden geçirmiş, belediyelerdeki ilgili personelle temasa geçmiştir ve Müşavir ekibinin tüm uzmanları kendi uzmanlık alanlarında detaylı araştırmalar yapmıştır.

Tüm bu çalışmalar sonucunda bu 13 planlama/strateji aracında bazı revizyonlar önerilmiştir. İlk olarak, bu enstrümanlar temalara dönüşmüştür. İkinci olarak, ana gruplandırmayı temalar halinde detaylandırmak için ek revizyonlar yapılmıştır. Müşavir, planlama araçlarından ikisinin kaldırılmasını önermiştir; (i) kurumsal stratejik planlar ve (ii) stratejik çevresel değerlendirme. Müşavir ayrıca, Finansal Yönetim ile Sermaye Yatırım Planlarının yanı sıra Kentsel Estetik ve Tasarımın Kentsel Yeşil ve Kamusal Alan ile birleştirilmesini önermiştir. Ayrıca Müşavir, çerçeveye 7 yeni tema eklemeyi ve mevcut olanlardan bazılarını değiştirmeyi önermektedir. Arazi Kullanımı ile Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği korunmuştur. Üçüncü olarak, projenin ilk fazında oluşturulan gösterge seti gözden geçirilmiştir. Değiştirilen tema kurulumu kapsamında gerekli olması gereken yeni göstergeler eklenmiştir. Üç yeni sınıflandırma oluşturulmuştur ve tüm göstergeler analitik olarak değerlendirilmiştir: (i) belediye etkisi, (ii) birincil/ikincil ve (iii) yerel/ulusal/uluslararası düzey.

3.2. ADIM 2: ULUSAL MEVZUATIN GEREKLİLİKLERİ

Proje Değerlendirme Dokümanı'nda listelenen planlama ve strateji araçları ile uygulamada belediyeler tarafından kullanılan planlama/strateji araçları karşılaştırılmıştır. Belediyelere bu planları ve stratejileri hazırlama sorumluluğunu veren mevzuatlar incelenmiştir.

Belediyelerin mevzuattan doğan sorumlulukları gözden geçirilmiştir. Planlama/strateji araçlarının ilgili yasal gerekliliklerle uyumlu hale getirilmesi, sürdürülebilirlik çerçevesine yazılmıştır. Türkiye'deki BB'lere ilişkin yasal gereklilikler nedeniyle BBSC'ye, Temiz Hava ve Gürültü Kirliliği olmak üzere iki yeni tema eklenmiştir. Bu yeni temalara uyması için BBSC'ye alt temalar ve ek göstergeler eklenmiştir.

Kesişen yasal gereklilikler olan Kurumsal Stratejik Planlama ve Stratejik Çevresel Değerlendirme, temalar olarak BBSC'den çıkarılmıştır.

BB'lerin kurumsal stratejik planlaması ve Kurumsal Stratejik Planları (KSP'ler) Proje için çok önemlidir. KSP'ler, belediye faaliyetleri ile bütçeleri arasındaki bağlantıyı kuran yasal planlardır. Bu

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

nedenle belediyeler, sürdürülebilirlik performanslarını artırmak için geliştirdikleri yeni faaliyetleri eklemeli; bunu KSP'lerine dâhil etmelidirler. KSP, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun (10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Resmî Gazete) bir gereği olan genel bir planlama belgesidir. KSP'ler belediyelerin tüm faaliyetlerini içermelidir. Sürdürülebilirlik çerçevesinde listelenen strateji ve planlarını gerçekleştirmek için belediyeler, bu araçların amaç ve hedeflerini KSP'ye dâhil etmelidir. Ayrıca KSP, belediyelerin sürdürülebilirlik ile ilgili amaç ve hedeflerinin değerlendirilmesi için de bir referans noktasıdır. Bunu göz önünde bulundurarak, KSP, SÇ'nin temalarından biri değildir. Ancak, KSP belediyenin ana planlama belgesi olduğundan, diğer tüm plan ve stratejiler KSP'ler dikkate alınarak yerel olarak değerlendirilecektir. KSP'ler hakkında ayrıntılı açıklama, raporun 5. Bölümünde sunulmaktadır.

Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD), plan ve programları güçlendirmek için üretilmiş ortak bir süreçtir. SÇD esas olarak merkezi kamu kurumları tarafından kullanılır ve SÇD'leri diğer planlara hazırlamak için gerekli olacak bir araçtır. SÇD, doğası gereği çerçevenin bir parçası değildir ve SÇ'de SÇD kapsamında herhangi bir alt tema ve gösterge bulunmamaktadır. Yatay Mevzuatın bir parçası olması ve birçok çevre sorununu kesişmesi nedeniyle temalardan çıkarılmıştır.

SÇD bir plan veya program değildir; plan ve programları güçlendirme sürecidir. SÇD, planlama yetkilileri tarafından taslak plan ve programların çevresel etkilerini anlamak için kullanılan bir araçtır. SÇD, ulaşım, enerji, atık, tarım, arazi kullanımı vb. sektörlerle yönelik çok çeşitli kamu plan ve programlarına uygulanmaktadır. SÇD, planlama otoritesinin çevresel etkileri ve azaltma önlemlerini dikkate alarak plan ve programlar üretmesine izin vermektedir. SÇD Yönetmeliği 8 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ulusal Ulaşım Planı, Kırsal Kalkınma Planı ve Tarım Master Planı gibi kamu kuruluşlarının hazırlamakla yükümlü olduğu plan ve programlara SÇD prosedürü uygulanmaktadır.

SÇD, AB Topluluk Müktesebatı'nın Yatay Mevzuatı'nın bir parçasıdır. Belirli plan ve programların çevre üzerindeki etkilerine ilişkin 2001/42/EC sayılı Direktif (SÇD Direktifi), 21 Temmuz 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 12

3.3. ADIM 3: ULUSLARARASI ÇERÇEVELER

Göstergeler, uluslararası yaklaşımlar dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Başlıca uluslararası kuruluşlarla uyumlu veya onlar tarafından onaylanan bir gösterge seti elde etmek için uluslararası çerçevenin analizi: Bu çerçeveler, BM SKA göstergeleri, DB USF ve RFSC'den oluşmaktadır. Bu analizin ardından bir ön gösterge listesi tanımlanmış, ardından uzmanların görüşlerine göre ilk gösterge listesi oluşturulmuştur. Bu kapsamda planlama ve strateji araçları ve bunların altına yerleştirilen göstergeler öncelikle BM SKA'ları ile eşleştirilmiştir. Ardından USF ile eşleştirilmiştir. Tespit edilen boşluklara yeni alt temalar ve göstergeler eklenmiştir. Ayrıca planlama ve strateji araçları ve göstergeleri AB'nin RFSC yaklaşımı ile karşılaştırılmıştır.

Buna paralel olarak diğer ülke belediyeleri tarafından hazırlanan planlama ve strateji belgeleri

12 <https://ec.europa.eu/environment/archives/enlarg/handbook/horizontal.pdf>

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

gözden geçirilmiştir. Sürdürülebilirlik çerçevesine uluslararası yaklaşım ve uygulamalara yönelik gerekli yeni temalar eklenmiştir. Akıllı Şehirler, Dirençlilik, Ekonomik Gelişme ve İstihdam, Sosyal Hizmetler ve İklim Eylemi olmak üzere, SÇ'ye beş yeni tema eklenmiştir. Bu yeni temalara uyması için BBSC'ye alt temalar ve ek göstergeler eklendi.

Bölüm 2.2, uluslararası çerçevelere ilişkin detaylı bilgi içermektedir. Buna ilaveten, alt bölüm 4.6.1 ve 4.6.2, BBSC ile temaları ve göstergelerini, SKA'lar ve USF ile karşılaştırmaktadır. Son olarak "Ek 3 – SKA'lara İlişkin BBSC'nin Değerlendirmesi", BBSC ile SKA'ların detaylı bir karşılaştırmasını içermektedir.

3.4. ADIM 4: ULUSAL POLİTİKALAR VE PLANLAR

BBSC, 11. Ulusal Kalkınma Planı, KENTGES ve UİDEP gibi ulusal düzeydeki stratejiler ve planlar tarafından değerlendirilmiştir. Ulusal planlar ve politikalar, onlar için bir çerçeve ve yol haritası oluşturarak BB'lere rehberlik etmektedir. Ulusal düzeydeki planlar ve politikalar ulusal öncelikleri belirlemektedir; dolayısıyla yerel hedefler bu belgelerle uyumlu olmalıdır. Bölüm 2.3, ulusal düzeydeki planlara ilişkin bilgileri içermektedir.

3.5. ADIM 5: GÖSTERGELERİN ANALİTİK DEĞERLENDİRMESİ

Bu adımda, Müşavir göstergeleri dört hususa göre analiz etmiştir:

- Sürdürülebilirlik boyutları
- Belediyelerin, göstergelerin değeri üzerindeki etkisi
- Birincil (temel) ve ikincil göstergeler
- Yerel, ulusal ve uluslararası göstergeler

Birincisi, BBSC göstergeleri ana sürdürülebilirlik boyutları altında gruplandırılmıştır. Göstergelerin sürdürülebilirlik boyutları altında gruplandırılması, BBSC'nin sosyal, çevresel ve ekonomik boyutları dikkate alan dengesini simgelemektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

İkincisi, belediyelerin göstergelerin değeri üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. BBSÇ, büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilirliğini artırmayı amaçlamakta ve bu sayede belediye yönetimlerini hedeflemektedir. Belediye kararlarının ve faaliyetlerinin göstergelerin değerleri üzerindeki etkisinin performans sonuçları olarak değerlendirilmesi kritik öneme sahiptir. Göstergelerin bu şekilde gruplandırılması, belediyelerin etkili oldukları göstergelerle ilgili eylemlerine odaklanmalarını sağlayacaktır. Performansları ile sonuçları artıramadıkları göstergeler için diğer paydaşlarla iletişim kurabilir ve faaliyetleri koordine edebilirler.

Üçüncüsü, göstergelerden bazıları birincil (temel) göstergeler olarak sınıflandırılmıştır ve geri kalanı ikincil göstergeler olarak belirlenmiştir. Bu sınıflandırma, belediyelerin ilk adım olarak birincil göstergelere odaklanmasını ve bu göstergelerdeki performanslarını artırmalarını sağlayacaktır.

Son olarak göstergeler yerel, ulusal ve uluslararası olarak sınıflandırılmıştır. Bir BB için yerel göstergelerin değeri, yalnızca kendi verileriyle anlamlı bir şekilde karşılaştırılabilir. Örneğin, bir BB tarafından “toplanan atık elektrikli ve elektronik ekipman (AEEE) miktarı” yerel bir göstergedir. Performansı ölçmek ve karşılaştırmak için bu göstergenin değerini şehirler arasında karşılaştırmak anlamlı olmayacaktır, çünkü değer o şehirde piyasaya sürülen elektrikli ve elektronik ekipmana (EEE) bağlı olacaktır. Bir BB için ulusal göstergelerin değeri, Türkiye’deki diğer BB’ler ile anlamlı bir şekilde karşılaştırılabilir. Örneğin, “1 m3 su ücreti” ulusal bir göstergedir. Değeri vergi düzenlemelerine, sübvansiyonlara veya satın alma gücüne bağlı olacağından, performansı ölçmek ve karşılaştırmak için bu göstergenin değerini yabancı şehirlerle karşılaştırmak anlamlı olmayacaktır. Son olarak, bir BB için uluslararası göstergelerin değeri, dünyadaki diğer BB’ler ile anlamlı bir şekilde karşılaştırılabilir. Örneğin, “İşsizlik oranı” uluslararası bir göstergedir. Performansı ölçmek ve karşılaştırmak için bu göstergenin değerini yabancı şehirlerle karşılaştırmak anlamlı olacaktır.

Bu sınıflandırmalar ve göstergelerin bu sınıflandırmalar altındaki dağılımı, BBSÇ’ye ince ayar yapmak için kullanılmıştır. Göstergelerin bu sınıflandırmalar altındaki mevcut dağılımı, raporun 4.5 nolu bölümünde sunulmuştur.

3.6. ADIM 6: YEREL TEST AŞAMASI

Değiştirilmiş sürdürülebilirlik çerçevesi hem ulusal hem de yerel düzeyde test edilmiştir. İlk olarak pilot belediyelerin kurumsal stratejik planları ve diğer planlama ve strateji belgeleri incelenmiştir. Çift yönlü bir analizde, sürdürülebilirlik çerçevesinde gözden kaçan boşluklar tespit edilmiştir ve seçilen belediyelerin boşlukları ortaya çıkarılmıştır. İkinci olarak, sürdürülebilirlik çerçevesi 11. Kalkınma Planı’nın hedefleriyle karşılaştırılmıştır.

Pilot belediyelerde göstergelerin gerektirdiği ilgili verilerin varlığı incelenmiş ve bu inceleme sonuçlarına göre göstergelerde iyileştirmeler yapılmıştır. Temalar için şehirlerde yerel testler yapılmıştır ve Tablo 8 pilot şehirleri sunmaktadır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 8: Temalar ve test edilen şehirler

Temalar	Balıkesir	Kahramanmaraş	Malatya	Mardin	Ordu	Van
Akıllı Şehirler					✓	✓
Arazi Kullanımı					✓	✓
Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan					✓	✓
Sosyal Hizmetler				✓		
Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik	✓					
Atık Yönetimi		✓				
Bütünleşik Su Yönetimi		✓				
Dirençlilik					✓	✓
Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma		✓		✓		
Gürültü Kirliliği		✓				
İklim Eylemi		✓				
Temiz Hava		✓				
Ekonomik Gelişme ve İstihdam			✓			
Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı			✓			
Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	✓					
Yönetişim			✓	✓		

Test amacıyla, veri toplama prosedürü, seçilen BB temsilcileriyle masabaşı çalışması ve doğrudan iletişim yoluyla gerçekleştirilmiştir. BB'ler, göstergeler için gerekli veriler belirtilerek veri toplama süreçlerinde desteklenmiştir. Ancak bu süreç beklenenden daha uzun sürmüştür. Aşağıda verilen kutu, test aşamasının örnek bir çalışmasını temsil etmektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Kutu 1 – Seçilen Üç Tema Altında Belirlenen Bazı Boşluklar

İKLİM EYLEMİ

1. Proje kapsamında seçilen 6 pilot ilden sadece Kahramanmaraş, Yerel İklim Değişikliği Eylem Planı (YİDEP) ile iklim değişikliği ile mücadele için çaba göstermektedir. Bu plan, 2016 sera gazı envanterine dayalı olarak 2018 yılında hazırlanmıştır. Ancak o yıldan sonra envanter ve eylem planının takibi ve güncellenmesi yapılmamıştır.

Şehirlerin sürdürülebilirliği söz konusu olduğunda, uluslararası yaklaşımlar iklim değişikliğine karşı yerel çabaları en kritik alanlardan biri olarak görmektedir. Bu anlamda yerel yönetimler tarafından hazırlanacak YİDEP'ler aracılığıyla yerel iklim eylemi elzemdir. Buna göre çalışma kapsamında sürdürülebilirlik çerçevesi güncellenirken dâhil edilen temalardan biri de İklim Eylemi olmuştur.

2. Bazı BB'lerin stratejik planlarında iklim değişikliğine uyumlu ilgili belirli hedeflerin (ısı yalıtımlı bina sayısı veya yıllık dikilen ağaç sayısı gibi) YİDEP'leri olmasa da yer aldığı görülmüştür. Örneğin, Van BB, stratejik planında Van Gölü'ne özgü iklim değişikliği risklerine yönelik önlem alınması için bir hedef belirlemiştir. Ancak bu hedef bir iklim değişikliği uyum planı çerçevesinde belirlenmediği için sistematik veya bütüncül bir yaklaşım olarak değerlendirilemeyebilir.

ATIK YÖNETİMİ

3. 6 BB'nin stratejik planlarında atık piller, bitkisel atık yağ ve AEEE gibi ulusal mevzuata göre yönetilmesi gereken özel atık akımlarına ilişkin hedefler yeterli düzeyde değildir. Belediyeler, kendi bünyelerinde ayrı olarak toplanan atıklara ilişkin verileri kolaylıkla temin edebilirken, kendilerinden sorumlu olmadıkları için il verilerinin ilçe belediyelerinden temin edilebileceğini belirtmektedirler. Ancak, BB'lerin bu tür özel atık yığınlarının yönetiminde koordinasyon rolü vardır. Bu noktada BB'lerin ilçe belediyelerinden düzenli olarak toplamadığı ve bilgi akışının kesintiye uğradığı sonucuna varılabilir.

4. İl Yerel Çevre Kurulları üyesi 6 BB'nin İl Sıfır Atık Yönetim Planlarının geliştirilmesine katkı sağladığı ancak güncel Entegre Atık Yönetim Planları veya Atık Yönetimi Ana Planları olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca 6 ilin ilçe belediyelerinin farklı atık yığınları için hazırlamakla yükümlü olduğu yönetim planlarını tamamlamadığı görülmektedir.

BÜTÜNLEŞİK SU YÖNETİMİ

5. Atıksu ve kanalizasyon hizmetlerine ilişkin veriler 6 belediyenin Su ve Kanalizasyon İdareleri tarafından düzenli olarak tutulmaktadır. Ancak, daha sürdürülebilir bir atık su yönetimine yönelik bazı göstergeler söz konusu olduğunda, aynı veri kalitesine ulaşmak zordur.

Örneğin, Su ve Kanalizasyon İdarelerinin stratejik planlarında arıtılmış evsel atıksuyun yeniden kullanım oranı ile ilgili herhangi bir hedef bulunmadığı tespit edilmiştir. Ancak uluslararası yaklaşımlar dikkate alındığında bu göstergenin şehirlerin sürdürülebilirliğinin izlenmesinde kritik olduğu görülmektedir. Diğer bir örnek olarak atıksu yönetiminde SCADA sistemlerinin kullanımına bakıldığında 6 ilde içme suyu arıtımı için uygulanan sistemin henüz Mardin ve Ordu'da atıksu yönetimi için uygulanmadığı tespit edilmiş ve sürdürülebilirlik çerçevesinde bu göstergenin dâhil edilmesine karar verilmiştir.

Test aşamasının sonuçları ilave 6'da verilmiştir.

SÇ içinde, göstergelerin seçimi sadece veri mevcudiyetine göre belirlenmemiştir. BBSÇ'nin tüm göstergeleri, projenin Görev 2 ve Görev 3'ün mevcut durum analizi ve ihtiyaç değerlendirmesi sırasında kullanılacaktır. Ulaşılamayan göstergeler boşluklar olarak not edilecek ve ihtiyaç değerlendirmesinde raporlanacaktır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

3.7. ADIM 7: SÇ'NİN SONUÇLANDIRILMASI

Yukarıda sıralanan bu adımların ardından, temalar, alt temalar ve göstergeler dâhil olmak üzere tüm SÇ, son bir değerlendirme turu olarak değerlendirilmiştir. SÇ'nin tutarlılığı göz önünde bulundurularak bazı göstergeler ve alt temalar çıkarılmış, bazıları değiştirilmiş ve yenileri eklenmiştir.

Nihai SÇ göstergeleri üzerinde karşılıklı mutabakat sağlandıktan sonra, listedeki her bir gösterge için kategori, eleman, gösterge, hedef, kısa tanım, birim, veri kaynağı, hesaplama metodolojisi, istenilen yönelim, ilgili mevzuat, ilgili BB departmanı ve referans bilgisi dâhil olmak üzere gösterge açıklama tabloları eklenmiştir. İlave 2, gösterge bilgi kartlarını içermektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4. BBSCÇ'NİN TEMALARI, ALT TEMALARI VE GÖSTERGELERİ

Bu bölüm BBSCÇ'yi sunmaktadır. Yedi bölüm bulunmaktadır:

Bölüm 4.1: BBSCÇ'ye Genel Bakış

Bölüm 4.2: BBSCÇ'nin parçası olan SÇ bileşenlerinin sunulması (Bu bölümde açıklanan bileşenler, Bölüm 4.7 ve Ek 3'teki gösterge bilgi kartlarında yer almaktadır)

Bölüm 4.3: BBSCÇ'nin Temaları

Bölüm 4.4: BBSCÇ'nin Alt Temaları

Bölüm 4.5: BBSCÇ'nin Göstergeleri (Göstergelerin analizini de içermektedir. Göstergelerin kendisi Ek 2'de listelenmiş olup, Ek 2'de her bir gösterge için gösterge kartları bulunmaktadır.)

Bölüm 4.6: BBSCÇ'nin BM SKA ve DB USF ile Detaylı Karşılaştırması

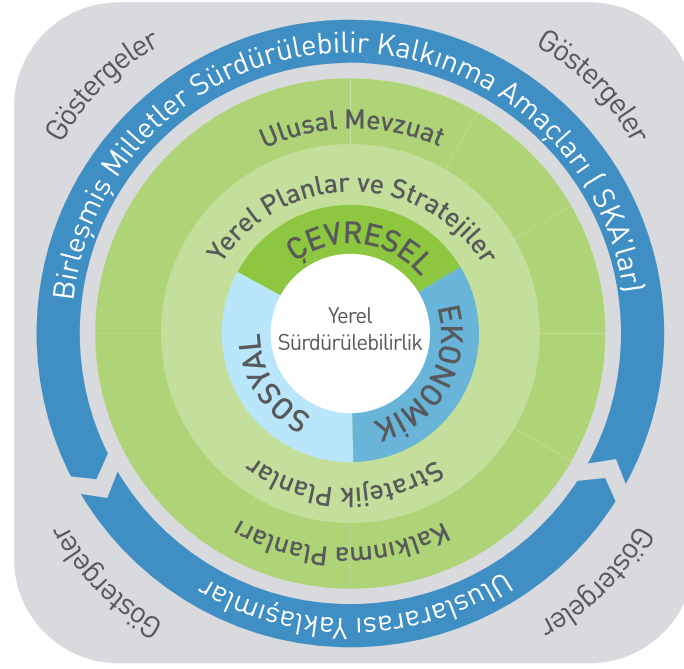
Bölüm 4.7: Örnek Gösterge Bilgi Kartı

4.1. GENEL BAKIŞ

Bu raporda açıklanan BBSCÇ, BB'lerin sürdürülebilirliğini değerlendirmektedir. BBSCÇ, yerel ihtiyaçları, ulusal gereksinimleri ve uluslararası yaklaşımları ele almayı amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için, bu dört düzeydeki uygulamaların değerlendirilmesi yoluyla BBSCÇ oluşturulmuştur. Yerel düzeydeki bağlamda değerlendirmede, BBSCÇ, kentsel planlama ve stratejiler gibi çeşitli konuları kapsamayı amaçlamıştır. Ulusal düzeydeki bağlamda değerlendirmede, BBSCÇ yasal gereklilikleri ve ulusal planları düzenlemeyi amaçlamıştır. Uluslararası düzeydeki bağlamda değerlendirmede, BBSCÇ, SKA'lardan ve diğer uluslararası kabul görmüş çerçevelerden gelen göstergeleri birleştirmeyi amaçlamıştır. Son olarak, BBSCÇ kentsel düzeyde sürdürülebilirliğin sosyal, çevresel ve ekonomik temellerini dengelemektedir. Şekil 8, bu yaklaşımı SÇ'nin arkasında görselleştirmektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Şekil 8: Sürdürülebilirlik Çerçevesi

Projenin BBŞÇ'sinin aşağıdaki özelliklere sahip olması öngörülmektedir:

- BB'ler tarafından yerel bağlamları için yerelleştirilebilen esnek bir çerçeve.
- Boşlukları hızlı bir şekilde belirleyebilecek çok boyutlu analize izin veren bir çerçeve.
- Türkiye'deki mevcut veriler göz önünde bulundurularak seçilen ve böylece BB'lerin mevcut verilerle sürdürülebilirliklerini ölçmelerine olanak tanıyan (aynı zamanda belediyeleri bir dereceye kadar mevcut olmayan veriler oluşturmaya iten) göstergelerden oluşması.
- Yerel bilgileri uluslararası yaklaşımlar ve evrensel olarak kabul edilen göstergelerle uyumlu hale getirmesi.
- Ulusal öncelikler ve hedeflerle uyumlu olması.
- BB'lerin planlama ve strateji araçlarını dikkate alması.
- Okuyucu dostu, anlaşılması kolay olması.
- SÇ'yi korumak ve gösterge verilerini güncellemek kolayken, çoklu boyutları kapsayacak kadar kompakt olması.

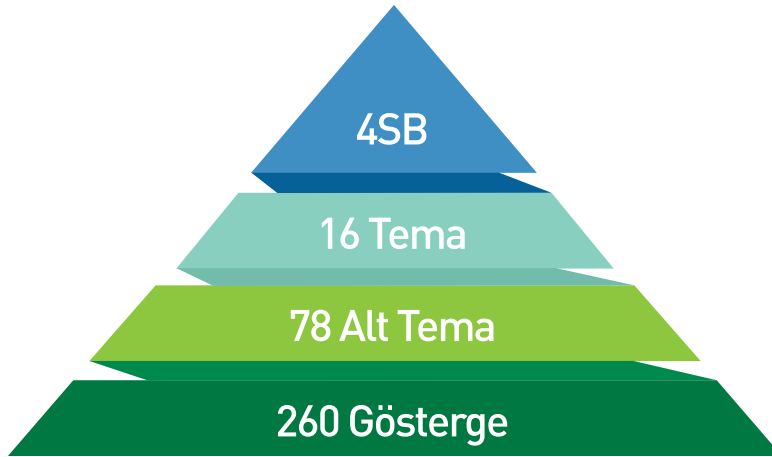
BBSÇ'de yer alan konuların çoğu, çok disiplinli bir değerlendirmeyi, geniş ve kesişen konuların analizini gerektirmekteydi. Bu, çerçevenin dağınık bir bilgi koleksiyonu haline gelmesini tehlikeye atmaktaydı. Bu zorluğun üstesinden gelmek için BBSÇ, Türkiye'deki yerel ihtiyaçlara en uygun hiyerarşik katmanlarda organize edilmiştir. BBSÇ, 4 katmanda yapılandırılmıştır:

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

- İlk katman en üstte olup, sürdürülebilirlik boyutlarını temsil etmektedir. Bu katmanda BBSÇ'nin, sosyal, çevresel, ekonomik ve kurumsal olmak üzere dört kısmı bulunmaktadır.
- İkinci katman, temalar içindir. Temalar, Türkiye BB'leri için en alakalı olan sürdürülebilirliğin ana tematik alanlarını temsil etmek için oluşturulmuştur. Bunlar, Türkiye belediyeleri için hedefleri tanımlayabilecekleri ve planlama/strateji araçlarıyla müdahale edebilecekleri temel alanlardır. Bu katmanda BBSÇ'nin 16 teması bulunmaktadır.
- Üçüncü katman, alt temalar içindir. Her bir tematik alanın altında, Türkiye BB'leri için en uygun olan alt temalar tanımlanmıştır. Bunlar, Türkiye belediyeleri için hedef tanımlayabilecekleri temel alanlardır. Bu katmanda BBSÇ'nin, 78 alt teması bulunmaktadır.
- Dördüncü katman, göstergeler içindir. Bu göstergeler, amaçlar ve hedeflere yönelik performansı ölçmek için kullanılmaktadır. Bu son katmanda BBSÇ'nin 260 göstergesi bulunmaktadır.

BBSÇ toplamda, 5P altında gruplandırılmış 16 tema dâhilinde 78 alt tema ve 260 göstergeden oluşmaktadır.

Şekil 9: SÇ'nin İçeriği

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.2. BBSÇ'NİN BİLEŞENLERİ

Projenin BBSÇ'si, Tablo 9'da listelenen 20 bileşene sahiptir. Bu bölümde açıklanan bileşenler, Bölüm 4.7 ve Ek 3'teki gösterge bilgi kartlarında yer almaktadır. Bu bileşenler, BBSÇ ile temaları, alt temaları ve göstergelerinin analizi ve anlaşılması için temel oluşturmaktadır.

Tablo 9: SÇ'nin Bileşenleri

No	SÇ Bileşeni	Açıklamalar
1	Temaların Sürdürülebilirlik Boyutları	Temalar sosyal, çevresel, ekonomik ve kurumsal boyutlar altında gruplandırılmıştır.
2	Temalar	Sürdürülebilirliğin ana tematik alanlarını temsil etmek için Türkiye BB'leri için en uygun temalar oluşturulmuştur. BBSÇ 16 tema içermektedir.
3	Alt Temalar	Her bir tematik alan altında, alt temalar belirlenmiştir. Örneğin, SÇ altında, Bütünleşik Su Yönetimi'nin 6 alt teması bulunmaktadır. 1 – Atıksu Arıtımı 2 – Atıksu Toplama 3 – İçme Suyuna Erişebilirlik 4 – İçme Suyu Kalitesi 5 – İçme Suyu Tüketimi 6 – Kayıp ve Kaçak
4	Göstergeler	Gösterge terimi, bir gelişmeye atıfta bulunan miktarlar veya değerler arasındaki ilişki olarak tanımlanmaktadır. Yani gösterge, mevcut bir durumu gösteren ve veriler üzerinden elde edilen yöntemlerdir (formül). Hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı, amaçların elde edilip edilmediği gibi bir mevcut durum değerlendirmesi yapabilmek için göstergeler oluşturulmalı ve analiz edilmelidir. Kısacası, stratejik amaç ve hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediği bu göstergeler aracılığıyla belirlenebilir. SÇ'nin bir parçası olarak, BB'lerin mevcut koşullarını ölçmek ve gelecekte belirlenecek amaç ve hedeflere ulaşip ulaşamayacaklarını belirlemek için çevresel, sosyal ve ekonomik boyutlar için çeşitli göstergeler belirlenmiştir. Bu göstergelerin seçiminde uluslararası gösterge setleri incelenmiştir. Ulusal hedefler ile belediyelerin zorunlu ve isteğe bağlı görevleri karşılaştırılarak en uygun göstergeler belirlenmiştir. Her bir alt tema altında, göstergeler belirlenmiştir. Örneğin, 4.2 – Atıksu Toplama altında 3 gösterge bulunmaktadır: Kanalizasyon şebekesine bağlı belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı Evsel atıksu toplama oranı Yağmur suyu hattının toplam kanalizasyon hattına oranı
5	Gösterge Numarası	Her göstergenin benzersiz bir numarası vardır. Bu sayılar, raporlardaki göstergeleri bulmak için kullanılmaktadır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

No	SÇ Bileşeni	Açıklamalar
6	Göstergeler İçin Sürdürülebilirlik Boyutları	Gösterge düzeyinde, Göstergeler çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlar altında gruplandırılmıştır. Gösterge düzeyinde kurumsal boyut kullanılmamaktadır.
7	Birincil / İkincil	Birincil göstergeler, sınırlı sayıda temel göstergeden oluşan bir kısa listeye dâhil edilecek göstergeler iken ikincil göstergeler, daha ayrıntılı göstergeler içeren uzun bir listeye dâhil edilen göstergelerdir.
8	Düzye	Göstergeler yerel, ulusal ve uluslararası olmak üzere 3 düzeyde sınıflandırılmıştır. Bir BB için yerel göstergelerin değeri, yalnızca kendi verileriyle anlamlı bir şekilde karşılaştırılabilir. Örneğin, bir BB tarafından “toplanan atık elektrikli ve elektronik ekipman (AEEE) miktarı” yerel bir göstergedir. Performansı ölçmek ve karşılaştırmak için bu göstergenin değerini şehirler arasında karşılaştırmak anlamlı olmayacaktır, çünkü değer o şehirde piyasaya sürülen elektrikli ve elektronik ekipmana (EEE) bağlı olacaktır. Bir BB için ulusal göstergelerin değeri, Türkiye’deki diğer BB’ler ile anlamlı bir şekilde karşılaştırılabilir. Örneğin, “1 m3 su ücreti” ulusal bir göstergedir. Değeri vergi düzenlemelerine, sübvansiyonlara veya satın alma gücüne bağlı olacağından, performansı ölçmek ve karşılaştırmak için bu göstergenin değerini yabancı şehirlerle karşılaştırmak anlamlı olmayacaktır. Son olarak, bir BB için uluslararası göstergelerin değeri, dünyadaki diğer BB’ler ile anlamlı bir şekilde karşılaştırılabilir. Örneğin, “İşsizlik oranı” uluslararası bir göstergedir. Performansı ölçmek ve karşılaştırmak için bu göstergenin değerini yabancı şehirlerle karşılaştırmak anlamlı olacaktır.
9	Belediyenin Etkisi	Bu bileşen, bir BB’nin ilgili göstergenin değerini etkileme potansiyelini açıklamaktadır. “Çok düşük, düşük, orta, yüksek ve çok yüksek” olarak 5 seviyede sınıflandırılmaktadır. Örneğin, BB’lerin işsizlik oranlarını etkileme potansiyeli düşüktür. Öte yandan, BB’ler, çok yüksek bir etki potansiyeline sahip oldukları için toplu taşıma duraklarının yakınlığının değerini etkileyebilir.
10	11. Kalkınma Planı	Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından 2019 yılında hazırlanarak TBMM’ye sunulan 11. Ulusal Kalkınma Planı, Türkiye Cumhuriyeti’nin son kalkınma planıdır. Kalkınma Planı, 2019-2023 yılları arasında Türkiye’nin kalkınma vizyonunu uzun vadeli bir perspektifle ortaya koyarak, Türk Milletinin temel değer ve beklentilerini karşılamak, Türkiye’nin uluslararası konumunu yükseltmek ve Türk vatandaşlarının refahını artırmak amacıyla hazırlanmıştır. Tüm göstergeler, 11. Kalkınma Planı’ndaki hedefler ile karşılaştırılmıştır.
11	KENTGES	Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından 2010 yılında yayınlanan KENTGES, kentleşmenin yapısal sorunlarının çözülmesi, sağlıklı, dengeli ve yaşanabilir bir kentsel gelişmenin sağlanmasına yönelik ilke, strateji ve eylemleri belirleyen ve uygulama ilkeleri ve bunları bir eylem programına bağlayan ulusal bir belgedir. KENTGES, ülkemizin mekânsal planlama, yerleşim ve konut konularında Cumhuriyetimizin 100. yılı olan 2023 yılını hedefleyen bir şehirleşme ve imar vizyonudur. Tüm göstergeler KENTGES’in hedefleriyle karşılaştırılmıştır.
12	İlgili Mevzuat	BB’lerin görev, hak ve sorumlulukları ilgili mevzuat çerçevesinde ana başlıklar halinde tablolaştırılmıştır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

No	SÇ Bileşeni	Açıklamalar
13	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar)	17 Küresel Amaçtan oluşan SKA'lar, Birleşmiş Milletler tarafından 2016-2030 dönemi için, "herkes için daha iyi ve sürdürülebilir bir geleceğe ulaşmak için bir kılavuz" olması amacıyla belirlenmiştir; bu amaçlar Milenyum Kalkınma Amaçlarının (MKA'lar) başarımları üzerine kurulmuş olup, diğer şeyler ile birlikte, iklim değişikliği, ekonomik eşitsizlik, yenilikçilik, sürdürülebilir tüketim, barış ve adalet gibi yeni alanları da içermektedir. Bütün göstergeler, BM SKA'ların amaçlarıyla eşleştirilmiştir.
14	USF Ana Temaları	DB tarafından geliştirilen USF, iklim değişikliğinin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirerek sürdürülebilirlik düzeylerini iyileştirmek, yaşam kalitesini iyileştirmek ve rekabeti artırmak isteyen her ölçekte ve her düzeydeki şehirler için ortak bir rehber görevi görmektedir. 42.Uluslararası gündemin merkezinde yer alan sürdürülebilir kentleşme politika ve stratejilerinin kentsel ölçekte gerçekleştirilebilmesi için bütünleşik planlama ve finansal sürdürülebilirlik konusunda kent yönetimlerine yol gösterici olmak amacıyla oluşturulan bu çerçeve, aynı zamanda: • Kentsel bağlamda sürdürülebilirlik için ortak bir anlayışın oluşturulmasına yardımcı olur,• Entegre yaklaşımlarla sürdürülebilirliğe ulaşmanın yolu konusunda şehirler için pratik bir rehber görevi görür,• Şehirlerin veri toplama ve veri entegrasyonunu desteklemek için gerekli altyapının oluşturulmasında, bu veri setlerinin vizyon oluşturmada kullanılmasında, hedeflerin belirlenmesinde, ilerlemenin izlenmesinde, trendlerin hesaplanmasında ve böylece benzer düzeydeki şehirler ile kıyaslanmasında politika aracı olarak hizmet eder,• Kentlerin kentsel sürdürülebilirlik düzeylerini ölçmelerine ve dolayısıyla kentlerin mevcut performanslarını değerlendirip karşılaştırmalarına, politika ve planlar üzerindeki etkilerini izlemelerine olanak sağlayacak ortak bir çerçeve sunar. USF, kentsel sürdürülebilirlik konusunda ortak bir anlayış oluşturmayı ve bütünleşik kentsel planlamayı desteklemeyi amaçlamaktadır (imkân sağlayan ve sonuç olarak kategorize edilebilecek altı boyutlu yapısı sayesinde). Bu boyutlar şunlardır: a. Yönetişim ve bütünleşik kentsel planlamab. Mali sürdürülebilirlikc. Şehir ekonomilerid. Doğal çevre ve kaynaklare. İklim eylemi ve dirençlilikf. Kapsayıcılık ve yaşam kalitesi Bütün göstergeler, USF boyutlarından biriyle eşleştirilmiştir.
15	USF Alt Temaları	USF, ana boyutlar altında toplam 40 alt temaya sahiptir. Bütün göstergeler, USF boyutlarından biriyle eşleştirilmiştir.
16	Birim	Gösterge değerinin birimi. Örneğin, sera gazı emisyonu yoğunluğunun değeri -ton CO2e / \$-dir.
17	Kısa Tanım	Göstergelerin kısa bir açıklaması.

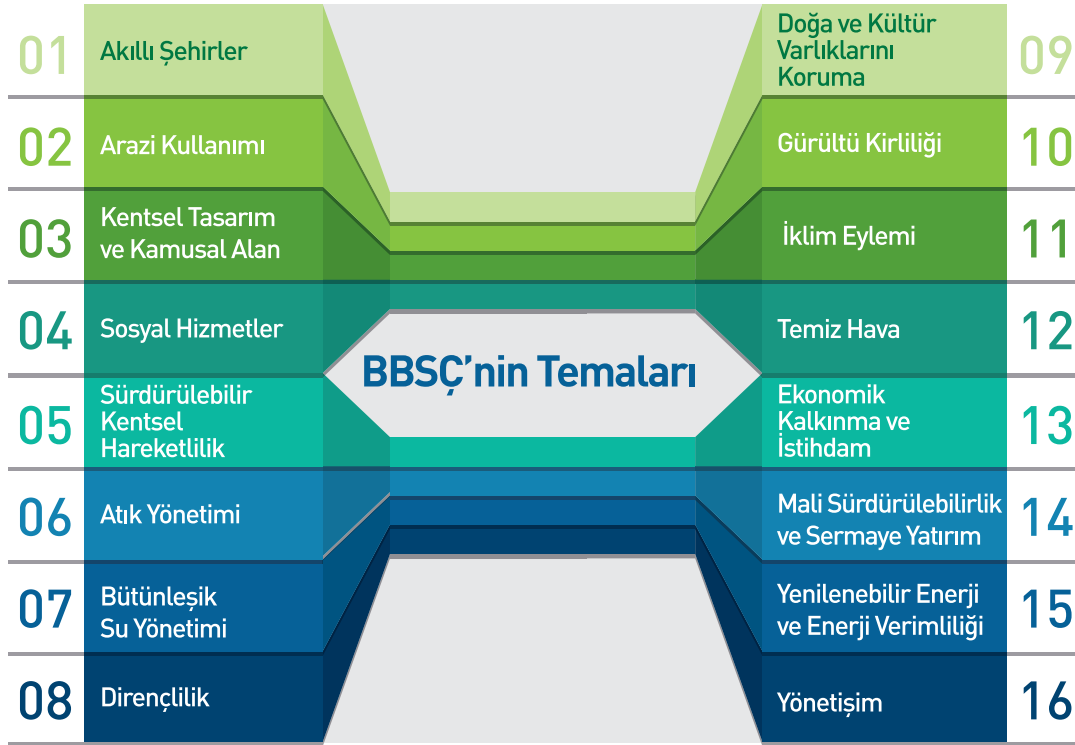
This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

No	SÇ Bileşeni	Açıklamalar
18	Hesaplama Metodolojisi	Gösterge değeri elde etmek için her gösterge için hesaplama metodolojisi.
19	İstenilen Yönelim	Gösterge değerleri istenen farklı eğilimlere sahip olabilir. Örneğin GSYİH'nın artırılması istenirken, toplam sera gazı emisyonlarının azaltılması istenmektedir.
20	Veri Kaynakları	Gösterge değerinin veri kaynağı. Veri kaynağı olarak TÜİK, ÇŞİDB ve belediye verileri kullanılmıştır.

4.3. TEMALAR

Bu bölüm, her bir temayı açıklayarak ve alt temalarını listeleyerek, SÇ'nin kapsamına genel bir bakış sağlamaktadır. Bu temalar, temel durumu ve şehirlerin sürdürülebilir kalkınmaya doğru ilerlemesini ölçmek için kapsamlı bir değerlendirme yaklaşımı sağlamayı amaçlayan SÇ'nin yapı taşlarıdır. Seçilen temalar, sürdürülebilirliğin ana boyutlarını kapsamakta ve Türkiye'nin ve şehirlerinin mevcut durumu, yasal ve planlama koşulları ile ilgilidir. Her tema, şehirlerin derinlemesine analizi için alt temalar içermektedir.

BBSÇ toplamda 16 temadan oluşmaktadır (bkz. Şekil 10).

Şekil 10: SÇ'nin Temaları

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 10: SÇ BB Türkiye Temalarına Genel Bakış

SÇ BB Türkiye Temaları
Tema 01. Akıllı Şehirler
Tema 02. Arazi Kullanımı
Tema 03. Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan
Tema 04. Sosyal Hizmetler
Tema 05. Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik
Tema 06. Atık Yönetimi
Tema 07. Bütünleşik Su Yönetimi
Tema 08. Dirençlilik
Tema 09. Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma
Tema 10. Gürültü Kirliliği
Tema 11. İklim Eylemi
Tema 12. Temiz Hava
Tema 13. Ekonomik Gelişme ve İstihdam
Tema 14. Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı
Tema 15. Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği
Tema 16. Yönetişim

Bu 16 temadan 7 tanesi ilgili hususu yönetmek için yasal olarak zorunlu araçlara sahiptir. Örneğin, Türkiye’de büyükşehir belediyeleri atık yönetim planları hazırlamakla yükümlüdür ve bu durum atık yönetimi teması altında yansıtılmaktadır. Ayrıca bu temalardan 5 tanesi öncelikle mekânsal olan araçlara sahiptir (bkz. Tablo 11).

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 11: BBŞÇ'nin Temaları (Zorunlu/Opsiyonel ve Mekânsal/Mekânsal Değil)

No	Temalar için Sürdürülebilirlik Boyutları	Ana Tema	Zorunlu / Opsiyonel*	Mekânsal / Mekânsal Değil
1	Sosyal	Akıllı Şehirler	o	-
2		Arazi Kullanımı	z	m
3		Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan	o	m
4		Sosyal Hizmetler	o	-
5		Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik	z	m
6	Çevresel	Atık Yönetimi	z	-
7		Bütünleşik Su Yönetimi	z	m
8		Dirençlilik	o	-
9		Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma	o	m
10		Gürültü Kirliliği	z	-
11		İklim Eylemi	o	-
12		Temiz Hava	z	-
13	Ekonomik	Ekonomik Gelişme ve İstihdam	o	-
14		Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı	z	-
15		Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	o	-
16	Kurumsal	Yönetişim	o	-

z	Yasal Olarak Zorunlu	7
o	Opsiyonel	9
m	Mekânsal	5
-	Mekânsal Değil	11

* Temaya İlişkin Zorunlu / Opsiyonel Planlama ve Strateji Araçları

Temalar ve alt temalar altında sıralanan göstergelerin detaylı açıklamaları Ek 1'de sunulmaktadır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.1. AKILLI ŞEHİRLER

Akıllı şehir konsepti, 2010'ların başında, kentsel alanlarımızı daha iyi planlamak ve işletmek için inovasyon ve bilginin nasıl kullanılabileceğini tanımlamak için bir fikir olarak tanıtılmıştır. Akıllı şehir kavramı, şehirlerin kaynaklarını daha etkin kullanmalarını ve şehir sakinlerine daha iyi hizmet vermelerini sağlayan bir dijitalleşme ve otomasyon dönüşümünü (teknoloji devrimi) ifade etmektedir. Kentsel sorunların rasyonel olarak çözülmesinde önemli bir potansiyele sahip bir yaklaşım olarak ülkelerin ve uluslararası kurum ve kuruluşların politika arenasında ön plana çıkmıştır.

Büyük şehirlerde yoğun nüfus ve hızlı nüfus artışının getirdiği büyük ve karmaşık problemler sebebiyle ekonomik ve sosyal yaşam olumsuz etkilenmekte ve vatandaşların yaşam kalitesi azalmaktadır.

Akıllı şehir teması ile ulaşım, kentsel altyapı ve enerji gibi ağlar hakkında yeterli veri elde edilerek insanların yaşam standartlarında önemli bir iyileşme sağlanması ve insan müdahalesinin azaltılarak sürdürülebilir yönetimin sağlanması hedeflenmektedir.

Akıllı şehir, bilgi ve iletişim teknolojilerini ve diğer araçları, yaşam kalitesini, kentsel operasyon ve hizmetlerin verimliliğini ve rekabet gücünü artırmak için kullanan, aynı zamanda mevcut ve ekonomik, sosyal ve çevresel yönler bakımından gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılamasını sağlayan yenilikçi bir şehirdir. Ayrıca, daha iyi hizmetler ve yaratıcı çözümleri teşvik eden yenilikçi bir ortam ile daha güvenli bir alan oluşturmaktadır.

Akıllı şehir stratejileri genellikle ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçları kapsamaktadır. Zamanla, akıllı şehir stratejilerinin vurgusu, hizmet sunumunda verimlilik elde etme hedeflerinden, vatandaşlar için daha yüksek yaşam kalitesi ve daha sürdürülebilir yaşam hedeflerine kaymıştır.

Akıllı bir şehir:

- daha iyi karar vermek için şeffaf bilgi oluşturur.
- kaynakların dağılımının rasyonel şekilde gerçekleşmesine yardımcı olur.
- yaşam kalitesini artırır.
- verimliliği artıran ortak yöntemler/prosedürler üretir.
- hizmet sunumunu kolaylaştırır, hizmet hızını artırır.
- teknolojik araçlarla vatandaşların ve sivil toplumun daha fazla katılımını sağlar.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Akıllı Şehirler ayrıca kapsamlı ve entegre planlama süreçleri için mekânsal, çevresel ve finansal planlama araçlarını tanımlayan SCALA Çerçevesi'nin üç sütunundan biridir.

Türkiye'de bütüncül bir akıllı şehir mevzuatı bulunmamaktadır; ancak akıllı şehir kavramı, Ulusal Kalkınma Planı'nda desteklenmektedir. 11. Kalkınma Planı'na göre:

- “683. Yerel yönetimlerin akıllı şehir stratejilerini ve izleyecekleri yol haritalarını hazırlamaları teşvik edilecek, akıllı şehir projelerinin ulusal katmanda önceliklendirilen alanlar ve kabiliyetler dikkate alınarak seçilmesi ve hayata geçirilmesi sağlanacak, akıllı şehir uygulamalarına yönelik yerli üretimin geliştirilmesi desteklenecektir.
- “683.1. Yerel yönetimlere akıllı şehir stratejilerini ve izleyecekleri yol haritalarını hazırlamalarına yönelik Ulusal Akıllı Şehir Stratejisi ve Eylem Planı esas alınarak rehberlik sağlanacaktır.”
- “683.2. Akıllı şehir projeleri, büyükşehir belediyeleri ve 51 il belediyesi öncelikli olmak üzere akıllı şehir olgunluk değerlendirmesi ve kaynak tahsis kısıtları göz önünde bulundurularak önceliklendirilecektir.”
- “683.3. Akıllı şehir uygulamalarında yerli teknoloji uygulamalarının desteklenmesinin yöntemleri analiz edilecek, ihale süreçlerinde esas alınacak yerli üretim oranı başta olmak üzere kriterler belirlenecektir.”
- “683.4. Akıllı şehir ekosistemi analiz edilerek girişimciler, sistem geliştiriciler, teknoloji sağlayıcılar gibi sektörün tüm paydaşları oluşturulacak dijital platformda buluşturulacaktır.”

Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı (2020-2023) hazırlanmıştır. 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı, “Yaşama Değer Katan Yaşanabilir ve Sürdürülebilir Şehirler” olarak tanımlanmaktadır. Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı kapsamında 4 Stratejik Amaç, 9 Hedef ve 40 Eylem belirlenmiştir. Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı'nın stratejik amaçları şunlardır:

- Etkin akıllı şehir ekosistemi oluşturulacaktır,
- Akıllı şehir dönüşüm kapasitesi artırılabilecektir,
- Akıllı şehir dönüşümünde kolaylaştırıcı ve yönlendirici ortam oluşturulacaktır,
- Şehircilik hizmetlerinde akıllı şehir dönüşümü sağlanacaktır.

Eylem planı kapsamında sorumlu ve ilgili kurum/kuruluşlar hakkında bilgi verilmekte ve eylemlerin stratejik amaç, hedef ve diğer eylemlerle olan ilişkilerine yer verilmektedir.

Yeni Kentsel Gündem, kentleşmenin getirdiği zorlukların üstesinden gelmek için bilgi ve iletişim teknolojilerine atıfta bulunmuştur. Yeni Kentsel Gündem'in 66. Maddesi'nde “Dijitalleşme, temiz enerji ve teknolojilerin yanı sıra yenilikçi ulaşım teknolojilerinden yararlanan akıllı bir şehir yaklaşımını benimsemeyi, böylece kent sakinlerine daha fazla çevre dostu seçenekler sunmayı, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi artırmayı ve hizmet sunumunun iyileştirilmesi” taahhüt edilmektedir.

*This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.*

“İnovasyon ve Akıllı Şehirleri Teşvik Etme”, AB RFSC’nin Ekonomik Boyutu altında tanımlanmaktadır. Ekonomik Boyut, beş boyuttan biridir. Çerçeve, “Sürdürülebilirliğe geçişi yönetmek için şehirlerin yeniliği teşvik etmesi ve ‘daha akıllı’ hale gelmesi gerekmektedir. Akıllı yaklaşımlar, yaşanabilir yerel ekonomiler inşa etmek, doğal kaynakları daha iyi korumak ve daha genel olarak yaşam kalitesini artırmak için yeni ve faydalı yollar sağlar.” diye belirtmektedir.

Akıllı Şehirler temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Açık Veri ve Şeffaflık
- » Akıllı Şehir Uygulamaları
- » Akıllı Yaşam
- » Dijital Veri
- » Emniyet ve Güvenlik
- » İletişim Stratejisi
- » Planlama ve Uzun Vadeli Strateji

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.2. ARAZİ KULLANIMI

Mekânsal ve arazi kullanım planları, arazi kullanım düzenlemeleri için en önemli ve yaygın olarak kullanılan araçlar arasındadır. Sürdürülebilirlik, mekânsal planlamanın bir özelliği olarak tanımlanabilir; yerel mekânsal politika ve uygulamalar şüphesiz sürdürülebilir kalkınmayı şekillendirmekle bağlantılıdır.

Kompaktlık veya kompakt şehirlerin kentsel sürdürülebilirlik için faydaları olsa da, daha iyi kentsel kalite sağlamak için merkezsizleşme fikri, kentsel yaşam kalitesini artırmak, yani geniş yeşil alanlar sağlamak için önerilmektedir. Kompaktlık ve merkezsizleşme yaklaşımlarının ise sürdürülebilirlik açısından bazı çevresel, ekonomik ve sosyal avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır.

Kentlerin kentsel makroform ve arazi kullanım nitelikleri sadece şehirlerin sürdürülebilirliği için değil, bölgesel ölçekte arazi kullanım kararları ile tahrip edilen doğal alanların sürdürülebilirliği için de önemlidir.

Mekânsal planlama, yapılı çevrenin doğal alanlara ve tarımsal değeri yüksek alanlara yayılmasını en aza indirmeye, enerji tüketimini azaltmaya ve gürültü emisyonunu sınırlamaya hizmet eder. Bu bağlamda ulaşım maliyetlerini azaltan makroform, arazi kullanımı, kentsel yayılma, yoğunluk, karma kullanım gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. Kent-kır bağlantılarının yanı sıra imar, yeşil kuşaklar ve uygun fiyatlı konutlar da mekânsal ve arazi kullanım planlarının merkezinde yer almaktadır.

Kent formu, kentlerin sürdürülebilirliğini etkileyen önemli bir faktördür. Altyapı maliyeti, ulaşımında enerji kullanımı ve şehirlerin yoğunluk, büyüklük ve açık alan miktarı gibi fiziksel özellikleri arasında güçlü bir bağlantı olduğunu gösteren kanıtlar vardır.

Plansız veya yanlış yönetilen kentleşme, dizginsiz kentsel yayılma, geri döndürülemez arazi kullanımı değişiklikleri ve biyolojik çeşitlilik kaybıyla doğa için tehlike yaratır. Aynı zamanda yüksek kaynak ve enerji tüketimine ve çok yüksek düzeyde kirlilik ve karbon emisyonuna neden olur.

Öte yandan Arazi Kullanımı Teması, Dirençlilik Teması ile de ilişkilidir. Mekânsal planlar afete hazırlık odaklı hazırlanmalı ve doğal afetler için planlama süreci bir bütün olarak tasarlanmalıdır. Ayrıca jeolojik-jeoteknik ve mikrobölgeleme çalışmaları sonucunda ortaya çıkan doğal afetler ve diğer kentsel afet tehlikeleri için risk azaltma kriterleri belirlenmeli ve mekânsal planlarda öncelikli alanlar olarak değerlendirilmelidir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

11. Kalkınma Planı'na göre:

- 665. Türkiye'de insan odaklı, doğal hayata ve tarihi mirasa saygılı, temel kentsel hizmetlerin adil ve erişilebilir şekilde sağlandığı, yerel hizmetlerin yerindelik ilkesiyle yürütüldüğü, yaşam kalitesi yüksek ve dayanıklı yerleşimler oluşturulmasına yönelik politikalara ağırlık verilmektedir.
- 666. Kentlerin sürdürülebilir gelişimini sağlamaya yönelik; erişilebilir yüksek bağlantılı kentsel ulaşım sisteminin kurulması, afetlere ve iklim değişikliğine karşı dayanıklı altyapı, sürdürülebilir üretim ve tüketim mekanizmasının oluşturulması, uzun vadeli bütünlüklü kentsel planlama ve tasarım yapılması ve etkin afet yönetiminin uygulanması gibi çalışmalar, tüm paydaşların katılımını ve kapsamlı bir işbirliğini gerekli kılmaktadır.
- 674. Şehirlerimiz kalkınma vizyonu ile eşgüdüm içerisinde, çok merkezli, karma kullanımı destekleyen, özellikle erişilebilirliği sağlayan bir yaklaşımla planlanacak; mekânsal planlarda topoğrafyayla ahengin sağlanması ve afet riski, iklim değişikliği, coğrafi özellikler ve tarihi değerlerin gözetilmesi esas alınacaktır.
- 674.1. Nazım planlarda yeni alt merkezler tanımlanacak, alt ölçekli planlarda alt merkezlere toplu ulaşım ve yaya ulaşımının sağlanması için gerekli teknik standartlar belirlenecek, Mekânsal Plan Yapım Yönetmeliği bu standartlar doğrultusunda revize edilecektir.
- 679. Şehirleşmede yatay mimari esas alınacak; kentsel ortak yaşam, kentsel aidiyet, mahalle kültürü ve kent bilincini geliştirecek strateji ve uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.

Arazi Kullanımı temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Kentsel Büyüme / Yayılma
- » Planlama ve Uzun Vadeli Strateji
- » Yoğunluk
- » Herkese Yeterli Konut

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.3. KENTSEL TASARIM VE KAMUSAL ALAN

Kentsel tasarım binaların, kamusal alanların düzenlenmesini ve tasarımını içerir. Kentsel tasarım, bina gruplarına, tüm mahallelere ve şehre biçim, şekil ve karakter verme sürecidir. Kentsel tasarım, insanlar ve mekânlar arasındaki geçirgenlik ilişkilerini ele alır ve bunları hareket, kentsel biçim, doğa ve yapılandırılmış alanlar bağlamında analiz eder. Kentsel tasarım, kentlerin mekânsal kalitesini ve özgün kimliğini artırır. Kentsel tasarım, kentsel alanları işlevsel ve çekici kılmak için mimariyi, peyzaj mimarlığını ve şehir planlamasını bir araya getirir.

Bu ana tema esas olarak planlama hiyerarşisine göre arazi kullanım planları ve imar planları ile ilgilidir. Bu ana tema, kentsel tasarım çalışma alanlarından biri de kamusal alan üretimi olduğu için kamusal alan temasıyla da ilişkilidir. Öte yandan kentsel tasarım teması da kentsel hareketlilik ile ilişkilidir.

11. Kalkınma Planı'na göre: "630.3. Tarihi kent dokularına yönelik kentsel tasarımlar yapılacak, tarihi kent bölgeleri bu tasarımlara göre bütüncül anlayışla iyileştirilecektir."

USF, kentsel tasarımı arazi kullanımı veya imar planının bir parçası olarak görmektedir. USF'ye göre orta vadeli master planlar, ayrıntılı ve granüler arazi kullanım yoğunluğunun yanı sıra kentsel tasarım, koruma yönergeleri ve benzeri gibi eşlik eden katmanları tanımlar. Kentsel tasarım için belirli bir hedef yoktur. RFSC, kentsel tasarımı, kamusal alanların ve yaşam ortamının yüksek kalite ve işlevselliğini mekânsal boyutta teşvik etme hedefi altında değerlendirmektedir. Kentsel tasarım için belirli bir hedef yoktur.

Ücretsiz ve erişilebilir kamusal alan gereksinimleri, mekanı her zamankinden daha kritik hale gelmektedir. Açık ve yeşil alanlar, sosyal etkileşim ve rekreasyonda kritik bir rol oynar; yürüyüş, fiziksel aktivite ve diğer motorsuz ulaşım türleri için güvenli yollar sağlar. Şehirlerde kamusal alanların yeşillendirilmesi, daha sıcak iklimlerde kentsel ısı adalarını azaltarak insanlar için dış mekân konforu sağlamaya ve sağlık ve esenliği artırmaya da yardımcı olur.

Sürdürülebilir kentsel yaşamı teşvik etmek için çok işlevli ve bağlantılı bir kentsel sistem olarak kamusal alanın geliştirilmesi ve bakımı önemlidir.

Küresel olarak, bir şehrin arazi alanının yaklaşık üçte biri, şehir sokaklarından mahalle meydanlarına ve parklara, kütüphaneler ve pazarlar gibi kamu tesislerine kadar uzanan kamusal alanlarla kaplıdır. Bu, herkes için yaşanabilir, dayanıklı ve rekabetçi şehirler inşa etmek için önemlidir. Kamusal alan, yerel ekonomileri yönlendirmek, sosyal yaşamı ilerletmek ve sosyal içermeyi geliştirmek için faydalı

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

bir varlıktır.

Kamusal alan stratejisi, arazi kullanımı planlaması ile ilişkilidir. 3194 sayılı ve 03.05.1985 sayılı İmar Kanunu, imar planlarındaki kamuya ve kamu hizmetlerine ayrılacak alanları tanımlar (Madde 13).

“Kamusal Alanların ve Yaşam Ortamlarının Yüksek Kalite ve İşlevselliğini Teşvik Etmek”, RFSC’nin Mekânsal Boyutu altında tanımlanmıştır. Mekânsal Boyut beş boyuttan biridir. Çerçeve, kamusal alanları vatandaşların yaşam kalitesinde ve bir şehrin turistler, yatırımcılar ve işletmeler için çekiciliğinde önemli bir unsur olarak tanımlamaktadır.

Sürdürülebilir şehirler ve insan yerleşimlerine ilişkin SKA 11’in 7. Hedefi “2030 yılına kadar, özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler için güvenli, kapsayıcı ve ulaşılabilir, yeşil ve kamusal alanlara genel erişim sağlamak”tır. Kamusal alan aynı zamanda 3, 5, 6 ve 13. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmak için önemli bir bileşendir.

Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Kentsel Tasarım Uygulamaları
- » Dezavantajlılar için Kentsel Tasarım
- » Kamusal Mekân Üretimi
- » Su Kütleleri
- » Yeşil Alan
- » Yeşil Koridorlar

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.4. SOSYAL HİZMETLER

Sosyal Hizmetler, kamu kaynaklarından yararlanarak yaşlı, kadın, çocuk, engelli, işsiz vb. dezavantajlı bireyleri toplumun diğer üyeleri gibi avantajlı bir düzeye getirmeyi amaçlar. Sosyal veya ekonomik açıdan dezavantajlı vatandaşlara sağlanan “sosyal refah” ve “sosyal yardım” hizmetlerini kapsar. Yasal çerçeve, 2828 sayılı ve 24.05.1983 tarihli Sosyal Hizmetler Kanunu tarafından sağlanmakta olup, yasadan alıntılanmış olan yasal tanım şu şekildedir:

“Sosyal hizmetler, kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür.”

Dünya Bankası, sosyal hizmetleri etkinleştirici boyutlar altında bir alt hedef olarak ifade etmekte ve kentsel sürdürülebilirliği teşvik eden faktörlerden biri olan “sosyal hizmetler” bağlamını USF’de vermektedir. Ayrıca Dünya Bankası, sosyal hizmetleri, yaşam standartlarının iyileştirilmesi için gerekli “zorunlu” bir kolaylık ve nüfusun sağlıklı ve doyurucu bir yaşam sürmesi için bireysel potansiyellerini en üst düzeye çıkarmasını sağlayan bir faktör olarak tanımlayarak güçlü bir önem vermektedir.

Sosyal hizmetlerin vatandaşların refahı için son derece önemli olması nedeniyle, söz konusu göstergeleri kapsayabilecek başka bir kategori olmadığından ilgili göstergelerin “Sosyal Hizmetler” başlığı altında sınıflandırılması gerekmektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Kutu 2 – Stokholm Belediyesi için Seçili Sosyal Hizmetler

Stokholm Şehri'nin bu tarz ilgili sosyal hizmetleri vardır:

İhtiyaç sahibi olan aileler için mevcut olan hizmetler:

- Bekâr ve ergen anneler için destek grupları,
- Doğum öncesi ve doğum sonrası kliniklerinde ebeveynlik eğitimi programları,
- Yetişkinlerin ilişkilerinin eğitilmiş danışmanlar ile tartışabildiği ve problemlerin çözülebileceği aile danışma merkezleri,
- Ayrılmaya karar veren ancak çocukların velayeti konusunda anlaşmaya varamayan kişiler için uzlaşma görüşmeleri,
- Çocuk bakımı, yeni bir toplumda yaşama ve çalışmaya ilişkin destek ve tavsiyenin alınabildiği, yerel göçmen gruplar için grup merkezleri,
- Her ay bir veya iki hafta sonu tek ebeveynin çocuğuna bakan aileleri ve hatta bazen çocuğunu desteklemek, böylece aileye kısa bir mola vermek,
- Aylık gelir desteği, sosyal yardımlar

Engelli bireylerin bakımı için mevcut hizmetler:

Stokholm'ün engellilik politikalarının temel amacı, herkesin eşit bir şekilde topluma erişebilmesi ve topluma katılabilmesidir. Şehrin engellilere yönelik katılım programının temeli insan hakları ilkesidir. Son mevzuat, normal çevrelerinde yaşayabilen, hakları olan hizmet ve desteği alabilen engellilerin haklarını daha da genişletmiştir. Ek destek hizmeti, bir irtibat kişisi, ev düzenleme ödenekleri ve özel barınma hizmetlerini içermektedir.

Stokholm Şehri, belediye bakım hizmetleriyle ilgili konularda destek sunan ve engelli kişilere olabilecek herhangi bir şikâyetle yardımcı olan engelli insanlar için bir kamu denetçisine sahiptir.

Evsizler için mevcut hizmetler:

Stokholm'deki sosyal yardım hizmetleri evsiz insanlara farklı çeşitlerde yardım etmektedir, bunların hepsi bireylerin sorunlarına ve ihtiyaçlarına göre değişmektedir. Barınmaya ek olarak, evsiz bir kişinin madde bağımlılığı ve akıl sağlığı tedavisi, iş eğitim programları, mali yardım ve daha fazlası bakımından yardıma ihtiyacı olabilir. İlçe meclisi madde bağımlılığı ve akıl sağlığı tedavisinden sorumludur. Evsiz insanlara birçok insanın ihtiyaç duyduğu kapsamlı desteği verebilmek için sosyal yardım hizmetleri ve ilçe meclisi arasında işbirliği gereklidir.

Yaşlılar için mevcut hizmetler:

Stokholm'deki yaşlı bakımı, yaşlıların ev ortamlarında kalmalarına ve ihtiyaç duydukları sosyal hizmetleri ve sağlık hizmetlerini almalarına olanak tanımaktadır. Yaş veya engele bağlı zayıflıklar sebebiyle artık evlerinde yardım alamayacak durumda olanlar, ihtiyaçlarının karşılanabileceği alternatif barınma talep edebilir. Stokholm'de yaşayanların yaklaşık yüzde 23'ü (yaklaşık 125.000 kişi), 65 yaşın üzerindedir. Neredeyse 18.000 kişi yemek pişirme, alışveriş yapma, giyinme vb. konularda günlük yardım alırken, yaklaşık 9.000 kişi ise yaşlılar için olan yerlerde kalmaktadır.

Göçmenler için mevcut hizmetler:

İsveç toplumuna sorunsuz bir giriş, iş bulma ve istihdama hazırlık faaliyetlerinde aktif rol alma teşviklerinin güçlendirilmesiyle mümkün olmuştur. Yeni gelen göçmenler için entegrasyon sürecini hızlandırmayı amaçlayan yeni bir reform 1 Aralık 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Reformun bir sonucu olarak İsveç Kamu İstihdam Servisi, İstihdam Hizmeti'nin ve göçmenin bir giriş planı oluşturmak için birlikte çalışabileceği tanıtım faaliyetleri için bir koordinasyondan sorumludur.

Sosyal Hizmetler temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Eğitim
- » Sağlık ve Refah
- » Sosyal İçerme
- » Sosyo-Kültürel Gelişim

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.5. SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL HAREKETLİLİK

Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik, kentsel ulaşımın karmaşıklığıyla etkin bir şekilde başa çıkmak için stratejik ve entegre bir yaklaşımdır. Temel hedefi, sürdürülebilir hareketliliğe doğru bir geçiş sağlayarak erişilebilirliği ve yaşam kalitesini iyileştirmektir. Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planları (SKHP), sürdürülebilir hareketlilik için uzun vadeli bir vizyon tarafından yönlendirilen gerçeklere dayalı karar vermeyi savunur. Temel bileşenler olarak bu, mevcut durumun ve gelecekteki eğilimlerin kapsamlı bir değerlendirmesini, stratejik hedeflerle geniş çapta desteklenen bir ortak vizyon ve hedefleri gerçekleştirmek için entegre bir düzenleyici, tanıtım, finansal, teknik altyapı önlemleri seti gerektirir; bunların uygulanmasına sistematik izleme ve değerlendirme eşlik etmelidir.

Geleneksel planlama yaklaşımlarının aksine SKHP, vatandaşların ve paydaşların katılımına, sektörler arasındaki politikaların koordinasyonuna (özellikle ulaşım, arazi kullanımı, çevre, ekonomik gelişme, sosyal politika, sağlık, güvenlik ve enerji) ve geniş kapsamlı politikalara ve hükümetin farklı katmanları arasında ve özel aktörlerle işbirliğine özel önem vermektedir. Kavram aynı zamanda hareketliliğin (hem insanlar hem de mallar), modlar ve hizmetlerin tüm yönlerini entegre bir şekilde kapsama ve idari sınırları içinde tek bir belediye yerine tüm "işlevsel kentsel alan" için planlama ihtiyacını vurgulamaktadır.

Bir SKHP, aşağıdaki hedefleri takip eden sürdürülebilir bir kentsel ulaşım sistemi yaratmayı amaçlar:

- Ulaşım sisteminin sunduğu erişilebilirliğin herkes tarafından erişilebilir olmasını sağlamak,
- Emniyet ve güvenliğin iyileştirilmesi,
- Hava ve gürültü kirliliğini, sera gazı emisyonlarını ve enerji tüketimini azaltmak,
- Kişilerin ve malların taşınmasında verimliliğin ve maliyet etkinliğinin iyileştirilmesi, ve
- Kentsel çevrenin ve kentsel tasarımın çekiciliğini ve kalitesini artırmaya katkıda bulunmak.

Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planlaması ayrıca:

- Katılımcı bir yaklaşım: karar alma, uygulama ve değerlendirme süreçlerine vatandaşları ve paydaşları baştan ve süreç boyunca dâhil etmek,
- Sürdürülebilirlik taahhüdü: ekonomik gelişme, sosyal eşitlik ve çevresel kalitenin dengelenmesi,
- Entegre bir yaklaşım: politika sektörleri arasında, otorite seviyeleri arasında ve komşu otoriteler arasında uygulamalar ve politikalar,

*This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.*

- Ölçülebilir hedeflere ulaşmaya odaklanmak,
- Taşıma maliyetleri ve faydalarının gözden geçirilmesini gerektirir.

Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Planlama
- » Erişilebilirlik
- » Toplu Taşıma ve Ara Toplu Taşıma
- » Özel Araç Kullanımı
- » Bisiklet
- » Yaya
- » Engelsiz Ulaşım
- » Otoparklar
- » Trafik Güvenliği

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.6. ATIK YÖNETİMİ

Yerel yönetimlerin atık yönetimi hizmetlerini kaliteli, sürdürülebilir ve uygun maliyetli bir şekilde planlamaları ve uygulamaları kritik öneme sahiptir. Sürdürülebilir atık yönetimi, periyodik programları ve politikaları içermeli ve atık hiyerarşisini dikkate alarak farklı atık akışlarının entegre yönetimini sağlamalıdır. Şehirlerin ulusal ve uluslararası sürdürülebilirlik politikaları doğrultusunda formüle etmesi gereken temel konular arasında yer almaktadır.

SKA 11 ve 12, yalnızca verimli atık yönetimini değil, aynı zamanda sürdürülebilir şehirlerde sorumlu tüketim ve üretim yoluyla atık önlemeyi de teşvik etmektedir.

Türkiye'nin Atık Yönetimi Yönetmeliği (02.04.2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmî Gazete), büyükşehir belediyelerinin şehir düzeyinde "Atık Yönetim Planları" hazırlamasını şart koşmaktadır.

AB Atık Çerçeve Direktifi (2008/98/EC), Üye Devletler'in farklı seviyelerdeki yetkili makamlarının "Atık Yönetim Planları" hazırlamasını gerektirmektedir.

Atık Yönetimi temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Ambalaj Atığı
- » AEEE
- » Atık Pil
- » Belediye Atığı
- » Bitkisel Atık Yağ
- » İnşaat Atığı
- » Sıfır Atık
- » Tehlikeli Atık
- » Tıbbi Atık

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.7. BÜTÜNLEŞİK SU YÖNETİMİ

Bütünleşik Su Yönetimi, Sürdürülebilir Şehirlerin su ve atık su alanlarına odaklanan su kaynakları yönetimi boyutunu yansıtır. AB Su Çerçeve Direktifi'ne (2000/60/EC) dayalı olarak, Türkiye'de Havza Ölçekli Bütünleşik Su Yönetim Planlarının sayısı artmaktadır. Bu çalışmalar, yerel yönetimlere su ve atık su yönetimine ilişkin gelecekteki planlama çalışmalarını için örnek teşkil edecektir.

Dünya Bankası tarafından finanse edilen Türkiye'de Sürdürülebilir Şehirler Projesi (Faz II) kapsamında 10 pilot büyükşehir belediyesinin "Bütünleşik Kentsel Su Yönetimi Ana Planları" hazırlanacaktır. Ayrıca su kaynaklarının entegre ve sürdürülebilir yönetimini sağlayan projeler desteklenecektir.

USF boyutları, Doğal Çevre ve Kaynaklar kapsamında, alt temalardan biri olarak "Su Kaynakları Yönetimi" belirlenmiştir. RFSC'nin Çevre boyutu altındaki hedeflerinden biri olan "Su Kaynaklarının Korunması, Sürdürülmesi ve Yönetilmesi (30)", "Biyçeşitliliğin ve Ekosistemlerin Korunması, Yenilenmesi ve Geliştirilmesi (26)" doğrudan su ve atık su yönetimi ile ilgili iken, "Kirliliğin Azaltılması (27)" ve "Doğal Malzemeleri Yönetin, Sürdürülebilir Kaynaklar ve İsrafın Önlenmesi (29)" olarak üç tanesi de ayrıca ilişkilidir.

"SKA 6 - Temiz Su ve Sanitasyon", sürdürülebilir su yönetimine yönelik önemli uluslararası hedeflerden biridir. Kuşkusuz, yerel yönetimler, "Hedef 6.5 - 2030 yılına kadar, uygun olduğu takdirde, sınırötesi işbirliğini de içerecek şekilde her düzeyde entegre su kaynakları yönetimi uygulamak" kapsamında "Bütünleşik Su Yönetim Planları" oluşturmaya teşvik edilen paydaşlardan biri olarak kabul edilebilir.

Bütünleşik Su Yönetimi temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Atıksu Arıtımı
- » Atıksu Toplama
- » İçme Suyuna Erişebilirlik
- » İçme Suyu Kalitesi
- » İçme Suyu Tüketimi
- » Kayıp ve Kaçak

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.8. DİRENÇLİLİK

Kentsel alanlar doğal ve insan kaynaklı afetlerle karşı karşıyadır. Dirençlilik bir sistem kavramıdır ve entegre ve birbirine bağımlı bir birim olarak sosyal-ekolojik sistemin kendisi karmaşık bir uyarlanabilir sistem olarak düşünülebilir. Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi (UNDRR) dirençlilik kavramını tehlikelere maruz kalan bir sistemin, topluluğun veya toplumun, tehlikenin etkilerine karşı temel yapılarının korunması ve yeniden yapılanma da dâhil olmak üzere, zamanında ve etkili bir şekilde dayanma, bu etkileri absorbe etme, bunlara uyum sağlama, dönüştürme ve geri kazanım yeteneği ve risk yönetimi olarak tanımlamaktadır.

Şehirler, karmaşık ve adapte olabilen sistemlerin iyi bir örneğidir. Bu sistemlerin davranışını ve farklı zamansal, mekânsal ve organizasyonel ölçeklerde işleyen mekânsal dokular ile ekolojik ve sosyoekonomik süreçler arasındaki etkileşimleri anlamak önemlidir.

Dirençlilik sosyal-ekolojik sistemlerde sürdürülebilirliğin anahtarıdır. Sürdürülebilirliğe yönelik olan “risk yönetimi” doğal belirsizliğe odaklanan, potansiyel olarak büyük yıkıma neden olan felaketlerden kaçınma yaklaşımıdır. Dirençlilik stratejileri gözden geçirme, planlama ve uygulama faaliyetlerini içermektedir.

11. Kalkınma Planı'na göre:

“689. Afet tehlikesi ve riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve araziler, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşamayı esas alacak şekilde dönüştürülecektir.”

Bunun yanı sıra, afet riski azaltımı ve afete müdahale konusunda birçok ulusal strateji ve proje bulunmaktadır:

- Aralık 2017'de gerçekleştirilen Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulu'nda, Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın (TAYSB) hazırlanması ve yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır.
- Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) 2013
- Afet Riski Azaltım Stratejisi (ARAS) Projesi. ARAS Projesi 2016 yılında başlamıştır; ancak henüz tamamlanmamıştır.
- Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP – 2023)

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

5393 sayılı ve 12.07.2005 tarihli Belediye Kanunu, Madde 53'e göre: "Belediye; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum planlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlar."

5393 sayılı ve 12.07.2005 tarihli Belediye Kanunu'na göre: "Doğal afetlerle ilgili büyükşehir düzeyinde plan ve diğer hazırlıkların yapılması; gerektiğinde, diğer afet bölgelerine ekipman ve malzeme şeklinde destek sağlamak; yangınla mücadele ve acil durum hizmetleri sağlamak; patlayıcı ve yanıcı maddelerin üretim ve depolama yerlerinin belirlenmesi, ev, iş yeri, dinlenme tesisleri, fabrikalar, sanayi kuruluşları ve kamu kurum ve kuruluşlarının yangın ve diğer afet önleme tedbirleri açısından denetlenmesi ve bu konuda kanuni izinlerin verilmesi, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görevleri ve sorumlulukları arasındadır."

Uluslararası ölçekte tanınan birçok program yayımlanmıştır:

- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) – Toplum Temelli Direnç Analizi (2012)
- UNDRR – Şehirlerin Dirençli Hâle Getirilmesi Kampanyası (2010 – devam ediyor)
- UN-HABITAT – Kentsel Dirençlilik Profili Programı (2012 – devam ediyor)
- Dünya Bankası – Dirençli Şehirler Programı (2013)
- Dünya Bankası – Global Afet Azaltma ve Kurtarma Kurumu (2016)
- Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi de, Afet Riski Azaltım (Sendai, 14-18 Mart 2015) hakkındaki Üçüncü Birleşmiş Milletler Konferansı'nda benimsenmiştir.

USF'nin sonuç boyutlarından biri olan ve "Şehirlerin genel direncini artırırken sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik çalışma"yı hedefleyen "İklim Eylemi ve Dirençlilik" odak alanlarından biri olarak belirlenmiştir. Bu nedenle USF, dirençliliği iklim boyutuyla sınırlamaz ve tüm boyutlarda dayanıklılık göstergelerini içermektedir.

Birleşmiş Milletlerin "SKA 11 – Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak", dirençliliğe ilişkin önemli uluslararası yaklaşımlardan biridir.

Dirençlilik temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Afet Yönetim Stratejisi
- » Afet Riski Azaltım Stratejisi
- » Afete Maruziyet

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.9. DOĞA VE KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA

Türkiye’de doğa koruma politikaları, uluslararası sözleşmelerdeki yükümlülüklerle birlikte çeşitli yasalarla tanımlanmaktadır. Doğa koruma alanında yetkili kamu kurumlarının oluşturduğu yasalarla hem merkez hem de taşra teşkilatları planlama görevlerini üstlenmiştir. Alan koruma ve türlerin korunması, doğa koruma politikalarının temel direkleridir. Korunan alanlara özel planlama, ilgili alanların koruma durumuna göre hazırlanan yönetim planları üzerinden tanımlanır. Doğa koruma politikalarının bir diğer ayağı olan tür koruma yaklaşımları da yasa düzeyinde tanımlanmıştır. Ortak kültür ve tarih, toplumu tutan ve birleştiren temel unsurlardır. Bu nedenle kültürü yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak için yapılan uygulamalar büyük önem taşımaktadır. Müze, sergi, kütüphane gibi çeşitli kültürel tesisler açılmalı, topluma yönelik hazırlanan etkinliklerle kültür ve sanat etkinliklerinin kent yaşamıyla bütünleştirilmesi amaçlanmalıdır. Bir toplumun geçmişini geleceğe taşıyan bağlayıcı bir unsur olarak tarihi ve kültürel mirasın korunması büyük önem taşımaktadır. Kentin bir tür kimlik olarak önemini ve değerini ortaya koyan bu miraslar, turizmin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Mekânsal planlamada tabiat ve kültür varlıklarının korunması ve restorasyonuna yönelik faaliyetlere önem verilmeli ve bu konudaki uygulamalar geliştirilmelidir. Başlık, “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” (21.07.1983 tarih ve 2863 sayılı Resmî Gazete) ile de paraleldir.

Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Korunan Alanlar
- » Orman Varlığı
- » Sulak Alanlar
- » Tür Koruma
- » Tarihi ve Kültürel Miras

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.10. GÜRÜLTÜ KİRLİLİĞİ

Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği, gürültü seviyesinin azaltılması da dâhil olmak üzere gürültü ile ilgili sorunlar ve olumsuz etkilerle başa çıkmak için tasarlanmış bir Gürültü Eylem Planının (GEP) hazırlanmasını gerektirmektedir. Çevresel gürültü değerlendirme raporlarının hazırlanmasından, bu raporların gözden geçirilmesinden ve değerlendirilmesinden BB'ler sorumludur. Şehir merkezlerinde, anayollarda, demiryollarında, havaalanlarında ve endüstriyel tesislerde gürültü haritaları ve GEP'ler hazırlanmaktadır.

Ulusal Çevresel Gürültünün Değerlendirmesi ve Yönetimi Yönetmeliği; BB'ler, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İl Müdürlükleri ve Valilik İl Özel İdaresi gibi farklı kuruluşlar tarafından yürütülen ortak sorumlulukları içermektedir. Yakın zamanda hazırlanan "Balıkesir BB için Taslak Gürültü Eylem Planı"nın linki aşağıda örnek olması açısından verilmiştir¹³. Balıkesir BB, sıcak nokta bölgelerini belirlemiş ve otomobil ve kamyonlar için bazı sınırlamalar uygulamış, hız limitleri otomobiller için 30 km/s ve ağır kamyonlar için 10 km/s gibi minimum seviyelerde uygulanmaktadır. Yeni ticari tesisler için yalıtımın zorunlu olduğu bu noktalarda yeni okul ve sosyal tesis kurulmasına izin verilmemektedir. Yeşil dalga sistemi trafik akışını düzenler ve trafik ışıkları arasındaki mesafeleri optimum seviyede tutarak daha iyi gürültü seviyeleri sağlar. Bunun yanı sıra sıcak nokta olarak tanımlanan alanlarda otoyol ve caddelerde abartılı egzoz kullanımı engelleniyor. Yetkili birimler denetimleri sıkılaştırabilir ve abartılı egzoz cezalarını artırabilir.

Çevresel gürültünün değerlendirilmesi ve yönetimine ilişkin 2002/49/EC sayılı Direktif, nüfusu 100.000'den fazla olan yerleşim yerleri için her 5 yılda bir ana yollar için gürültü haritalarının ve gürültü eylem planlarının hazırlanmasını ve yayınlanmasını gerektirmektedir. Eşik değerler, büyük demiryolları için yılda 30.000'den fazla tren, büyük havaalanları yılda 50.000'den fazla sefer ve ana yollar için yılda 3 milyon araç olarak dikkate alınmaktadır. Bristol Havalimanı'nın Gürültü Eylem Planı'na ait bir bağlantı verilmiştir¹⁴.

RFSC'nin çevresel boyuttaki hedeflerinden biri de gürültü kirliliğini şehirlerdeki yaşam kalitesine bir tehdit olarak tanımlayan "Kirliliğin Azaltılması (27)"dir. RFSC'nin "Alternatif ve Sürdürülebilir Hareketliliğin Geliştirilmesi (6)"nin Mekânsal Boyut kapsamındaki bir diğer amacı, gürültü kirliliğini yerel yönetimlerin ulaşım ihtiyaçları nedeniyle şu anda karşı karşıya oldukları zorluklardan biri

13 <https://www.balikesir.bel.tr/Documents/file/Bal%C4%B1kesir%20%C4%B0li%20G%C3%BCr%C3%BClt%C3%BC%20Eylem%20Plan%C4%B1%20Draft%20Report.pdf>

14 <https://www.bristolairport.co.uk/about-us/environment/aircraft-noise>

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

olarak tanımlamaktadır. Gürültü Eylem Planları, BB'ler için gürültü kaynağı olan ulaşım, sanayi ve eğlence açısından temel bilgileri, şehrin gürültü haritasını, gürültü azaltma senaryolarını ve gürültü azaltma eylemlerini içermektedir

Gürültü kaynaklarına göre endüstriyel gürültü seviyesi haritası, karayolu ve yol gürültü seviyesi haritası ve varsa raylı sistemler gürültü seviyesi ve havalimanı bazlı ulaşım gürültü seviyesi haritaları belirlenmiş ve her bir gürültü kaynağı için gürültü analizlerine yer verilmiştir. Hanelerin gürültü azaltma senaryoları ve gürültü maruziyeti değerlendirilir. Her bir gürültü kaynağı için yerel olarak gürültü azaltma eylem planları hazırlanmakta ve alınacak önlemler, yapılacak yatırımlar ve sorumlu birimlere ilişkin bilgiler eylem planında yer almaktadır.

Karayolları için sessiz asfalt uygulamaları, gürültü perdesi uygulamaları, trafiği düzenleyerek araç hızlarının düşürülmesi, ağır vasıtalar için güzergâh sınırlamaları ve yeşil bariyer uygulamaları uygulanmaktadır. Endüstriyel ve sosyal eğlence tesisleri için gürültü azaltma eylem programları belirlenmekte ve uygulanmaktadır. Gürültüyü kaynaktan azaltmak, yayılım yolu boyunca azaltmak ve alıcıda azaltmak için önlemler alınır. GEP raporları, kamuyu aydınlatma sürecine ilişkin bilgileri içermektedir.

Gürültü Kirliliği temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Rahatsızlık
- » Ulaşım Kaynaklı Gürültü

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.11. İKLİM EYLEMİ

İklim Eylemi, Sürdürülebilir Şehirlerin yerel düzeyde küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik ulusal çabalara katkıda bulunmaları için temel konulardan biridir.

Yeni bir Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları Yönetmeliği, Türkiye Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın hazırlık aşamasındadır ve büyük olasılıkla 2021'de yayınlanacaktır. Yönetmelik, kademeli olarak belediyelerin sera gazı azaltım eylem planları ve iklim değişikliğine uyum eylem planları hazırlamasını gerektirecektir. Bu planların düzenli olarak izlenmesi ve güncellenmesi belediyeler için başka bir gereklilik olarak beklenebilir.

Şehirlerin iklim değişikliği üzerindeki etkisini en aza indirmek ve dayanıklılığı teşvik etmek için USF'nin ana boyutlarından biri "İklim Eylemi ve Dirençlilik"tir.

RFSC'nin çevre boyutu altındaki hedeflerden ikisi "İklim Değişikliğini Azaltmak (25)" ve "İklim Değişikliğine Uyum Sağlamak (28)"tir. Birleşmiş Milletler'in SKA 13 - İklim Eylemi, küresel iklim değişikliğine meydan okuyan önemli uluslararası yaklaşımlardan biridir. Bu SKA kapsamındaki 13.1.2 ve 13.1.3 göstergeleri sırasıyla, "ulusal ve yerel afet riskini azaltma stratejilerine sahip ülke sayısı" ve "ulusal afet risk azaltma stratejilerine uygun olarak yerel afet risk azaltma stratejilerini benimseyen ve uygulayan yerel yönetimlerin oranı"dır.

İklim Eylemi temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Azaltım
- » Uyum

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.12. TEMİZ HAVA

Temiz hava, sürdürülebilir bir şehrin temel bir yönüdür. Bu nedenle Temiz Hava, bir tema olarak SÇ'ye eklenmiştir. Türkiye'de temiz hava, Ulusal Hava Kalitesi İzleme ve Yönetme Yönetmeliği tarafından düzenlenmektedir. Bu mevzuat, ilgili kurumlar ile işbirliği içerisinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü (ÇŞİDB) tarafından Temiz Hava Eylem Planı (THEP) hazırlanmasını gerektirmektedir. BB'ler, THEP'in hazırlanmasında işbirliği yapan en önemli kurumlardır. BB'ler şu anda Ek IV'e göre ÇŞİDB ile yakın işbirliği ve katkı içinde THEP'yi hazırlamaktadır.

SKA 11.6'nın hedefi, " 2030 yılına kadar, belediye atıkları ile diğer atıkların yönetimine ve hava kalitesine özel önem verilerek kentlerde kişi başına düşen olumsuz çevresel etkileri azaltmak"tır. RFSC, yarının şehirleri için bir Avrupa vizyonu için 5 boyut ve 30 hedef içermektedir. Çevresel boyuttaki bu hedeflerden biri de doğrudan Kirliliğin Azaltılması (27), Doğal Madde Kaynaklarının Sürdürülebilir Yönetimi ve dolaylı olarak hava kirliliği ile ilişkili olan Atıkların Önlenmesidir (29).

Avrupa için ortam hava kalitesi ve daha temiz hava hakkında 27 Eylül 1996 tarih ve 96/62/EC sayılı Avrupa Konseyi Direktifi ve 21 Mayıs 2008 tarih ve 23-24 tarihli 2008/50/EC revize Direktifi. Hava kalitesinde hava kalitesi riski varsa veya kirlenme seviyesi uyarı eşiği aşılsa THEP hazırlanır.

Birçok Avrupa şehri, yirmi yılı aşkın bir süredir THEP'i hazırlamaktadır; aşağıda Manchester Şehri Temiz Hava Planını bulabilirsiniz.¹⁵

THEP, her izleme istasyonunda ölçülen kirlilik parametrelerini (SO₂, PM₁₀, CO, NO, NO₂, NO_x ve O₃) ve izleme istasyonunun kuruluş amacını (Kırsal Alan, Kentsel Alan, Trafik ve Arka Plan) içerir. Her izleme istasyonu için koordinat bilgisi, kod, operasyondan sorumlu birim ve aktif olduğu yılların zaman çizelgesi. Ölçülen hava kalitesi izleme verilerinin ortalama değerleri, önceki yılların aylık tablolarında gösterilmektedir.

THEP Raporu kapsamında hava kalitesi sınır değerlerinin aşılması durumu ve kirliliğin aşıldığı yerler belirtilir. Kirlilik türü tanımlanır, kirlenen alan (km²) ve kirliliğe maruz kalan nüfus tahmin edilir. Kirlilik kaynağı değerlendirilir, kirliliğin nedenleri belirlenir ve meteorolojik faktörler dikkate alınarak kirliliğin dağılım ve dağılım durumu açıklanır.

İllerde yapılan Hava Kirliliği Emisyon Envanteri çalışmasının uygunluğuna göre; THEP raporlarında; kirlilik kaynağı olarak belirlenen Sanayi, Evsel Isıtma ve Karayolu Taşımacılığı açısından PM₁₀, SO₂ ve NO_x için ilgili yakıt türleri, emisyon alt toplamları belirlenmiştir.

¹⁵ <https://cleanaigm.com/clean-air-plans>

*This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.*

Hava kirliliğini önlemek için alınacak önlemler başlığı altında, mevcut iyileştirme projelerinin veya alınan önlemlerin detayları, kirliliğin azaltılması için proje ve/veya uygulanacak önlemlerin detayları, uygulama zaman çizelgesi ve planlanan hava kalitesinin iyileştirilmesine ilişkin bilgiler parametreler tanımlanır.

THEP Raporu'nun sonuç bölümünde çözüm önerilerine yer verilmiş olup, izlemenin iyileştirilmesi, emisyon veri toplama hızının artırılması, hava kalitesi modellerinin çalıştırılması ve THEP'in geliştirilmesi için alınması gereken önlemler detaylandırılmıştır.

Temiz Hava temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliği
- » Ölçüm İstasyonu
- » Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliği
- » Ulaşım Kaynaklı Hava Kirliliği

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.13. EKONOMİK GELİŞME VE İSTİHDAM

Büyüme, ulusal kaynakların daha fazla tüketilmesi, daha fazla atık ve hızlı çevresel bozulma anlamına geldiği için, ekonomik büyüme ve sürdürülebilirlik çelişkili gelebilir. Öte yandan ekonomik büyüme, istihdam sağlayarak ve gelirleri artırarak ekonominin refahını sağlayacak ve yaşam standardını iyileştirecektir. Ek olarak, ekonomik büyüme çevreyi bile koruyabilir. Bir ülke yüksek bir yaşam standardına ulaştığında, insanlar çevresel olanaklara değer verir. Başka bir deyişle, insanlar zenginleştikçe, sadece hayatta kalmalarını değil, geleceklerinin ve çevrelerinin refahını düşünmeye başlarlar; ve bu zenginlik ile hükümetleri çevreyi iyileştirme konusunda etkileyebilir. Tüm süreçte, ekonomik büyümenin ekonomik gelişme ile eşanlı olmadığını anlamak önemlidir. Bunun gerçekte anlamı, ekonomik büyümenin sadece sayısal bir ölçüm olduğu, ekonomik gelişmenin ise yaşam beklentisi, gelir eşitliği, eğitim, ekonomik dayanıklılık vb. ile ölçülen yaşam kalitesini artırarak vatandaşların genel refahını amaçlayan daha geniş bir kavramı içermesidir.

Ekonomik Gelişme ve İstihdam temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Mesleki Eğitim
- » Ekonomik Refah
- » İstihdam
- » Kırsal Kalkınma
- » Ticari Ortam

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.14. MALİ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SERMAYE YATIRIMI

Belediyeler şehrin altyapısını geliştirmekten ve çeşitli hizmetler sunmaktan sorumlu olduğundan, belediyelerin mali sürdürülebilirliği, şehirlerin sürdürülebilirliği ile bağlantılıdır. Vatandaşlara uygulayacakları vergilerin miktarı ve bütçe harcamalarını nasıl tahsis edecekleri vatandaşların hayatını büyük ölçüde etkileyecektir. Gelirler yeterli olmadığında, yerel veya uluslararası finansman kuruluşlarından da borç alabilirler. Ancak aşırı borçlanmanın riski vardır; bu nedenle belirli bir sınırdan tutulmalıdır. Aksi takdirde, belediye gelirleri, sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli sermaye ve çevre yatırımları yerine borç geri ödemesine tahsis edilecektir.

SCP'nin ilk fazında, BB'lerin finansal yönetimdeki (gelir yönetimi ve geliştirme, gider kontrolü ve varlık bakımı, borç yönetimi, belirli gelirleri korumak için özel amaçlı araçların kullanılması ve finansman seçeneklerinin hariç tutulması) kapasitelerinin artırılması ihtiyacı teşhis edilmiştir. SCP kapsamında Belediye Finansal Öz değerlendirme (MFSA) sistemine geçilmiş, çevrimiçi programa ücretsiz erişim sağlanmış ve bu program aracılığıyla BB'lerin mali değerlendirme raporları oluşturmaları istenmiştir. Öte yandan, kamu hizmetleri için "Bağlı Kuruluşlar Finansal Öz değerlendirme (UFSA)" adlı web tabanlı bir araç da önerildi. Bu araç için tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri projenin ilerleyen aşamalarında gerçekleştirilecektir.

Bir sermaye planı, belediyenin stratejik vizyonu, kentsel gelişim planı ve yıllık bütçesi arasında bir bağlantı kurar. Bu plan, beklenen kamu altyapı genişletme ve yenileme yatırım projelerinin yanı sıra bir finansman yaklaşımını belirleyecektir. Bir sermaye yatırım planı, şehrin mekânsal gelişimi ve yapı çevresi ile ilişkili yatırım ihtiyaçlarını yönetmek için şehrin politikalarını ve finansal yeteneklerini tanımlayacaktır. Ancak Türkiye'de birçok belediye master planlarını tamamlamamış ve varlık yönetim sistemlerine sahip değildir. BB'ler geniş bir coğrafi alana ve çok sayıda insana hizmet vermekten sorumludur. Hizmet alanının, altyapının oldukça zayıf olduğu kırsal alanları da kapsayacak şekilde genişletilmesi nedeniyle yatırım ihtiyaçları artmıştır. Sınırlı finansal kaynakları en iyi şekilde tahsis etmek için verimli planlama zorunludur.

Bu plan aynı zamanda, sermaye iyileştirmeleri için yıllık bütçenin bir yüzdesini ayırma ve yıllık borç servisinin boyutunu sınırlama taahhüdüne yönelik bir mali disiplini de motive edecektir.

Bir belediye sermaye yatırım planı, büyük olasılıkla, şehrin gelecekteki gelirleri, gelecekteki işletme giderlerini ve sermaye rezervlerine aktarılacak mevcut fon miktarını tahmin ettiği bir mali kapasite değerlendirmesini içerecektir.

Kapsamlı, çok yıllık sermaye planları birçok fayda sağlar. (a) kamu sermaye varlıklarının etkin yönetimini teşvik ederler; (b) bir belediyeyi fon gereksinimlerini ve gerekli büyük yatırımların muhtemel zamanlamasını dikkate almaya teşvik ederler ve (c) ayrıca beklenen projeleri bir araya getirerek bir şehrin dış fon kaynaklarını takip etmesini sağlarlar. Kısacası, sermaye planları şehirlerin daha verimli çalışmasına yardımcı olabilir.

Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Borç Yönetimi
- » Gelir ve Mali Özerklik
- » Maliyet Etkinlik
- » Yatırım Harcamaları

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.15. YENİLENEBİLİR ENERJİ VE ENERJİ VERİMLİLİĞİ

Önümüzdeki 20 yıl içinde şehirde yaşayanların sayısının kabaca 3,5 milyardan 5 milyara çıkması beklenmektedir. Bu hızda kentleşme, daha fazla ekonomik faaliyeti, genişletilmiş altyapıyı ve artan belediye hizmetleri ihtiyacını desteklemek için daha fazla enerji gerekeceğinden, enerji talebini önemli ölçüde artıracaktır. Bu, özellikle önümüzdeki on beş yıl içinde kentsel büyümenin %90'ını oluşturacak olan gelişmekte olan ülkeler için geçerlidir. Bu büyümenin sürdürülebilir olmasını sağlamak için şehirlerin daha enerji verimli hale gelmesi gerekmektedir.

Enerji maliyetleri genellikle belediye bütçesinin büyük bir bölümünü temsil etmektedir. Belediyelerde enerji kullanımı, eski ekipman kullanımı, yetersiz bakım ve verimli ekipman satın almak için sınırlı bütçeler nedeniyle genellikle oldukça verimsizdir. Enerji verimliliği sadece enerji tasarrufu sağlamakla kalmaz, havayı temizler, aynı zamanda tüketicilerin paradan tasarruf etmesini sağlar. Kömür ve doğal gaz gibi geleneksel enerji kaynakları iklim değişikliğine büyük katkı sağlarken, yenilenebilir enerji iklimimiz, sağlığımız ve ekonomimiz için faydalı olmaya devam etmektedir. Rüzgâr ve güneş enerjisi üretimi için su kullanmamakta; ve bu nedenle mevcut su kaynaklarını kirletmemektedir.

Enerji verimliliği, aynı görevi gerçekleştirmek için daha az enerji kullanmaktır. Enerji verimliliği, enerji ithalatına olan talebi azaltır ve hem haneler hem de halk için maliyetleri düşürür. Yalıtım ihtiyacı olan belediye binalarının varlığı, yetersiz ve enerji kullanan ekipmanların ihmal edilmesi soğuk iklim bölgelerinde yaygın görülen sorunlardır. Belediyenin hizmet verdiği alanlarda; bölgesel ısıtma tesislerinde, içme suyu temininde, arıtma ve atık su arıtma ve işleme sistemlerinde kullanılan pompa ekipmanlarının enerji verimliliği önemli bir tasarruf aracıdır. Binalar enerji verimliliği göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır. Enerji verimliliğinin artırılması her kurum ve kuruluş, işletme ve birey için bir öncelik olmalıdır. İletim, ısı kaybı ve verimsiz teknoloji nedeniyle her yıl enerji israf edilir.

İnsan davranışı, enerji tasarrufu için en önemli araçtır. Teknolojilerin kullanım şekli, enerji verimliliğinin en etkili aşamasıdır. Enerji verimli teknolojilerin seçilmesi ve satın alınması en önemli karar aşamasıdır. En önemli adım, yerel yönetimlerin çok yıllık stratejik planları ve enerji verimliliği programlarını benimsemesidir. Çeşitli sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler nedeniyle yüksek verimli teknolojilerin ve potansiyel enerji tasarrufunun kullanılmadığı durumları ortadan kaldıracak plan ve politikalar geliştirilmelidir. Bu hedefe doğru ilerlemek, daha enerji verimli hale gelmenin en önemli bileşenidir.

Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Belediye Enerji Eylemi
- » Yenilenebilir Enerji Verimliliği
- » Enerji Verimliliği

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.3.16. YÖNETİŞİM

Yönetişim, şeffaflık, açıklık, hesap verebilirlik ve hukukun üstünlüğü kapsamında sorumluluk, etkinlik ilkeleri çerçevesinde vatandaşlar ve onların temsilcisi olarak karar vericiler arasında karşılıklı etkileşim temelinde, yönetişim, yönetim ve karar alma süreçlerinde ortak karar alma, işbirliği ve katılımın desteklenmesine dayanır. Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu (5018 sayılı ve 10.12.2003 tarihli Resmî Gazete) da bu prosedürleri şu şekilde desteklemektedir: “Bu Kanunun amacı; kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü düzenlemektir”. Sürdürülebilirliği sağlamak için, İyi Yönetişim İlkeleri olarak aşağıda belirtilen adımlarla karar alma süreçlerine sivil katılım garanti edilmelidir.

Dünya Bankası, Kentsel Sürdürülebilirlik Çerçevesi (USF) belgesinde iyi yönetişimi, sürdürülebilirliği elde etmek için olanak sağlayan boyutlardan biri olarak ifade eder. Belgede ayrıca, iyi yönetişimin, bir şehrin güçlü bir kurumsal kapasite ile birlikte planlar geliştirmesi ve bunların uygulanmasını izlemesi için kilit bir faktör olduğu ifade edilmektedir. Öte yandan, sürdürülebilirlik politikalarının ve mekânsal planlama araçlarının fizibilitesi büyük ölçüde bir şehrin finansal ve yönetim kapasitesine bağlıdır. Şehirler, sürdürülebilirliği ve paylaşılan refahı, etkili kentsel yönetim, dönüşümsel liderlik, vatandaş katılımı, çok paydaşlı planlama ve uygun ve etkili politikaların, yasaların ve düzenlemelerin uygulanması yoluyla en iyi şekilde birleştirebilirler. Bu arada, şehir finansmanının nasıl yönetildiğine ve şehir kararlarının nasıl alındığına ilişkin açıklık ve şeffaflık, şehrin liderliğine olan güveni güçlendirmeye yardımcı olabilir. Dolayısıyla, İyi Yönetişimin bir şehrin sürdürülebilirliği için son derece önemli olması nedeniyle, söz konusu ilgili göstergeleri kapsayabilecek başka bir kategori olmadığından, ilgili göstergeler yeni bir başlık altında “Yönetişim Stratejisi” olarak kategorize edilmelidir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

İyi bir örnek olarak, Londra Meclisi analiz edilebilir. Meclisin, İyi Yönetişim ve bilgi paylaşımına ilişkin kendi iç prosedürleri vardır; ayrıca sözleşmeler, hibeler, bütçe, iş planları maaşları ve gider hesapları kolay erişim için websitelerinde yayınlanmaktadır. Meclis ayrıca, her bir kararı, imzalandıktan sonraki bir iş günü içinde ve Bilgiye Erişim Özgürlüğü Yasası uyarınca ilgili tüm arka plan bilgileriyle birlikte yayınlar.

Ayrıca aşağıdakileri içeren bir “Açıklık Beyanı” vardır:

- Nasıl çalıştığımıza ve işlediğimize dair bilgileri yayımlayarak Londralıların bizi sorumlu tutmalarına yardımcı olmak,
- Karar verme süreçlerimizin ve yönetim düzenlemelerimizin ulaşılabilir olmasını sağlamak,
- Elimizdeki veriyi halka açmak, analiz, anlama ve inovasyon için Londra’da veri sahibi olanları da aynı şeyi yapmaya teşvik etmek,
- Hangi bilgileri halka açmamızı anlayabilmek için Londralıları dinlemek,
- Bilgi taleplerine hızlıca ve kapsamlı bir biçimde yanıt vermek,
- Hükümet beklentilerini karşılamak, aynı zamanda şeffaflığı daha da artırmak ve yerel yönetim şeffaflığının ön saflarında kalmak için fırsatlar aramak.

Yönetişim temasının alt temaları aşağıda listelenmiştir:

- » Cinsiyet Eşitliği
- » Gıda Güvenliği
- » İnsan Kaynakları Yönetimi
- » Katılımcılık
- » Planlama

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.4. ALT TEMALAR

Her bir alt temanın ayrıntılı tanımları ve göstergeleri belgenin Ek 1'inde sunulmaktadır. BBSÇ toplamda 78 alt temadan oluşmaktadır.

No	SB / Tema / Alt Tema	Gösterge Sayısı	No	SB / Tema / Alt Tema	Gösterge Sayısı	No	SB / Tema / Alt Tema	Gösterge Sayısı	No	SB / Tema / Alt Tema	Gösterge Sayısı
SOSYAL			21	Sosyo-Kültürel Gelişim	3	42	İçme Suyuna Erişebilirlik	1	EKONOMİK		
1	Akıllı Şehirler	32	5	Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik	25	43	İçme Suyu Kalitesi	2	13	Ekonomik Gelişme ve İstihdam	15
1	Açık Veri ve Şeffaflık	2	22	Planlama	2	44	İçme Suyu Tüketimi	3	62	Mesleki Eğitim	5
2	Akıllı Şehir Uygulamaları	10	23	Erişilebilirlik	2	45	Kayıp ve Kaçak	4	63	Ekonomik Refah	4
3	Akıllı Yaşam	4	24	Toplu Taşıma ve Ara Toplu Taşıma	7	8	Dirençlilik	14	64	İstihdam	2
4	Dijital Veri	4	25	Özel Araç Kullanımı	2	46	Afet Yönetim Stratejisi	4	65	Kırsal Kalkınma	1
5	Emniyet ve Güvenlik	2	26	Bisiklet	3	47	Afet Riski Azaltım Stratejisi	6	66	Ticari Ortam	3
6	İletişim Stratejisi	9	27	Yaya	2	48	Afete Maruziyet	4	14	Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı	18
7	Planlama ve Uzun Vadeli Strateji	1	28	Engelsiz Ulaşım	2	9	Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma	10	67	Borç Yönetimi	4
2	Arazi Kullanımı	17	29	Otoparklar	2	49	Korunan Alanlar	2	68	Gelir ve Mali Özerklik	5
8	Kentsel Büyüme / Yayılma	4	30	Trafik Güvenliği	3	50	Orman Varlığı	2	69	Maliyet Etkinlik	6
9	Planlama ve Uzun Vadeli Strateji	6	ÇEVRESEL			51	Sulak Alanlar	1	70	Yatırım Harcamaları	3
10	Yoğunluk	2	6	Atık Yönetimi	25	52	Tür Koruma	1	15	Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	11
11	Herkese Yeterli Konut	5	31	Ambalaj Atığı	1	53	Tarihi ve Kültürel Miras	4	71	Belediye Enerji Eylemi	4
3	Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan	18	32	AEEE	1	10	Gürültü Kirliliği	4	72	Yenilenebilir Enerji Verimliliği	4
12	Kentsel Tasarım Uygulamaları	5	33	Atık Pil	1	54	Rahatsızlık	2	73	Enerji Verimliliği	3
13	Dezavantajlılar için Kentsel Tasarım	2	3	Belediye Atığı	9	55	Ulaşım Kaynaklı Gürültü	2	KURUMSAL		
14	Kamusal Mekân Üretimi	3	35	Bitkisel Atık Yağ	1	11	İklim Eylemi	9	16	Yönetişim	19
15	Su Kütleleri	1	36	İnşaat Atığı	2	56	Azaltım	5	74	Cinsiyet Eşitliği	3
16	Yeşil Alan	5	37	Sıfır Atık	4	57	Uyum	4	75	Gıda Güvenliği	2
17	Yeşil Koridorlar	2	38	Tehlikeli Atık	4	12	Temiz Hava	10	76	İnsan Kaynakları Yönetimi	3
4	Sosyal Hizmetler	17	39	Tıbbi Atık	2	58	Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliği	4	77	Katılımcılık	7
18	Eğitim	4	7	Bütünleşik Su Yönetimi	16	59	Ölçüm İstasyonu	1	78	Planlama	4
19	Sağlık ve Refah	4	40	Atıksu Arıtımı	3	60	Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliği	2			
20	Sosyal İçerme	6	41	Atıksu Toplama	3	61	Ulaşım Kaynaklı Hava Kirliliği	3			

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Göstergeler, Türkiye belediyeleri için gerekli alanlardır. BB'ler hedeflerini alt temalara göre belirlemektedir. İlaveten, projede alt temalar, Görev 2'de BB'lerden anketler aracılığıyla gayrimaddi bilgiler toplanırken kullanılacaktır.

4.5. GÖSTERGELER

BBSÇ'nin 260 göstergesi bulunmaktadır. Dolayısıyla, raporun Ek 2'sinde, BBSÇ'nin bütün göstergelerini sunan bir göstergeler listesi oluşturulmuştur. Buna ilaveten, raporun Ek 3'ü, Bölüm 4.7'de verilen örnek gösterge bilgi kartı kullanılarak oluşturulan 260 gösterge kartını (her bir gösterge için bir kart) içermektedir.

Raporun bu bölümü, BBSÇ'nin üç konuya dayalı analizini içermektedir:

- Belediyelerin, göstergelerin değeri üzerindeki etkisi
- Birincil (temel) ve ikincil göstergeler
- Yerel, ulusal ve uluslararası göstergeler

Özetle:

- Sırasıyla %38, %43 ve %19'a tekabül edecek şekilde 98 çevresel, 113 sosyal ve 49 ekonomik gösterge bulunmaktadır.
- Belediyelerin gösterge değeri üzerindeki etkisi 107 gösterge için çok yüksek, 58 gösterge için yüksek, 58 gösterge için orta, 26 gösterge için düşük ve 11 gösterge için çok düşüktür. Bu sayılar sırasıyla %41, %22, %22, %10 ve %4'e tekabül etmektedir.
- Sırasıyla %23 ve %77'ye tekabül edecek şekilde, 60 birincil ve 200 ikincil gösterge bulunmaktadır.
- Sırasıyla %45, %37 ve %18'e tekabül edecek şekilde, 118 uluslararası düzeyde, 96 ulusal düzeyde ve 46 yerel düzeyde gösterge bulunmaktadır.

Tablo 12 ve Tablo 13 özet bilgileri sunarken, raporun ilerleyen alt bölümleri, daha önce bahsedilen analizler hakkında bilgi vermektedir. (Birincil ve ikincil göstergeler hakkında ayrıntılı bilgi için alt bölüm 4.5.2'ye ve ek 2'ye bakınız.)

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 12: Göstergelerin Analitik Değerlendirmesi (sayıyla)

Analiz Kriteri	Çevresel		Sosyal		Ekonomik		Toplam			
	Birincil	İkincil	Birincil	İkincil	Birincil	İkincil	Alt Toplam	Toplam	Toplam	
Uluslararası	Çok Yüksek	6	7	8	6	6	9	42	118 Uluslararası düzeyde gösterge	Belediyelerin etkisi çok yüksek: 107 gösterge
	Yüksek	2	4	3	9	1	3	22		
	Orta	5	8	2	17	0	1	33		
	Düşük	1	0	5	3	4	3	16		
	Çok Düşük	1	0	0	0	2	2	5		
Ulusal	Çok Yüksek	6	11	1	26	0	6	50	96 Ulusal düzeyde gösterge	Belediyelerin etkisi yüksek: 58 gösterge
	Yüksek	0	9	2	10	0	2	23		
	Orta	0	6	0	4	0	1	11		
	Düşük	1	2	0	3	0	0	6		
	Çok Düşük	0	1	0	3	0	2	6		
Yerel	Çok Yüksek	0	9	0	2	0	4	15	46 Yerel düzeyde gösterge	Belediyelerin etkisi düşük: 26 gösterge
	Yüksek	1	6	1	4	0	1	13		
	Orta	0	12	2	0	0	0	14		
	Düşük	0	0	0	2	0	2	4		
	Çok Düşük	0	0	0	0	0	0	0		
Toplam	Alt Toplam	23	75	24	89	13	36	Toplam 260 gösterge		
	Toplam	98 Çevresel Gösterge		113 Sosyal Gösterge		49 Ekonomik Gösterge				
	Toplam	60 Birincil Gösterge			200 İkincil Gösterge					

Kaynak: Müşavir

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 13: Göstergelerin Analitik Analizi (yüzdeyle)

Analiz Kriteri		Çevresel		Sosyal		Ekonomik		Toplam		
		Birincil	İkincil	Birincil	İkincil	Birincil	İkincil	Alt Toplam	Toplam	Toplam
Uluslararası	Çok Yüksek	%2	%3	%3	%2	%2	%3	%16	45% Uluslararası düzeyde gösterge	Belediyelerin etkisi çok yüksek: Göstergelerin %41'i
	Yüksek	%1	%2	%1	%3	%0	%1	%8		
	Orta	%2	%3	%1	%7	%0	%0	%13		
	Düşük	%0	%0	%2	%1	%2	%1	%6		
	Çok Düşük	%0	%0	%0	%0	%1	%1	%2		
Ulusal	Çok Yüksek	%2	%4	%0	%1	%0	%2	%19	37% Ulusal düzeyde gösterge	Belediyelerin etkisi orta: Göstergelerin %22'si
	Yüksek	%0	%3	%1	%4	%0	%1	%9		
	Orta	%0	%2	%0	%2	%0	%0	%4		
	Düşük	%0	%1	%0	%1	%0	%0	%2		
	Çok Düşük	%0	%0	%0	%1	%0	%1	%2		
Yerel	Çok Yüksek	%0	%3	%0	%1	%0	%2	%6	18% Yerel düzeyde gösterge	Belediyelerin etkisi düşük: Göstergelerin %10'u
	Yüksek	%0	%2	%0	%2	%0	%0	%5		
	Orta	%0	%5	%1	%0	%0	%0	%5		
	Düşük	%0	%0	%0	%1	%0	%1	%2		
	Çok Düşük	%0	%0	%0	%0	%0	%0	%0		
Toplam	Alt Toplam	%9	%29	%9	%34	%5	%14	Toplam 260 gösterge		
	Toplam	%38 - Çevresel Gösterge		%43 - Sosyal Gösterge		%19 - Ekonomik Gösterge				
	Toplam	%23 - Birincil Gösterge			%77 - İkincil Gösterge					

Kaynak: Müşavir

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.5.1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN ETKİSİ

Bir BB'nin ilgili göstergenin değerini etkileme potansiyeli çok düşük, düşük, orta, yüksek ve çok yüksek olarak 5 düzeyde sınıflandırılmaktadır. Örneğin, BB'lerin işsizlik oranını etkileme potansiyeli düşüktür. Diğer yandan; BB'ler, çok yüksek bir etki potansiyeline sahip oldukları için toplu taşıma duraklarının yakınlığının değerini etkileyebilir.

Tablo 14: Belediyelerin Gösterge Değeri Üzerindeki Etkisi Altında Gruplandırılan BBSÇ Göstergeleri

Sürdürülebilirlik Boyutu	Temalar	Çok Düşük	Düşük	Orta	Yüksek	Çok Yüksek	Toplam
Sosyal	Akıllı Şehirler	4	0	4	6	18	32
	Arazi Kullanımı	1	0	4	5	7	17
	Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan	0	0	8	0	10	18
	Sosyal Hizmetler	0	6	3	5	3	17
	Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik	0	3	11	7	4	25
Çevresel	Atık Yönetimi	2	1	3	10	9	25
	Bütünleşik Su Yönetimi	0	0	0	4	12	16
	Dirençlilik	2	2	0	1	9	14
	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma	0	0	9	0	1	10
	Gürültü Kirliliği	0	0	0	4	0	4
	İklim Eylemi	0	1	3	2	3	9
	Temiz Hava	0	0	10	0	0	10
Ekonomik	Ekonomik Gelişme ve İstihdam	2	6	2	4	1	15
	Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı	0	0	1	3	14	18
	Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	0	5	0	1	5	11
Kurumsal	Yönetişim	0	2	0	6	11	19
Toplam		11	26	58	58	107	260

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.5.2. ÖNCELİK (BİRİNCİL – İKİNCİL)

Birincil göstergeler, sınırlı sayıda temel göstergeden oluşan bir kısa listeye dâhil edilecek göstergelerdir; ikincil göstergeler ise daha ayrıntılı göstergeler içeren uzun bir listeye dâhil edilen göstergelerdir.

Göstergelerin yaklaşık beşte biri (%20) birincil olarak sınıflandırılmıştır. Bu gösterge grupları, belediyeleri kendi aralarında karşılaştırmak için kullanılacaktır. Ayrıca, birincil göstergeler uluslararası yaklaşımlara karşılık gelmektedir.

İkincil göstergeler her belediye için değişikliğe açık olacak ve bağlama bağlı olacaktır.

Tablo 15: Birincil ve İkincil Olarak Sınıflandırılmış BBSÇ'nin Gösterge Sayısı

Sürdürülebilirlik Boyutu	Temalar	Birincil	İkincil	Toplam
Sosyal	Akıllı Şehirler	7	25	32
	Arazi Kullanımı	3	14	17
	Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan	2	16	18
	Sosyal Hizmetler	6	11	17
	Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik	5	20	25
Çevresel	Atık Yönetimi	5	20	25
	Bütünleşik Su Yönetimi	5	11	16
	Dirençlilik	2	12	14
	Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma	2	8	10
	Gürültü Kirliliği	0	4	4
	İklim Eylemi	3	6	9
	Temiz Hava	4	6	10
Ekonomik	Ekonomik Gelişme ve İstihdam	3	12	15
	Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı	6	12	18
	Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	2	9	11
Kurumsal	Yönetişim	5	14	19
Toplam		60	200	260

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.5.3. DÜZEY (YEREL – ULUSAL – ULUSLARARASI)

Göstergeler yerel, ulusal ve uluslararası olmak üzere 3 düzeyde sınıflandırılmıştır.

Bir BB için yerel göstergelerin değeri, yalnızca kendi verileriyle anlamlı bir şekilde karşılaştırılabilir. Örneğin, bir BB tarafından “toplanan atık elektrikli ve elektronik ekipman (AEEE) miktarı” yerel bir göstergedir. Performansı ölçmek ve karşılaştırmak için bu göstergenin değerini şehirler arasında karşılaştırmak anlamlı olmayacaktır, çünkü değer o şehirde piyasaya sürülen elektrikli ve elektronik ekipmana (EEE) bağlı olacaktır.

Bir BB için ulusal göstergelerin değeri, Türkiye’deki diğer BB’ler ile anlamlı bir şekilde karşılaştırılabilir. Örneğin, “1 m3 su ücreti” ulusal bir göstergedir. Değeri vergi düzenlemelerine, sübvansiyonlara veya satın alma gücüne bağlı olacağından, performansı ölçmek ve karşılaştırmak için bu göstergenin değerini yabancı şehirlerle karşılaştırmak anlamlı olmayacaktır.

Bir BB için uluslararası göstergelerin değeri, dünyadaki diğer BB’ler ile anlamlı bir şekilde karşılaştırılabilir. Örneğin, “İşsizlik oranı” uluslararası bir göstergedir. Performansı ölçmek ve karşılaştırmak için bu göstergenin değerini yabancı şehirlerle karşılaştırmak anlamlı olacaktır.

Tablo 16: Yerel, Ulusal, Uluslararası olarak sınıflandırılmış BBŞÇ’nin Gösterge Sayısı

Sürdürülebilirlik Boyutu	Temalar	Yerel	Ulusal	Uluslararası	Toplam
Sosyal	Akıllı Şehirler	4	16	12	32
	Arazi Kullanımı	2	8	7	17
	Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan	9	8	1	18
	Sosyal Hizmetler	2	8	7	17
	Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik	2	0	23	25
Çevresel	Atık Yönetimi	7	8	10	25
	Bütünleşik Su Yönetimi	5	6	5	16
	Dirençlilik	1	8	5	14
	Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma	1	7	2	10
	Gürültü Kirliliği	2	2	0	4
	İklim Eylemi	2	1	6	9
	Temiz Hava	1	1	8	10
Ekonomik	Ekonomik Gelişme ve İstihdam	1	5	9	15
	Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı	0	2	16	18
	Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği	5	5	1	11
Kurumsal	Yönetişim	2	11	6	19
Toplam		46	96	118	260

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.6. BBŞÇ'NİN BM SKA VE DB USF İLE DETAYLI KARŞILAŞTIRMASI

4.6.1. BBŞÇ VE BM SKA'LAR

BBŞÇ, SKA ve göstergelerine karşılık gelmesi için oluşturulmuştur. Tablo 17, BBŞÇ'nin tematik alanlarının SKA'larla karşılaştırmasını sunmaktadır.

Projenin BBŞÇ'sindeki göstergelerin yarısı, SKA 11 ile ilgili sonuçları ölçmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, projenin BBŞÇ'si kapsamlı bir yaklaşımla geliştirilmiştir ve ayrıca BB'lerdeki her bir SKA'ya yönelik ilerlemeyi ölçmek için göstergeler içermektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 17: BBŞÇ Temalarının SKA'larla Karşılaştırması

Sürdürülebilirlik Boyutu	Temalar	SKA 1	SKA 2	SKA 3	SKA 4	SKA 5	SKA 6	SKA 7	SKA 8	SKA 9	SKA 10	SKA 11	SKA 12	SKA 13	SKA 14	SKA 15	SKA 16	SKA 17
Sosyal	Tema 01. Akıllı Şehirler									✓	✓	✓						✓
	Tema 02. Arazi Kullanımı	✓		✓								✓				✓		
	Tema 03. Kentsel Tasarım ve Kamusal Alan			✓								✓						
	Tema 04. Sosyal Hizmetler	✓		✓	✓				✓		✓							
	Tema 05. Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik			✓	✓	✓						✓		✓				
Çevresel	Tema 06. Atık Yönetimi											✓	✓					
	Tema 07. Bütünlük Su Yönetimi						✓				✓							
	Tema 08. Dirençlilik	✓										✓						
	Tema 09. Doğa ve Kültür Varlıklarını Koruma											✓			✓	✓		
	Tema 10. Gürültü Kirliliği											✓						
	Tema 11. İklim Eylemi														✓			
	Tema 12. Temiz Hava												✓					
Ekonomik	Tema 13. Ekonomik Gelişme ve İstihdam	✓	✓		✓				✓	✓							✓	
	Tema 14. Mali Sürdürülebilirlik ve Sermaye Yatırımı											✓					✓	
	Tema 15. Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği							✓										
Kurumsal	Tema 16. Yönetişim		✓			✓						✓					✓	✓

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

BBSÇ, Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinde sürdürülebilirliğin farklı yönlerini değerlendirmek için geliştirilmiştir. BBSÇ'nin formülasyonu, SKA'ları dikkate almaktadır ve bu nedenle, 17 küresel amaçla tutarlıdır. BBSÇ'nin 260 göstergesinin tümü SKA'larla bağlantılı olsa da, BBSÇ göstergelerinin çoğu SKA göstergelerinden farklıdır ve BBSÇ toplam 247 SKA göstergesinin %35'ini kapsamaktadır¹⁶.

BBSÇ göstergeleri, aşağıda verilen iki sebepten dolayı SKA'lardan farklıdır:

- BBSÇ göstergeleri yerel düzeyde sürdürülebilirliği ölçmek için tasarlanmıştır, SKA göstergeleri ise uluslararası veya ulusaldır. BBSÇ, Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin sürdürülebilirliğini değerlendirmek için kurulmuştur ve bu nedenle göstergelerin yerel koşulları yansıtması ve daha spesifik olması gerekmektedir (ör. Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumlulukları). SKA göstergeleri arasında toplu taşıma ve trafik yönetimi, arazi kullanım planlaması, atık ve atık su yönetimi, gürültü kirliliğinin kontrolü gibi Türkiye'deki büyükşehir belediyeleri için kritik olan konulardan bazıları çok sınırlı sayıda göstergeye sahiptir. SKA göstergelerini tek başına kullanarak, Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinde sürdürülebilirliğin tüm belirli yönlerini kapsamlı bir şekilde değerlendirmek ve katkıda bulunmak mümkün değildir.
- SKA'ların ve SKA göstergelerinin çoğu için ulusal hükümet (ve il idareleri) yerel düzeyde birincil sorumlu organdır. Örneğin, il düzeyinde sağlık yönetiminden sorumlu birincil organlar, il sağlık idaresi müdürlükleridir. Bu il idareleri, ulusal hükümetin yargı kişiliğinin bir parçasıdır. İstisna olarak, SKA 6 ve SKA 11 kapsamındaki çoğu konu için belediyeler Türkiye'de yerel düzeyde birincil kuruluşlardır. Türkiye'deki belediyeler, temel olarak kamu hizmeti yönetimi türünden hizmetlerden sorumludur. Bu nedenle, projenin SÇ'si, il yönetimlerine değil, esas olarak belediyelerin sorumluluklarına odaklanmaktadır. Yine de belediyeler çok güçlü siyasi kuruluşlardır ve 17 SKA'nın tamamına ulaşılmasına yönelik ilerlemeye katkıda bulunabilirler. SÇ'deki göstergeler bu gerçek göz önünde bulundurularak geliştirilmekte ve bu nedenle SKA'ların ana performans göstergelerine değil, belediyelerin sorumluluklarına göre geliştirilen göstergelere odaklanmaktadır. Örneğin, ulusal hükümet ve bölgesel ve il idareleri, SKA 14 kapsamındaki konuların çoğundan sorumludur. Ancak sudaki yaşam, su, atık su ve katı atık yönetimi ile doğrudan bağlantılıdır. Tüm bu işlemlerin yürütülmesinden belediyeler sorumludur; bu nedenle SKA 14, SKA 6, 11 ve 12 kapsamında başarılı belediye hizmetlerine bağlıdır.

Sonuç olarak çalışmamız, büyükşehir belediyelerinin performanslarının SKA göstergeleri ile değerlendirilmesinin Türkiye için mümkün olmadığını ve hatta il düzeyinde sürdürülebilirlik değerlendirmesinin sınırlı olarak değerlendirilebileceğini ortaya koymaktadır.¹⁷ Analizimiz, SKA

¹⁶ SKA göstergeleri birkaç SKA altında tekrarlanıyor. Toplam benzersiz SKA göstergesi sayısı 232'dir. %35'i 247 göstergeye oran olarak hesaplanmıştır.

¹⁷ Bu raporda, il düzeyine atıfta bulunmak için yerel düzey terimi kullanılmıştır ve bu nedenle yerelleştirme terimi, SKA göstergelerinin yerel düzeydeki gerçeklerle eşleşecek şekilde değiştirilmesini ifade etmektedir. Belediye düzeyi, il düzeyinin sınırlı bir versiyonu olan yerel düzeyde değerlendirilmektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

göstergelerinin yarısından fazlasının amaçlarını kaybetmeden Türkiye yerel düzeyi için yerel düzeydeki göstergelere çevrilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca, Türkiye belediye bağlamına uygun olan SKA göstergelerini tercüme etmek için kapsamlı bir yerelleştirme çabası gerekmektedir.

TÜİK, 2 Şubat 2021 tarihinde Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma Göstergelerinin 2010-2019 dönemine ilişkin bir rapor bülteni yayınlamıştır. SKA’larda 247 gösterge bulunurken, TÜİK bu göstergelerden 131’ini (%53) raporuna dâhil etmiştir. TÜİK, ülkedeki mevcut verilere dayanarak hedefi ölçmek için uygun görülen bu seçilmiş göstergelerden 21’inde değişiklik yapmıştır. TÜİK raporunun ayrıca durumu yerel düzeyde açıklama konusunda sınırlamaları bulunmaktadır. Rapor, tüm SKA göstergelerinin %1.7’sine karşılık gelen yalnızca dört SKA göstergesi için yerel düzeyde (il) veriler sunmaktadır¹⁸.

- 6.1.1 Güvenilir şekilde yönetilen içme suyu hizmetlerini kullanan nüfusun oranı
- 11.6.1. Düzenli olarak toplanan ve uygun nihai işlem uygulanan kentsel katı atıkların toplam kentsel katı atıklara (şehir bazında) oranı
- 11.6.2 Şehirlerdeki (nüfusa göre ağırlıklı) ince partikül maddelerin (örneğin $PM_{2.5}$ ve PM_{10}) yıllık ortalama seviyeleri
- 11.7.1. Cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre kamu kullanımına açık, yapılaşmış alanların şehirlerdeki ortalama payı

Ayrıca, 11.6.2 ve 11.7.1 için yerel düzeydeki bilgiler raporda sınırlıdır. Rapor, hava kirliliğine ($PM_{2.5}$ seviyeleri) ilişkin 11.6.2 göstergesiyle ilgili yeterli bilgiyi içermemektedir. Örneğin, proje kapsamındaki altı büyükşehir belediyesi için TÜİK raporunda sadece Balıkesir ve Ordu için 2019 verileri bulunurken, Kahramanmaraş, Malatya, Mardin ve Van için herhangi bir veri sunulmamaktadır. Ayrıca, kamu kullanımına açık alanları kapsayan 11.7.1 göstergesi için yalnızca 2019 verileri mevcuttur.

TÜİK, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını henüz yerel düzeye değil, ulusal düzeye çevirmiştir. Ayrıca, proje SKA göstergelerini Türkiye’deki belediyelerin yerel bağlamına yerelleştirirken, bu görev bu projenin ana amaçlarından biri değildir. Bu nedenle, Müşavir gelecekte bu konuda belirli bir çalışma önermektedir.

SC’de, SKA göstergeleri üç durumda harici tutulmuştur:

- Uluslararası / ulusal düzeyde konu
- Türkiye’nin kalkınma durumuyla ilgili değildir
- Türkiye’de yerel düzeyde (il ve belediye düzeyi de dâhil) veri yoktur

18 TÜİK raporunun içeriği, TÜİK’in il düzeyinde bu göstergelere ilişkin bilgi veya veriye sahip olmadığı anlamına gelmemektedir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Aşağıda, hariç tutmaya ilişkin detaylar ve örnekler sunulmaktadır:

- **Uluslararası/ulusal düzeydeki konunun değerlendirilmesi:** SKA göstergeleri, sürdürülebilir kalkınma konusundaki küresel performansı ölçmek, daha kesin olarak 17 SKA'ya ulaşmaya yönelik küresel performansı değerlendirmek için oluşturulmuştur. Bu nedenle, göstergeler uluslararası veya ulusal düzeydeki göstergelerdir ve çoğu durumda bunları yerel düzeye tam olarak çevirmek mümkün değildir. Örneğin, SKA göstergesi 10.6.1 "Gelişmekte olan ülkelerin uluslararası kuruluşlarda oy hakkı ve üyelik oranı" nı değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle toplamda 137 SKA göstergesinin (toplamın %55'i) Türkiye'nin belediye düzeyine dönüştürülmesi mümkün olmamıştır.
- **Türkiye'nin kalkınma durumuyla ilgili değil:** SKA göstergelerini SÇ'den hariç tutmanın ikinci bir nedeni, bunların Türkiye'nin kalkınma durumuyla sınırlı veya ilgili olmaması olarak belirlenmiştir. Örneğin, SKA göstergesi 5.a.2, "Toprak sahipliği ve/veya kontrolünde kadınların eşit haklarını garantileyen yasal çerçeveleri olan (örf ve adet hukuku dâhil) ülkelerin oranı" dır, ancak kadınların arazi mülkiyeti ve/veya kontrol haklarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Osmanlı Kanunu ile güvence altına alınmış ve 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra da yürürlükte kalmıştır. Toplamda on iki SKA göstergesi (toplamın %5'i) Türkiye'nin gelişmişlik durumuyla ilgili değildir.
- **Türkiye'de yerel düzeyde veri yok:** Son olarak, SKA göstergelerinin çoğu için Türkiye'de yerel düzeyde veri toplamak mümkün değildir. Örneğin, 2021'deki TÜİK SKA Raporu, yerel düzeyde yalnızca 4 SKA göstergesi için veri yayınlamıştır. Örneğin, SKA 12.6.1, "Sürdürülebilirlik raporları yayınlayan şirketlerin sayısı" dır ve Türkiye'de bu göstergeye ilişkin ulusal düzeyde veri bile bulunmamaktadır. Toplamda 30 SKA göstergesi (toplamın %12'si), yerel düzeyde veri eksikliği nedeniyle SÇ'den hariç tutulmuştur. Veri eksikliği nedeniyle daha fazla gösterge hariç tutulabilirdi, ancak veri sorununa dayalı olarak hariç tutulan göstergelerin sayısı iki nedenden dolayı sınırlıydı:
 - İlk olarak, SKA göstergeleri yerel düzeyde mevcut verilere dayalı olarak çevrilmiştir. Örneğin, SKA göstergesi 6.3.1, Güvenilir şekilde arıtılmış atıksu oranı", evsel atık su hakkında mevcut veriler olduğu için "Evsel atık su arıtma oranı" ve "Evsel atık su toplama oranı"na çevrilmiştir.
 - İkinci olarak, mevcut veri olmamasına rağmen, Türkiye'ye ve belediyeye özgü konular göz önünde bulundurularak bazı göstergeler SÇ'ye dâhil edilmiştir. Örneğin, SKA göstergesi 9.4.1 "-Birim katma değer başına CO2 emisyonu", "emisyon yoğunluğuna" odaklanan bir iklim değişikliği göstergesi ile SÇ'de kapsamaktadır. Türkiye, 2023 yılına kadar 30 büyükşehir belediyesinde yerel sera gazı envanterleri hazırlamayı hedeflemiştir. Böylece belediyeler bu verilere kısa sürede sahip olacaklardır. Bu göstergenin tanıtılması, bu belediyeleri envanterlerinin hazırlanması konusunda çalışmaya da motive edebilir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Bu üç hariç tutma sebebi münhasır değildir ve yukarıdaki sebeplerin birden fazlasından dolayı birkaç SKA göstergesi hariç tutulmuştur. SKA 6.6.1 “Suyla ilişkili ekosistemlerin kapsamının zaman içindeki değişimi” buna bir örnektir. Tarım ve Orman Bakanlığı, suyla ilgili ekosistemleri ulusal düzeyde denetler ve sorunu havza düzeyinde yönetmektedir. Bu nedenle bu, ulusal düzeyde bir sorundur. Ayrıca, konuyla ilgili il düzeyinde de herhangi bir veri bulunmamaktadır.

SÇ’de kapsanan SKA göstergeleri, yerelleştirme amacıyla düzenlenmiştir. Yoğun düzenleme yapılmasının birkaç sebebi bulunmaktadır:

- SKA göstergeleri, küresel düzeyde sonuçları sunmak için formüle edilmiştir. Bu nedenle, formülasyonları yerel düzeyde sonuçlar sunmaya uygun değildir. Örneğin, “2.a.2 Tarım sektörüne toplam resmi akımlar (resmi kalkınma yardımları ve diğer resmi akımlar toplamı)” göstergesi, belediye düzeyinde bağlamı karşılamak için BBSÇ’de “Belediye bütçesinden kırsal kalkınmaya ayrılan pay” olarak çevrilmiştir.
- SKA göstergelerinin bazı verileri belediyelerin kontrolü dışındadır. Örneğin, SKA Göstergesi 5.5.1 “(a) Türkiye Büyük Millet Meclisi ve (b) yerel yönetimlerdeki kadınların sandalye oranlarına odaklanmaktadır, ancak ulusal meclis proje kapsamı dışındadır. Dolayısıyla projeden çıkarılmıştır.
- SKA’nın genellikle bir konuda yalnızca bir göstergesi vardır, ancak BBSÇ’nin aynı konuda 2-3 veya daha fazla göstergesi olabilir. Örneğin, geri dönüşüm konusu yalnızca SKA göstergesi 12.5.1 “Ulusal geri dönüşüm oranı, geri dönüştürülmüş malzemenin ton miktarı” ile kapsanırken, BBSÇ’de AEEE, ambalaj atığı, piller ve diğer özel atıklar için atık türüne özel göstergeler için ek göstergeler vardır. Diğer bir örnek ise, SKA 8.5.2 “Cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre işsizlik oranı”dır. “Cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre işsizlik oranı” göstergesine ek olarak, BBSÇ ayrıca bir “İşgücüne Katılım Oranı” göstergesini içermektedir.

Son olarak, Müşavir, niteliksel değerlendirme ile Türkiye’de yerel düzeyde SKA hedeflerine yönelik ilerlemeyi değerlendirmiştir. Bu amaç için ana araç olarak kullanılan SÇ’nin alt temaları ve değerlendirmeler, belediyelerle anketler ve ikili/grup toplantıları ile yapılmıştır.

Ayrıca, Ek 4’te, SKA göstergelerinin kapsamını, her bir SKA’ya ilişkin açıklayıcı bir değerlendirme de dâhil olmak üzere, BBSÇ ile karşılaştıran daha ayrıntılı bir değerlendirme sunulmaktadır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 18: BBSÇ'de SKA göstergelerinin kapsamı

SKA'lar		TÜİK SKA Raporu		SKA Göstergeleri ve Projenin SÇ'si					
SKA'lar (Sayı ve İsim)	Gösterge Sayısı	TÜİK SKA Raporu'na dâhil olan SKA göstergesi sayısı	TÜİK SKA Raporu'nda İl Düzeyinde Bilgiler	KAPSANAN GÖSTERGELER		KAPSANMAYAN GÖSTERGELER			
				SÇ'de KAPSANAN SKA göstergelerinin sayısı	SÇ'de KISMEN KAPSANAN SKA göstergelerinin sayısı	SÇ'de KAPSANMAYAN SKA göstergelerinin sayısı	Kapsanmama durumunda*		
							Uluslararası / Ulusal Düzeyde Konu	Türkiye'nin Kalkınma Durumuyla İlgili Değil	Türkiye'de Yerel Düzeyde Veri Yok
SKA 1 – Yoksulluğa Son	13	8		4	3	6	3	1	2
SKA 2 – Açlığa Son	14	6		1	3	10	8	2	5
SKA 3 – Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam	28	23		3		25	22	2	4
SKA 4 – Nitelikli Eğitim	12	9		1	4	7	4	2	1
SKA 5 – Cinsiyet Eşitliği	14	8		2	2	10	3	4	3
SKA 6 – Temiz Su ve Sanitasyon	11	6	1	6	1	4	3	1	1
SKA 7 – Erişilebilir ve Temiz Enerji	6	5		3	2	1	1		
SKA 8 – İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	16	12		2	3	11	11		1
SKA 9 – Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	12	11		4	1	7	7		2
SKA 10 – Eşitsizliklerin Azaltılması	14	8		3	1	10	8		5
SKA 11 – Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	14	5	3	9	2	3	2		1
SKA 12 – Sorumlu Tüketim ve Üretim	13	2		3	1	9	8		5
SKA 13 – İklim Eylemi	8	1		6		2	2		
SKA 14 – Sudaki Yaşam	10	3		1		9	9		
SKA 15 – Karasal Yaşam	14	5		5		9	9		
SKA 16 – Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar	24	9		5	1	18	18		
SKA 17 – Amaçlar İçin Ortaklıklar	24	11		5		19	19		
TOPLAM	247	132	4	63	24	160	137	12	30
SKA Göstergelerinin Toplam Sayısına Oranı	%100	%53.44	%1.62	%25.51	%9.72	%64.78	%55.47	%4.86	%12.15

* Bu üç hariç tutma nedeni münhasır değildir ve bu nedenlerden birden fazlası nedeniyle SKA göstergeleri kapsanabilir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.6.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BOYUTLARI ALTINDA BİR TEMANIN ÖRNEK GÖSTERGELERİNİN ANALİZİ

Tablo 20, “Çevresel” boyut altında gruplandırılmış “Bütünleşik Su Yönetimi” teması altında bir dizi gösterge ve alt temayı göstermektedir. Tabloda göstergeler birincil/ikincil ayrımına göre gruplandırılmıştır. Her bir göstergenin ulusal mevzuat gereklilikleri, 11. Ulusal Kalkınma Planı, KENTGES ve SKA göstergelerine ilişkin karşılaştırmalı analizi tablonun sütunlarında temsil edilmektedir. BBSÇ’nin her teması altındaki tüm göstergeler için bu analiz tamamlanmıştır.

Tüm BBSÇ’nin analizine göre, göstergelerin %35’i SKA göstergeleriyle aynı veya büyük ölçüde benzerdir. Bu oran, birincil göstergeler için %68’e yükselmektedir. Ayrıca göstergelerin %67’si Türkiye 11. Ulusal Kalkınma Planı ile bağlantılıdır. Bu oran, birincil göstergeler için %76’ya yükselmektedir.

İlgili mevzuat metni, kalkınma planı paragrafı ve SKA’yı içeren Tablo 20’in detaylı analizi İlave 6’da sunulmaktadır.

Tablo 20: Ulusal ve Uluslararası Bağlamla Karşılaştırmalı Örnek Göstergelerin Analizi

Düzye ⁽¹⁾	No	SB / Tema / Alt Tema / Gösterge	Birincil / İkincil	Mevzuat Gerekliliği (*)	11. Kalkınma Planı (*)	KENTGES (*)	SKA Göstergesi(*)
1	2	Çevresel					
2	2.10	Bütünleşik Su Yönetimi					
3	2.10.49	İçme Suyuna Erişebilirlik					
4	2.10.49.1	1 m ³ su ücreti	İkincil	x	x	x	
3	2.10.50	İçme Suyu Tüketimi					
4	2.10.50.1	Şehirde kişi başına düşen günlük su tüketimi (litre/kişi.gün)	Birincil	x	x	x	
4	2.10.50.2	Şehirde su şebekesine bağlı hane sayısının, toplam hane sayısına oranı, (%)	Birincil	x	x	x	x
4	2.10.50.3	Gelir getirmeyen su kullanımı toplamının, İçme suyu sistemine giren toplam su miktarına oranı (%)	İkincil	x	x	x	
3	2.10.51	Kayıp ve Kaçak					
4	2.10.51.1	İçme suyu şebekesinin kayıp ve kaçak miktarının, İçme suyu sistemine giren toplam su miktarına oranı (%)	Birincil	x	x	x	x

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Düzye ⁽¹⁾	No	SB / Tema / Alt Tema / Gösterge	Birincil / İkincil	Mevzuat Gerekliliği (*)	11. Kalkınma Planı (*)	KENTGES (*)	SKA Göstergesi (*)
4	2.10.51.2	İçme suyu temin ve dağıtım sisteminin, Veri tabanlı izleme ve kontrol sistemi olan SCADA marifetiyle yönetilen su miktarının, toplam içme suyu miktarına oranı (%)	Birincil	x	x	x	x
4	2.10.51.3	Su Kayıp ve kaçakları ile mücadele kapsamında, Sızıntı Tespit Ekipmanları ve Uzaktan İzleme Sisteminin kullanılıp kullanılmadığı (evet/hayır)	İkincil	x	x	x	x
4	2.10.51.4	Su Denge tablosunun BB tarafından her yıl yenilenip yenilenmediği (evet/hayır)	İkincil	x	x	x	
3	2.10.52	İçme Suyu Kalitesi					
4	2.10.52.1	Su Kalite Testlerinde Standartlara Uygun Olarak Alınan Numunelerin, Alınan Toplam Numune sayısına Oranı (%)	İkincil	x	x	x	
4	2.10.52.2	İçme suyu ve kullanma suyu, içme suyu arıtma tesisinden temin edilen belediye nüfusunun; toplam belediye nüfusuna oranı (%)	İkincil	x	x	x	
3	2.10.53	Atıksu Toplama					
4	2.10.53.1	Evsel atıksu toplama oranı	İkincil	x	x	x	
4	2.10.53.2	Yağmur suyu hattının toplam kanalizasyon hattına oranı	İkincil	x	x	x	
4	2.10.53.3	Kanalizasyon şebekesine bağlı belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı	Birincil	x	x	x	x
3	2.10.9	Atıksu Arıtımı					
4	2.10.9.1	Evsel atıksu arıtma oranı	Birincil	x	x	x	x
4	2.10.9.2	Arıtılan evsel atıksuların tekrar kullanım oranı	İkincil	x	x	x	
4	2.10.9.3	Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı	İkincil	x	x	x	x

(1) BBSÇ'de seviyeler hiyerarşik düzeni temsil etmektedir: temalar için sürdürülebilirlik boyutu birinci seviye, temalar ikinci seviye, alt temalar üçüncü seviye ve göstergeler dördüncü seviyedir.

(*) Bu tabloda x kullanılırken; raporun eklerinde bu hücreler metin olarak bilgilerle doldurulur.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

4.7. GÖSTERGELER İÇİN ÖRNEK BİLGİ KARTI

Her gösterge için Gösterge Bilgi Kartı hazırlanmıştır ve raporun Ek 2'sinde verilmiştir. Aşağıdaki tablo bir kart örneğini temsil etmektedir.

Gösterge SI - 107: TOPLANAN ATIK ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK EŞYA MİKTARI						
Uluslararası	Boyut ⁽¹⁾	ÇEVRESEL	BM SKA	SKA 12 – Sorumlu Tüketim ve Üretim		
	USF Boyutu	Doğal Çevre ve Kaynaklar		USF Alt Teması	Katı Atık Yönetimi	
Ulusal	11. Kalkınma Planı	699. Katı atık yönetimi etkinleştirilerek atık azaltma, kaynakta ayırma, ayrı toplama, taşıma, geri kazanım, bertaraf safhaları ve düzensiz/vahşi döküm alanlarının rehabilitasyonu teknik ve mali yönden bir bütün olarak geliştirilecektir. Katı atık yönetiminde kaynak verimliliğinin ve çevresel sorumluluğun sağlanmasını teminen KÖİ başta olmak üzere uygulama araçları geliştirilecektir.				
	İlgili Mevzuat	Belediye Kanunu Atık Yönetimi Yönetmeliği Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği				
Yerel	Tema	Atık Yönetimi				
	Alt Tema	Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya				
Gösterge	Belediyenin Etkisi	Çok Yüksek	Birincil/İkincil	İkincil	Düzyey	Yerel
	Kısa Tanım	AEEE'ler son yıllarda teknolojik gelişmeler ve tüketim alışkanlıkları ile şehirlerde hızlı artış gösteren tehlikeli atık kollarından birisidir. Bu nedenle, AEEE toplama oranları hem kıymetli hammaddelerin korunumu, hem insan ve çevre sağlığı üzerindeki etkileri hem de gelir seviyesi düşük kesimler üzerindeki sosyal etkileri nedeniyle önemli bir göstergedir.				
	Birim	ton	İstenilen Yönelim	Artan	Endeks	
	Hesaplama Metodolojisi	Şehir Fiziki Sınırlarında Toplanan AEEE Miktarı (ton)				
	Veri Kaynakları	ÇŞİDB	TÜİK	Belediye		

(1) Sürdürülebilirliğin geleneksel temellerine göre göstergenin sürdürülebilirlik boyutu: sosyal, çevresel, ekonomik.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

5. SÇ NASIL KULLANILIR?

BBSC, BB'lere 11 adımda uygulanacaktır. Bu adımlar nitel ve nicel değerlendirmeleri içerecektir.

Adım 1: SÇ'nin yerel adaptasyonu

Adım 2: Veri toplama

Adım 3: Nitel bilgi toplama

Adım 4: Mevcut durum değerlendirmesi

Adım 5: Boşluk analizi

Adım 6: İhtiyaç değerlendirmesi

Adım 7: Tasarım çalışması

Adım 8: BBSC'nin sonuçlarının Kurumsal Stratejik Planlamaya entegre edilmesi

Adım 9: Uygulama

Adım 10: İzleme ve değerlendirme

Adım 11: Adım 1'in tekrarlanması

BBSC'nin belediyelere uygulanmasının detayları, Projenin Görev 2'sinde tamamlanacaktır.

Kutu 3 – Adım adım örnek senaryo:

Adım 1 - Projenin BBSC'si belediyelerin bağlamlarına göre **yerelleştirilecektir**. BBSC, birincil ve ikincil göstergelerden oluşmaktadır. Birincil göstergeler olduğu gibi tutulacak ve ihtiyaç halinde ikincil göstergeler değiştirilecektir. Örneğin, BBSC'nin alt temalarından biri "iklim eylemi" tematik alanı altında "azaltım"dır. "Kişi başına yıllık sera gazı emisyonları", söz konusu alt temanın bir göstergesidir. Bu gösterge birincil göstergelerden biridir ve yerelleştirmeye tabi değildir. Böylece mevcut veri olmasa bile olduğu gibi tutulacaktır. "Sera gazı emisyonları için izleme sisteminin varlığı" aynı alt tema altında ikincil bir göstergedir. Bu gösterge, değişikliğe veya hatta kaldırılmaya tabi olacaktır. Bir belediye sera gazı emisyonlarını hesapladıysa, bir izleme sistemi de geliştirmiş olabilir. Öte yandan, belediye emisyonlarını hesaplamadığı takdirde bir izleme sistemi hazırlamayacaktır. Bu nedenle, sera gazı envanteri hakkında mevcut veri yoksa bu gösterge kaldırılabilir. Ayrıca, BBSC yeni göstergelerin eklenmesine izin verecektir. Örneğin, kıyısı olan ve olmayan belediyeler için gösterge setleri farklı olabilir. Potansiyel olarak, kıyı belediyelerinin SKA 14 - Sudaki Yaşam ile ilgili SÇ'lerine yeni göstergeler eklenecektir.

Adım 2 - BBSC'nin yerelleştirilmesinden ve her belediye için ince ayarlı SÇ'nin oluşturulmasından sonra, göstergeler için **veriler** toplanacaktır. Bu adım her bir gösterge için tamamlanacak ve nihayetinde tüm tematik alanlardaki tüm göstergeler için mevcut veriler toplanacaktır. Veriler belediyelerin kendi kaynakları, TÜİK ve ÇŞİDB dâhil olmak üzere farklı veri kaynaklarından toplanacaktır. Toplanan veriler yıllar bazında kayıt altına alınacak ve bu da belediyelerin eğilimlerinin izlenmesine olanak sağlayacaktır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Adım 3 - Her gösterge ve alt tema için **nitel bilgiler** toplanacaktır. Nitel bilgiler, anketlerin hazırlanması ve uygulanması ve belediye temsilcileri ile ikili görüşmelerin düzenlenmesi yoluyla toplanacaktır. Örneğin, belediyenin kısa veya orta vadede sera gazı emisyonlarını ölçmek ve bir sera gazı emisyon envanteri oluşturmak için program yapıp yapmadığı kontrol edilecektir.

Adım 4 - Toplanan veriler ve bilgiler belediyelerin sürdürülebilirliğinin **mevcut durum tespiti** için kullanılacaktır. Belediyelerin ulusal standartlar, hedefler ve ortalamalar ile uluslararası kabul görmüş standartlara ilişkin performanslarını ölçmek için tanımlayıcı ve karşılaştırmalı bir analiz yapılacaktır. Belediyelerin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma yolundaki başarıları ve eksiklikleri ortaya çıkarılacaktır. Örneğin belediyenin iklim eylemi tematik alanı ile ilgili mevcut durumu değerlendirilecek ve raporda sunulacaktır. Kişi başına mevcut sera gazı emisyonları temel olarak kabul edilecek ve sonraki adımlarda eylemlerin tasarımı için kullanılacaktır.

Adım 5 - Mevcut durum değerlendirmesine dayalı olarak **boşluk analizleri** yapılacaktır. Boşluk analizleri, belediyelerin yerel, ulusal ve uluslararası düzeydeki gereksinimler ve beklentiler konusundaki eksiklikleri hakkında ayrıntılı bilgi sağlayacaktır. Örneğin, bir belediyenin GHG emisyonlarına ilişkin herhangi bir veri yoksa, bu tespit edilen boşluklardan biri olacaktır. Türkiye’de belediyeler sera gazı emisyon envanterlerini hazırlamakla yükümlü değildir. Yine de Türkiye, sera gazı emisyonlarını azaltmayı planlamaktadır. 11. Ulusal Kalkınma Planı’nın 714. Maddesi, Türkiye’nin sera gazı emisyonlarını kontrol etme çabalarını sürdürmesini gerektirmektedir. Bir belediye kendi sera gazı emisyonlarını tahmin etmezse, bu ulusal hedeflerden açık bir farktır. Ayrıca, SKA 13’ün hedefleri ve uluslararası uygulamalarla karşılaştırıldığında da bir boşluktur. Her gösterge ve tematik alan için bu örneğe benzer analizler yapılacaktır. Teşhis ve boşluk analizi raporu, belediyelerin ulusal gereksinimlere, hedeflere ve SKA’lara yönelik performansına ilişkin özet tabloları kanıtlayan matrisleri içerecektir.

Adım 6 - Mevcut durum ve boşluk analizine dayalı olarak, her belediye için bir **ihtiyaç değerlendirmesi** yapılacaktır. Belirlenen boşlukların önceliklendirilmesine göre belediyelerin ihtiyaçları belirlenecektir. Önceliklendirme, mevcut durum analizlerinin sonuçlarının değerlendirilmesi ile yapılacak ve tema, alt tema ve göstergelere ilişkin bir bütün olarak veri ve bilgiler üzerine inşa edilecektir. Devlet tarafından belediyelerden beklenen zorunlu ihtiyaçlardan kaynaklanan boşluklara öncelik verilecektir. Endeksler belediyelerin ihtiyaçlarının önceliklendirilmesi için kullanılacaktır. Örneğin, bu örnekte, bir sera gazı envanterinin olmaması bir boşluktur. Ülkede bir sera gazı envanterinin hazırlanması bir zorunluluk olmasa da, Türkiye 30 BB’nin tamamında İklim Eylem Planlarının hazırlanması konusunda isteklidir. Bu nedenle, bu eylem bir öncelik olarak kabul edilebilir. BB’ler teknik kapasite, zorunlu planların mevcudiyeti (bölgesel, altyapı ve diğer planlar dâhil) ve ön planlama çalışmaları, altyapı ve verilerin varlığı açısından önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Belediyelerin ihtiyaçları, katılan her belediyenin uygulama kapasitesine göre şekillendirilecektir.

Adım 7 - Belediyelerin tespit edilen tüm ihtiyaçlarını ele alan tüm eylemleri içeren detaylı bir **faaliyet tasarım raporu** hazırlanacaktır. Bir sera gazı envanterinin hazırlanmasının öncelikli olarak değerlendirilmesi durumunda, raporda belediyeye tahmini bütçe ve zaman çizelgesini içeren ayrıntılı bir eylem planı önerilecektir.

Adım 8, 9, 10 ve 11 - (i) Adım 8 – BBSÇ’nin sonuçlarının Kurumsal Stratejik Planlamaya entegre edilmesi, (ii) Adım 9 – Uygulama, (iii) Adım 10 – İzleme ve değerlendirme ile (iv) Adım 11 – Adım 1’in tekrarlanması, bu projenin kapsamı dışındadır. Proje tamamlandıktan sonra belediyelerin bu adımları uygulaması beklenecektir.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

BBSÇ'nin belediyeler tarafından kullanımı, planlama ve strateji geliştirme süreçleri ve özellikle belediyelerin stratejik planlama süreci ile uyumlu olmalıdır. Stratejik planlama gereksinimlerine göre, BB'ler amaçları, hedefleri ve göstergeleri belirlemelidir. Stratejik planlama çerçevesi, belediyelerin Türkiye'nin bölgesel ve ulusal plan ve politikalarına uygun amaç, hedef ve göstergelerini belirlemelerine olanak sağlamıştır.

BBSÇ'nin temaları, Türkiye BB'leri ile en alakalı temel sürdürülebilirlik tematik alanlarını temsil etmektedir. Bunlar, Türkiye belediyelerinin hedefleri tanımlaması ve planlama/strateji araçlarıyla müdahale etmesi için gerekli alanlardır. BB'ler bu alanlardaki hedeflerini belirleyebilir. Her tematik alan altında Türkiye BB'lerine en uygun alt temalar belirlenmiştir. Bunlar, Türkiye belediyeleri için hedef tanımlayabilecekleri temel alanlardır. Son olarak, BB'ler stratejik planlarında BBSÇ göstergelerini performans göstergeleri olarak kullanabilirler.

Türkiye'deki Büyükşehir Belediyelerinde Stratejik Planlama Prosedürü

Türkiye'de nüfusu 50.000'in üzerinde olan belediyeler ile büyükşehir belediyeleri stratejik plan hazırlamakla yükümlüdür. 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, stratejik planları aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

Stratejik Plan: Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren planı ifade eder.

Belediyeler, yerel seçimlerin sonuçlanmasından itibaren altı ay içinde stratejik planlarını hazırlamakla yükümlüdürler. Kamu idarelerinin usul ve esaslarını belirlemekte Strateji ve Bütçe Başkanlığı¹⁹ yetkilidir. Bu çerçevede hazırlanan "Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" 26.05.2006 tarihinde yayımlanmıştır. Kamuda stratejik planlama konusunda edinilen tecrübeler ve kamu idarelerinden gelen talepler doğrultusunda söz konusu yönetmeliğin yenilenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda revize edilen yönetmelik 26.02.2018 tarihinde yeniden yayımlanmıştır²⁰.

Stratejik planlama sürecinde kamu idarelerine yol göstermek amacıyla Kalkınma Bakanlığı tarafından 2003 yılında "Kamu İdareleri için Stratejik Planlama Rehberi" hazırlanmış ve rehberin ikinci versiyonu 2006 yılında yayınlanmıştır. İkinci versiyondan elde edilen deneyimler çerçevesinde merkezi kamu yönetimlerine odaklanan rehber, 2018 yılında yayımlanmıştır. Hazırlanan rehber, merkezi kamu yönetimlerine yönelik olmakla birlikte, tüm kamu yönetimleri için ortak bazı hususları da içeren birincil rehberdir. Kılavuz, 'stratejik yönetim döngüsünü' kapsamaktadır. Planlama sürecinin planlanması ile başlayan bu döngü, neredeyiz, nereye varmak istiyoruz, istenilen hedefe nasıl ulaşabiliriz ve başarımızı nasıl izler ve değerlendiririz sorularının cevaplarından oluşmaktadır.

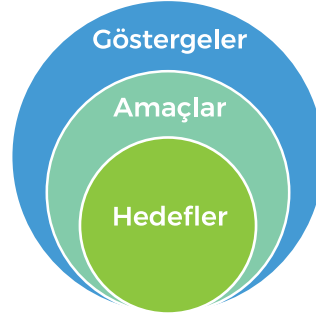
19 Türkiye'de başkanlık sistemine geçilmesinin ardından Kalkınma Bakanlığı'nın yerini Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı almıştır.

20 Kamu İdareleri için Stratejik Planlama Rehberi

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Stratejik planlar amaçlar, hedefler ve performans göstergeleri²¹ olarak yapılandırılmıştır. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, belediyeler için bir başka stratejik planlama rehberi yayımlamıştır. Bu sürüm bir dizi 85 performans göstergesi içermektedir²².

Stratejik planlar, beş yıllık dönemler için hazırlanmaktadır. Bir kamu idaresi olarak büyükşehir belediyeleri, kamu ihtiyaçlarına cevap verirken mevcut kaynakların etkin ve verimli kullanılmasını sağlamak için faaliyetlerini planlı bir şekilde yürütmek zorundadır. Planlama, belediyelere uygulamaları etkin bir şekilde izleme ve değerlendirme fırsatı sumaktadır. Bu bağlamda stratejik planlama, hedeflenen sonuçlara minimum düzeyde kamu kaynakları ile ulaşılmasını ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilecek maksimum etkiyi sağlamayı amaçlamaktadır. Türkiye’de stratejik planlama süreci yedi başlık altında toplanmıştır. Bunlar aşağıda listelenmiş ve Tablo 21’de ayrıntılı olarak sunulmuştur.

- Stratejik plan hazırlama süreci
- Durum analizi
- Geleceğe bakış
- Strateji geliştirme
- Performans programı
- Eylem planları
- İzleme ve değerlendirme

Stratejik Plan Hazırlama Süreci: Stratejik planlamanın temelini oluşturmakta olup; planın sahipliğini, planlama sürecinin organizasyonunu ve hazırlık programının hazırlanmasını içermektedir. Bu aşamada stratejik planlamanın tek bir uzman veya birimin sorumluluğunda olmadığı ve her kademedede çalışanın bunu benimsemesi sağlanmalıdır. Stratejik planlama katılımcı bir yaklaşım olup,

21 At the plans, strategic objectives are the first level and the letter "A" assigned at the beginning of their number coding. At the second level, to the strategic targets, the letter "H" assigned at the beginning of the coding. Finally, at the third level the letter "PG" assigned at the beginning of the coding. No other enumeration is allowed.

22 Belediyeler için Stratejik Planlama Rehberi, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Ankara, 2019.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

sürece katılacak aktörler ve sorumlulukları belirlenmelidir. Planlama sürecinin ihtiyaçlarını ortaya koyan bir hazırlık programı hazırlanmaktadır. Bu program şunları içermelidir:

- planlama sürecinin aşamaları,
- bu aşamalarda gerçekleştirilecek faaliyetler
- bu faaliyetlerden sorumlu uzman ve birimlerin belirlenmesi,
- aşamaların ve faaliyetlerin başlangıç ve bitiş tarihleri,
- ve planlama ekibinin eğitim ihtiyaçları ve eğitimin kapsamı.

Durum Analizi: Belediyenin gelecek hedeflerine yönelik önceki stratejik planında neler başardığını, hangi hedeflere ulaşamadığı ve bunun nedenlerini, kaynakların mevcut durumunu, potansiyellerin belirlenmesini, olumlu ve idarenin kontrolü dışında gelişen olumsuz gelişmeleri içermektedir. Mevcut durum analizi aşağıdaki konuların bir değerlendirmesini içermelidir:

- kurumsal tarih,
- önceki stratejik planın değerlendirmesi,
- mevzuat analizi,
- stratejik politika belgelerinin analizi,
- faaliyet alanlarının ve ürünler ile hizmetlerin belirlenmesi,
- paydaş analizi,
- iç analiz,
- PESTLE analizi (politik, ekonomik, sosyal, teknolojik, hukuki ve çevresel analiz)
- SWOT analizi (güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve riskler)

Bu sayede yönetim hem kendisini hem de çevresini daha iyi tanıyacaktır.

Geleceğe Bakış: İdarenin misyon, vizyon ve temel değerleri belirlenmektedir. Bu aşama, yönetimin uzun vadede ideallerine doğru ilerlemesi için yol gösterici olacaktır. Bu sayede stratejik planların birbiriyle uyumlu olması sağlanacak ve tutarsızlıkların önüne geçilecektir. Aynı zamanda kısa vadeli fırsatlara odaklanmak yerine uzun vadeli stratejik düşünmenin yerleşmesi sağlanacaktır.

Strateji Geliştirme Aşaması: Belirlenen vizyon çerçevesinde mevcut durum sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçlara yönelik hedefler ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik hedefler ve bu hedeflerin tahmini maliyetleri belirlenmektedir.

Performans Programı: Belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını göstermede kullanılacak performans göstergeleri belirlenmektedir. Ölçülebilirliği sağlamak için performans göstergeleri miktar ve zaman boyutlarını içerecek şekilde tanımlanmalıdır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Eylem Planı: Eylem planı, idarenin stratejik planının uygulanmasına yönelik faaliyetleri, bu faaliyetlerden sorumlu ilgili birimleri ve bu faaliyetlerin başlangıç ve bitiş tarihlerini içeren plandır. Bu aşamanın en önemli noktalarından biri her hedef için risk değerlendirmesidir. Risk değerlendirmesi sonucunda hedefte, performans göstergelerinde, stratejilerde ve maliyette değişiklikler yapılabilir. Eylem planının gerçekleştirme sonuçları izleme ve değerlendirmenin temelini oluşturmaktadır.

İzleme ve Değerlendirme: İzleme, amaç ve hedeflere göre kaydedilen ilerlemeyi takip etmek için uygulama öncesinde ve sırasında nicel ve nitel verilerin toplandığı ve sürekli ve sistematik olarak analiz edildiği yinelenmeli bir süreçtir. İzleme, amaç ve hedeflerin gerçekleştirme sonuçlarının performans göstergeleri aracılığıyla izlenmesi ve raporlanması ve üst düzey yöneticilere sunulmasıdır. Değerlendirme ise, devam eden veya tamamlanan faaliyetlerin amaç ve hedeflerimize ne ölçüde ulaşmamızı sağladığını ve bu faaliyetlerin karar verme sürecine ne ölçüde katkıda bulunduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır. Değerlendirme ile stratejik planda yer alan amaç, hedef ve performans göstergelerinin uygunluğu, etkinliği ve sürdürülebilirliği analiz edilmektedir.

İzleme ve değerlendirmenin etkili olabilmesi için aşağıdaki eylemlerin tamamlanması gerekmektedir:

- hedeflere ilişkin sorumlulukların netleştirilmesi,
- hedefleri objektif ve ölçülebilir göstergelerle ilişkilendirilmesi,
- performans gösterge değerlerinin belirlenmesi,
- uygun, doğru ve tutarlı veri ve istatistikler sağlanması,
- ihtiyaç duyulan verilerin nasıl, ne sıklıkla ve kim tarafından sağlanacağını belirlenmesi,
- ve bu kapsamdaki kısıtlar belirlenmesi.

Ayrıca hazırlanacak stratejik plan değerlendirme raporu, sonraki planlama dönemlerinde yapılacak stratejik planlama çalışmalarına temel oluşturacaktır.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

Tablo 21: Türkiye'deki Stratejik Yönetim Süreci²³

STRATEJİK YÖNETİM SÜRECİ		
Planın SahipliğiPlanlama Sürecinin Organizasyonuİhtiyaçların BelirlenmesiZaman ÇizelgesiHazırlık Programı	STRATEJİK PLAN HAZIRLAMA SÜRECİ	Planlama Sürecinin Planlanması
kurumsal tarih,önceki stratejik planın değerlendirmesi,mevzuat analizi,stratejik politika belgelerinin analizi,faaliyet alanlarının ve ürünler ile hizmetlerin belirlenmesi,paydaş analizi,iç analiz,PESTLE analiziSWOT analizi	DURUM ANALİZİ	Neredeyiz?
MisyonVizyonTemel Değerler	GELECEĞE BAKIŞ	Nereye varmak istiyoruz?
GayelerAmaçlarPerformans GöstergeleriStratejiler	STRATEJİ GELİŞTİRME	
FaaliyetlerSorumluluklar	EYLEM PLANLARI	İstenilen hedefe nasıl ulaşabiliriz?
Performans AmaçlarıPerformans GöstergeleriFaaliyetlerProjelerMaliyetlendirmeBütçelendirme	PERFORMANS PROGRAMI	
Stratejik Plan İzleme RaporuStratejik Plan Değerlendirme RaporuStratejik Plan Gerçekleştirme RaporuFaaliyet Raporuİç Kontrol	İZLEME VE DEĞERLENDİRME	Başarımızı nasıl izler ve değerlendiririz?

BBSÇ'nin etkili olması için, BB'ler onu ve sonuçlarını KSP'lerine ve ilgili süreçlerine dâhil etmelidir. BBSÇ öncelikle BB'lere ve onların personeline "neredeyiz?" sorularına cevap verecektir. Ayrıca BBSÇ, Tablo 21'de listelenen "nereye varmak istiyoruz", "istenilen hedefe nasıl ulaşabiliriz" ve "başarımızı nasıl izler ve değerlendiririz" sorularına cevap vermelerine de yardımcı olabilir.

23 Ibid.

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir.

İLAVE BİLGİLER VE EKLER

İLAVE BİLGİLER

- EKLENTİ 1: Detaylı Proje Görevleri
- EKLENTİ 2: Büyükşehir Belediyelerinin Sorumlulukları (Mevzuat)
- EKLENTİ 3: Ulusal Belgeler
- EKLENTİ 4: Uluslararası Belgeler (DB USF)
- EKLENTİ 5: BM SKA'ların Stratejik Amaçları
- EKLENTİ 6: Yerel Test Aşaması ve Ön Bulgular (KSP'lerdeki boşluklar)

EKLER

- EK 1: Büyükşehir Belediyeleri için Sürdürülebilirlik Çerçevesi (Temaların ve Alt Temaların Açıklaması)
- EK 2: Gösterge Listesi
- EK 3: Göstergeler İçin Metaveri (Gösterge Bilgi Kartları)
- EK 4: SKA'lara İlişkin BBŞÇ'nin Değerlendirilmesi

This project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the World Bank
Bu Proje Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa finanse edilmektedir

Bu yayında yer alan içeriğin sorumlusu Eptisa Mühendislik liderliğindeki konsorsiyumdur ve hişbir şekilde İLBANK, Dünya Bankası veya Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak için kullanılamaz.

